

Б Р А Н И Ч

ОРГАН АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ У БЕОГРАДУ

БРАНИЧ уређује одбор састављен од Владимира Св. Симића,
Др. Видана О. Благојевића и Др. Радоја Ј. Вукчевића, адвоката

САДРЖАЈ:

ЧЛАНЦИ

- Недопуштена дела противу благонаравља или добрих обичаја као извор штете од *Д. С. Пешковића*, адв. — Београд 207
- Основна начела из Претпредлога Француског законика о судском грађанском поступку од *Др. Видана О. Благојевића*, адвоката — Београд 210
- Право на тужбу и парнична легитимација у материјалном и формалном смислу од *Др. Адама П. Лазаревића*, судије Окружног суда за град Београд 217
- Да ли принадлежности државних службеника могу бити предмет цесије од *Николе М. Радовића*, адвоката — Београд 234
- Супарничарство од *Јакше Радовића*, судије Среског суда за град Београд 237

СУДСКА ПРАКСА

- Из праксе Касационог суда у Новом Саду. — Две одлуке од *Бранка Јевремовића*, судије Апелационог суда у Новом Саду 240

Критички поглед на Закон о земљишним књигама од 18. маја 1930. г. од *Штев. Грубића*, адвоката из Београда 244

Примена Правилника о адвокатск. наградама пред судом од *Рад. Стоиловића*, адв. из Београда 247

Новац вађен у аутобусу, од стране возара, није изгубљена ствар и возар нема права на награду по § 244. грађ. зак. од *Јована Д. Смљанића*, секретара Касац. суда у Београду 248

По § 294. грађ. парн. пост., тужилац може ставити предлог за доношење пресуде због пропуштања и на првом наредном рочишту, а не одмах пошто је одговор на тужбу предат од *Јована Д. Смљанића*, секретара Касац. суда у Београду 250

Приговор противу меничног платног налога и одговор на тужбу нису идентични, те се преиначење тужбе може тражити и после поднетог приговора од *Јована Д. Смљанића*, секретара Касац. суда у Београду 252

Уредништво Бранича налази се у Дечанској 13/II. Рукописи се не враћају. Прештампавање градива из часописа допуштено само са тачним означањем извора.

Бранич доноси: расправе и чланке којима је смер заштита интереса адвокатског реда и ширење професионалне свести, службена саопштења Адвокатских комора којима служи као званични орган, и расправе и чланке из свих области права и прати развој правног живота у земљи и иностранству.

Бранич излази крајем сваког месеца. — Годишња претплата за Бранич износи 120.— дина. За адвокате изван територије Београдске адвокатске коморе, адвокатске приправнике, судије и судијске приправнике годишња претплата износи 60.— дина. Поједини број 10.— дина.

УНИВЕРЗИТЕТСКА
ВИБЛИОТЕКА

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

www.slobo.rs

Кад привалац не поступи по наредби суда да уклони недостатке у призиву — § 561. т. 1. и 5. гр. п. п., онда је дужан, да такав призив одбаци првостепени а не призивни суд од *Драг. Д. Герасимовића*, судије Среског суда за град Београд 255

Пречи је у праву наплате раније обезбеђени интабулисани поверилац тестаменталног наследника из заоставштине декујуса од доцније интабулацијом обезбеђеног легатара оставиоца, пошто је потраживање по легату тражено право легатара према тестаменталном наследнику, а не стварно право од *Радмиле Ј. Маринковић*, секретара при Касац. суду у Београду 256

Примена закона у пракси наших судова од *Браτισлава М. Белошевића*, адв. 258

Упоредијење рукописа у смислу § 410. гр. п. п. не може сам

суд извршити кад од исхода тог упоређења зависи спорно право од *Војимира З. Радовића*, адв. приправника 260

ПРИКАЗИ 261

Др. Тихомир Васиљевић, судија: Истраживање материјалне истине у Грађанском парничном и вавпарничном поступку од *Др. Видана О. Благојевића*, адвоката из Београда 261

Др. Ј. Кулаш, адвокат: Типологија злочинцев од *Александра Маклецова*, проф. универз. 264

Милорад Аншоновић, адвокат: „La Sociologie allemande contemporaine“ од *Raymond Aron-a* 265

НЕКРОЛОГ 266

САДРЖАЈ ПРАВНИХ ЧАСОПИСА 267

ПРЕГЛЕД ЗАКОНОДАВСТВА 268

НОВЕ КЊИГЕ 270

Д. С. Петковић, адвокат — Београд.

Недопуштена дела противу благонаравља или добрих обичаја као извор штете*)

1) Друштвени живот регулише не само право него још и морал и животни обичаји. У њима се садрже заповести за понашање човеково у друштву.

С обзиром на такву важност моралних прописа у једном народу, право је морало водити о њима рачуна.

Још у Римском праву, оглашене су биле, по сили самога закона, за ништавне тражбине противне моралу. То је усвојио и Француски грађански законик (чл. 1131. и 1133.). Новија законодавства проширила су то начело: огласила су за ништавне све правне послове, којима би се вређало благонаравље (§ 138. Немачког грађ. зак., чл. 20. Швајцарског облигационог права, § 879. Аустриског грађ. зак., §§ 13. и 722. Српског грађ. зак., чл. 943. Општег имовинског законика Црне Горе). Нека су законодавства отишла још даље: огласила су за деликте и уврстила у изворе оштећења и радње, које су противне благонарављу или добрим обичајима (*bonos mores*). Тако: Немачки грађански законик у § 826: „Ко другоме намерно причини штету на начин противан добрим обичајима, обавезан је другоме на накнаду штете“; Швајцарско облигационо право у чл. 41: „Ко другоме нанесе противправно штету, било намерно било из непажње, обавезан је да му је накнади. Исто је тако обавезан да накнади штету, ко је другоме нанесе на начин противан добрим обичајима“; Црногорски општи

*) Литература: *Enneccerus, Kipp und Wolf, Lehrbuch des Bürgerlichen Rechts*, I т., 1928; *Ehrenzweig A. Dr., System des österr. allgem. Privatrechts. — Recht der Schuldverhältnisse*, 1920.; *Dr. Klang, Kommentar zum. Allgem. bürgerlichen Privatrechts*; *Аранђеловић Д. Др.*, Одговорност за накнаду штете, 1924; *Марковић Чед. Др.* Општи део тражбенога права (одговарајући текстови француског, немачког и швајцарског грађ. законика), 1925.

Примедба Уредништва. — У свесци Бранича за јануар 1938. год. наше Уредништво поздравило је г. Живојина М. Перића, проф. Универзитета и дугогодишњег сарадника Бранича о седамдесетогодишњици његова живота и обећало посветити један број овоме великом правнику. Испуњавајући то своје обећање Уредништво је намерно да у току целе 1938. год., као јубиларне за г. проф. Перића, у својима бројевима објављује чланке посвећене г. Перићу, па као први чланак објављује овај из пера г. Добре Петковића, адвоката из Београда, а као други, чланак нашег уредника г. Др. Видана О. Благојевића, адвоката из Београда. Сви чланци посвећени г. Перићу биће видно обележени у нашем листу.

имовински законик у чл. 943: „Ко год ради или врши што је властан радити, он никога не вршећа, па је без одговора баш и онда, кад би од тога коме другоме и какве шете било. Ипак, он треба да, вршећи своје парво, не пређе границе своје области, нити учини што противно правилима благонаравља или поштења“; Аустриски грађански законик у новелираном § 1295: „Сваки је овлашћен захтевати накнаду штете од штетника, коју му је овај својом кривицом нанео, па било да је штета нанета тиме што се преступила каква уговорна дужност или независно од уговора. И онај који на начин противан благонарављу намерно штету нанесе, одговоран је за то, али ако се то десило у вршењу кога права тада само онда, ако је вршењу права очигледно био циљ да другога оштети“.

Мора се признати да та новина има свога оправдања. Правни поредак у једноме народу одржавају, као што је већ наглашено, не само правни него и морални прописи. И када се већ нашло да је потребна репресија поступка противу благонаравља при правним пословима, онда није имало разлога да та репресија не добије примену и у другим односима. Ко живи у друштву мора се понашати према суграђанима, с обзиром на интересе целине, не само по правним него и по моралним прописима. Није довољно да се респектују само забране правних прописа.

2) Коментатори Немачког грађанског законика, који је усвојио ову нову категорију деликата противу благонаравља или добрих обичаја, траже за тужбу за накнаду штете причињену тим деликтима, углавном, ово чињенично стање.

Долази у обзир, по правилу, само тражење накнаде за имовинске штете а не и за т. зв. неимовинске (на пр.: за претрпљене болове, повређену част и др.).

Да ли је оштећење нанесено непосредно или посредно, равнодушно је, ако постоје остале претпоставке за тужбу. Није од значаја ни то, да ли је оштећење учињено каквом позитивном радњом или пропуштањем.

Штета мора бити намерно нанесена. Намера мора да се односи не само на радњу којом се наноси штета него и на само нашоње штете. То је случај увек, кад је радња предузата у свесности да ће имати штетно дејство.

Наношење оштећења мора бити учињено на начин противан благонарављу или добрим обичајима.

Неког поузданог нарочитог критеријума за одређивање појма добрих обичаја,—нема. Питање да ли је у ком случају поступљено противу добрих обичаја или благонаравља подлеже судијској оцени. Али судија на то питање не може одговор дати ни по властитим назорима, ни по теоријама каквог филозофског система, ни по посебним назорима појединих кругова или странака, него по назорима који проистичу из опште народне свести, по моралном осећању његових сународника, како ови мисле да је што часно и поштено или не. Свакојако, могу се и назори појединог друштвеног реда узимати у обзир, на пр. трговачког, али само у толико у колико не стоје у супротности са схватањем опште народне свести. Као мерило не могу се, даље, никада узимати

www.unilib.rs

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

мати ни назори човека отменог и префињеног моралног осећања, ни назори човека ниског моралног нивоа, па ма се ти назори сматрала у извесним круговима моралним односно неморалним.

Не тражи се, да је штетник свестан да поступа противу благодонаравља или добрих обичаја. Довољно је да су му познате чињенице, које му жигошу поступак као противан добрим обичајима.

Није потребно, по себи се разуме, ни то, да је доношењем штете повређен какав законски пропис или уговорна одредба.

*

Потпуности ради, треба поменути, да аустријски правни аутори, коментаришући новелирану одредбу § 1295. грађ. зак. у којој је реч и о „добрим обичајима“, имају друкчије схватање о тим обичајима. Ти обичаји, по њима, немају ништа са моралом. Они образују појам онога права које није изреком у закону исказано него се показује тек из правилног одмеравања правног интереса. То неписано право такође је један део правног поретка као и оно право што је изреком у закону исказано. Празнине у закону попуњава судија употребом аналогije у духу законодавства. Тако се ствара то неписано право, које сад називају „добри обичаји“.

Такво схватање „добрих обичаја“ води несумњиво закључку, да се радње противне благодонарављу или добрим обичајима могу сматрати као недопуштена дела и извор штете и по оним кодексима цивилним, који не садрже изричне прописе о томе.

3) Страна судска пракса по овој материји даје обилан и поучан материјал. Нарочито пракса Немачког Царевинског суда. Многобројене су врсте доношења штете противно благодонарављу. Коментатори их сређују ради лакшег прегледа, по обележјима, у групе: лукаво обманивање; добијање противправним поступцима или свесно датим неистинитим податцима неисправних пресуда или других судских наредаба; повреда поверења и подбадање на то; шиканозне радње, т. ј. радње које имају за сврху доношење штете без властите користи; злоупотреба каквог формалног права или формалног правног положаја на штету другог; правна стицања да се права трећих осујете; неморална и нелојална средства за борбу у класним и интересним борбама, као и у политичким борбама; нечасна борбена средства у конкуренцији, и тд.

Примери: Противно је благодонаравију или добрим обичајима на пр.: неодржање обећања да кога у службу примимо, ако смо му дали повод да другу службу одбије; прећуткивање чега, где част и поштење траже да се то каже, на пр. ако кућевласник стан који се на годину издаје, изда некеме под закуп на неодређено време а прећути, да се кућа кроз три месеца, због рушења, мора испразнити; ако неко који зна да је продавац продао своје непокретно добро другоме, изврши укњижбом пренос тога добра на себе од истога продавца, којисе још појављује као власник по земљишној књизи; ако неко, у споразуму са извршником, тражи принудно извршење из добра, које је извршник већ продао другоме, у намери да се купац оштети; ако је тужилац

обећао тужнику мировање поступка па не одржи реч него издејствује пресуду противу туженика због пропуштања; ако дужник спречава лукавствима повериоца да подизањем тужбе на време прекине ток застарелости па се, по навршеној застарелости, после позива у парници на застарелост; ако неко искоришћује у своју корист неверство пуномоћника, који интересе свога властодавца издаје; ако неко меницу само у томе циљу прибави да онемогући меничном дужнику приговоре, које би могао према претходнику прибављача да истакне, и тд.

Др. Видан О. Благојевић, адвокат — Београд.

Основна начела из Претпредлога Француског законика о судском грађанском поступку*)

Скупштина Савеза француских адвокатских комора изабрала је 3. априла 1929. год. у Ници једну комисију, састављену од 14 адвоката, истакнутих у своме реду и већином познатих правних писаца са г. Жаном Аплетоном (Jean Appleton) претседником-оснивачем Савеза, као претседником, са задатком, да изради један Претпредлог Законика о судском грађанском поступку за Француску. После многобројних седница, комисија је у пролеће 1933. год. завршила свој рад и на скупштини Савеза у Греноблу од 7. јуна 1933. год. поднела о томе извештај. Скупштина је благонаклоно примила израђени Претпредлог и једногласно донела следећу резолуцију:

„Конгрес одлучује, да се предлог Закона о судском грађанском поступку израђен од комисије оштампа и упути свима адвокатима — члановима Савеза како би се прикупила њихова мишљења, примедбе и критике“.

Извршујући ову одлуку своје скупштине, Савез адвокатских комора у Француској издао је овај Претпредлог у 1934. год. по сретством књижаре Dalloz са извештајем претседника г. Аплетона.¹⁾

Француски адвокати нашли су се побуђени да израде Претпредлог новог француског Законика о судском грађанском поступку из разлога, што као практични правници они са својим клијентима највише осећају последице старог и несавременог Француског г. с. п. донетог 1806. год. по угледању на Ордонансу из 1667. год. Потреба реформе поставила је се нарочито после сједињавања Алзаса и Лорена Француској Отаџбини, у којима је

*) Чланак посвећен г. Живојинку М. Перићу, о седамдесетогодишњини његовог рођења.

¹⁾ *Avant-projet d'un Code de procédure civile, proposé par la Commission de la réforme de la procédure de l'Association nationale des avocats, précédé du rapport de M. Jean Appleton président-fondateur de l'Association, avocat à la Cour de Paris, professeur honoraire des Facultés de droit, Paris 1934. Librairie Dalloz, pp. 66.*

владао савременији Немачки г. с. п. и као такав, остављен на снази и после сједињавања до нове реформе. За реформу су се изјаснили и велики француски теоретичари — процесуалисти Garsonnet et César-Bru.

Адвокатска комисија је сматрала, да треба пре свега, да се при своме раду инспирише делом француског законодавца. Задржавши оквир ранијег поступка, комисија је усвојила многа начела из нових поступака, у колико су она изгледала боља од старих а донела и неколико сасвим нових начела. Избачен је сувишни формализам, злоупотреба поступка сведена је на најмању меру, рокови су доведени у склад са новим временима, судији је призната већа власт и активније учешће у спору, понуда за равнање пре него што се поведе спор подигнута је на степен обавезне институције, признато је општеће са судом путем телеграма, ограничени су судски трошкови, нарочито судске таксе, и т. д.

Претпредлог садржи 617 прописа, те је за 425 прописа краћи од садашњег француског Законика о г. с. п. који садржи 1042 прописа. Али је и са мање прописа много потпунији од старог поступка. Материја је подељена у једанаест поглавља — књига: Општа начела (§§ 1.—16.); О надлежности судова (§§ 17.—41.); О поступку пред примирителним судовима (§§ 42.—71.); Поступак пред првостепеним судовима (§ 72.—243.); Поступак пред трговачким судовима (§§ 244.—249.); Правна сретства-лекови (§§ 250.—288.); О извршењу судских одлука (§§ 289.—428.); Разни поступци (§§ 429.—517.) и то: скраћени поступак, о понуди за плаћање и судском депозиту, о забранама ради обезбеђења, о добровољној процени и продаји, о поступку ради пријема судских аката, овлашћење за удату жену, подела имовина, поступак око раздвајања од стола и постеље и развод брака, о саслушању родитеља по старатељским стварима, о стављању под старатељство, затим Поступак око отварања наслеђа (§§ 518.—590.); О изборним судовима (§§ 591.—608.); и Разне одредбе (§§ 609.—617.). Као што видимо, Претпредлог садржи материје из парничног, ванпарничног и извршног поступка као што их је и ранији Француски г. с. п. садржавао.

Овај велики законодавни посао, који чини част редакторима и француском адвокатском реду, заслужује да буде приказан нашој правничкој публици бар у ономе најинтересантнијем уводном делу који садржи основна начела. У оквиру прославе проф. г. Живојина М. Перића о седмдесетогодишњици његова живота, ми налазимо, да ћемо се излагањима у овоме чланку најбоље одужити учитељу и правнику г. Перићу, који се је и сам, веома стручно, у више прилика, бавио изучавањем Грађанског судског поступка, па је поред краћих прилога оставио и неколико крупних и значајних дела, као што су: О извршењима одлука судских, (у сарадњи са г. Др. Драгољубом Аранђеловићем проф. Универзитета, који је израдио коментар § 471. гр. с. п. — 1912.), О суђењу, такође у сарадњи са г. Др. Аранђеловићем (1920. год.) и Сведоци као доказно сретство у новом Југословенском гр. с. п. (1934.).

Приказивање законодавног рада француских адвоката, који

претставља напредан прилог процесном, ванпaғничном и извршном поступку, у толико нам је милије, што је и г. Перић највећи пропагатор напредних схватања и идеја у праву, а нарочито, што је и кроз наш часопис и кроз друге часописе, путем својих многобројних расправа и чланака, увек бранио слободу излагања у праву, а што је још увек ретка привилегија француских правника и француског правног поретка. Затим, г. Перић је био увек против некритичког и нерационалног превођења аустријских закона код нас, па се није устручавао, да то у више махова јавно искаже или напише. Адвокатски ред са својим Браничем може само да поздравља ове напоре г. Перића, јер је и он, у више махова, указивао на неправилност ове праксе. Законодавни рад француских адвоката најбољи је доказ, да се у оквиру постојећег законодавства могу извршити значајне реформе, са новим напредним идејама, али без великих потреса. Зато француски Претпредлог личи само на преправљени и саображени новим временима Француски г. с. п., а никако на Аустријски или Немачки г. с. п., јер се француски правници ни на кога не угледају, већ само где где узимају по нешто из нове правне науке, па то саображавају оном старом и то старо у толико исправљају. Од тога, па до тријумфа немачких и аустријских идеја у француском Претпредлогу врло је далеко, пошто он пре свега претставља одлично критичко законодавно дело, које веома добро кадрује са старим г. с. п. И ако значајна, реформа не претставља ново, већ адаптирање новог староме. То не треба никад заборавити када се Претпредлог изучава.

Општа начела која нас овде интересују, налазе се у првом и завршном поглављу и садрже 16 и 9 прописа, свега 25. У њима се налазе у главном идеје прихваћене и признате у праву, добро стилизоване. Новина је у односу на Аустријски г. п. п. у толико што у место да се налазе разбацана по разним деловима Законика, она су сва концентрисана на два места, па законодавац у току даљих излагања, позивајући се на ова начела, само их детаљно разрађује. Овако замишљена она личе на извесан процесноправни устав, кога се судија и парничари морају придржавати приликом остваривања права путем судске интервенције.

Правда је за све једнака. Заштиту свога права могу тражити једино заинтересовани било лично или преко овлашћеног заступника. Судије морају водити рачуна да се захтеви једне странке благовремено доставе противној. На тај начин прокламована су три начела: једнакост грађана пред правдом, право диспозиције својим правом преко суда, са искључењем сваког другог поступка за отпочињање акције и учешће судије у томе да странке не трпе услед неблагоприятних достава.

Правду изриче лично судија. Он може своју власт пренети само на основу изричног законског овлашћења. Али он свакој извиђајној мери мора присуствовати. И овде видимо прокламована три начела: неопходност личног учешћа судије при изрицању правде као највеће гаранције за странке, са отступањима само на основу изричног законског овлашћења, но с тим, да се извиђајне радње морају увек обавити у присуству судије.

Свако се право може остварити преко суда. Ако закон није предвидео поступак ради заштите извесног права, судија ће тада поступити путем аналогije инспиришући се правилима правичности и општим правилима поступка. Дакле, два начела: могућност остварења свих права судским путем, у чему странке не могу бити спречене и широка власт судије у тумачењу закона, у оквиру правичности и општих начела поступка.

Циљеви су поступка: да олакшају ономе који тражи судску заштиту приступ судовима и судским установама, да обезбеде пред судовима слободу њихове одбране и контрадикторни карактер расправе, да санкционишу сходним мерама правна правила, да дозволе судији да разјасни спорну ствар и да заштити странке од недозвољених поступака противника. Судске формалности постоје ради проналажења и заштите права. Оне се никад не могу употребити у циљу спречавања права.

Спасоносна правила, у вези са циљевима поступка, корисно ће послужити и судији и парничарима. Закон даје једино могуће објашњење судских формалности с погледом на циљ који се њима жели постићи, под изричним ограничењем, да формалности не могу бити употребљене, или послужити, као мотив за спречавање права.

Судија има право да се обавести о спорној ствари по званичној дужности или по захтеву странака и то преко ма каквих аката, или преко ма кога функционера онда кад је могућ доказ путем презумције. Грађанском суду не могу се одбити доставе кривичних аката. Странкама је признато право да прегледају целокупна акта и контрадикторно о њима излажу. Ни странке, ни њихови претставници не могу се актима спора служити друкчије сем у корист спора.

Овде закон признаје судији да прибира доказе на начин како за сходан нађе онда када је могућ доказ презумцијом. Без обзира на доказ презумцијом, признаје му право да прибави кривична акта ради стицања свога уверења, а странкама признаје право, да акта консултују, контрадикторно их објасне, али све наравно у корист спора. И овде је искључена злоупотреба како од суда тако и од странака.

Поступак води судија, дакле начело официјалности признато је као опште. Уз ово начело иде начело писмености. Поступак је писмен, у првој својој фази, јер се судији доставља писменим путем тужба. У тужби је садржан захтев да се судским путем спорни однос расправи. Она прекида застарелост, отклања губитке права везане за непокретање тужбе и чини да тече интерес услед задоцњења.

Поступак са тужбом је веома прост. Судија доставља тужбу туженом или којој другој заинтересованој странци у спору, с позивом, да писмено изложи своје захтеве и одбрану. Али је одмах признато и начело усмености, јер странке имају право, да саме лично или преко оспособљеног заштитника, излажу усмено пред судом своје захтеве. Обавезно заступање адвокатом или авуе-ом није изрично предвиђено у општим начелима, али се у § 80. Претпредлога изрично тражи, да тужбу потпише авуе, а ка-

да је овај спречен, или кад овога нема, онда адвокат. Исто важи и за одбрану, — § 87.

У општим начелима француски адвокати сматрали су за потребно да дефинишу појам пискарача. Под овај појам долази свако неспособљено лице које буде у виду заната саветник странака у циљу покретања спора, састављања њихових актова, асистенције њихове пред судом, тако да ће по § 258. крив. зак. бити кажњено, јер је то деликт.

Судије изричу правду бесплатно. Да не би ово начело остало платонско, одмах се затим утврђују висина дажбина и такса у спору, па се каже, да дажбине и таксе, ма какве природе биле, које се наплаћују приликом спора, подразумевајући ту и оне које се имају платити за показане доказе — исправе на суду и које подлежу такси, не могу никад премашити једну четвртину од вредности спора изражене у новцу. За спор који не претставља директну вредност или чији новчани износ не може да се одреди самим испитивањем писмена у спору, износ такса и дажбина, који се може у највишем износу наплатити, умериће судија према својствима странака и важности спора.

Ова начела спасоносна су за парничаре, јер утврђују највиши износ, с погледом на вредност спора, или на судско умерење вредности спора, који се износ не може премашити кад су у питању таксе и дажбине. Она спречавају власти да путем високих такса онемогућавају редовно обраћање странака на суд и тражење заштите права ван суда.

Предлог предвиђа интересантну новину у погледу обавезног покушаја мирења пред судом између парничара који би евентуално требали да буду противници у спору. Овај покушај мирења мора претходити спору, сем случаја крајње нужде, који се мора констатовати мотивисаном одлуком.

Ова новина, као обавезан покушај мирења, изгледа нам врло добра, а несумњиво боља од покушаја мирења, који као необавезну институцију предвиђа наш гр. п. п. у поступку пред средним судом, — § 529.

Судске расправе су јавне, сем изрично предвиђених ограничења у овом погледу. Оне су контрадикторне. Резултат расправе може се слободно објавити сем ако закон што друго не наређује. Дакле, начело јавности и контрадикторности дошло је до пуног изражаја.

Изриком је речено, да се правда мора брзо изрицати. Да не би и ово начело брзине правосуђа остало платонско, предлог предвиђа санкцију и то: судија, адвокат или пуномоћник, који својом кривицом или небрежењем учини, да се одложи решење једног спора, чини дисциплинску кривицу. Против таквог судије може се тражити изузеће. Странка која непотребним гомилањем сретстава одбране, истицањем екцепција, ненадлежности или служењем каквим другим недозвољеним сретствима, неправедно одложи решење једног спора, биће позвана од судије да престане суду и у једном акту изложи своју одбрану. Ако не поступи по позиву суда, прећи ће се на суђење по главној ствари, које ће се сматрати контрадикторним. Сем тога, странка одговорна за

одлагање, биће осуђена на казну од 100.— до 3.000.— франц. франака и на накнаду свих трошкова противној странци.

Француско правосуђе, које је много трпело од спорости, сада ће поћи новим правцем с погледом на предвиђене врло строге казне противу судија, адвоката, пуномоћника и странака, које се ефикасно могу на њих применити, ако се утврди, да је до спорости у суђењу дошло услед њихових поступака.

Али брзина изрицања правде долази до изражаја нарочито у пропису који излаже, да се све ексцепције и приговори процесно-правне природе, нарочито у погледу ненадлежности суда, морају истаћи, ако се жели да произведу правно дејство, у року од 30 дана, рачунајући од дана, када је заинтересована страна позвана пред суд, односно, кад јој је достављено да постоји парница противу ње. После тога рока, ови се приговори могу само истичати ако задиру у јавни поредак. Али странка, која је пропустила да истакне приговоре ове врсте у року од 30 дана по позиву на суд или обавештењу о постојању парнице, може бити осуђена, чак и ако се уважи њен захтев, да противној странци плати трошкове спора и накнади сву евентуалну штету.

Ова одредба, са оном претходном, врло ће ефикасно деловати и уразумиће нескрупулосне парничаре, те ће послужити основној намени сваког доброг правосуђа, а то је, да буде брзо.

У вези са брзином поступка и његовом целисходношћу, постоје врло интересантне одредбе којима се разумно доводе у склад актови по форми ништави са интересима парничара и начелима поступка. Процесни актови, судски или вансудски, пресуде и други актови ове природе, неће никад бити оглашени ништавим због недостатка форме, сем ако је несавршеност форме могла знатно штетити интересима једне од странака у спору или друштву, или је спречила да акт послужи својој намени. Формалност оглашена за ништаву може се обновити ако није прошао законски рок. Чак и ништав процесни акт може прекинути застарелост или спречити да настану последице везане за непоступање. Када неправилност једног процесног акта причини штету странци или трећем лицу, па било да се акт прогласи ништавим или не, оштећени може тражити накнаду за претрпљену штету од онога чијом је кривицом неправилност причињена.

Ове веома значајне одредбе имаће за дејство да ублаже непотребни формализам, да заштите невине странке, да досуде накнаде штете онима, који су невино страдали и да се на тај начин, у крајњој линији убрза поступак коме сви теже. Ове дубоко социјалне мере са праведним решењима, морамо искрено поздравити, јер ће уклонити најчешћу повику на поступак што је формалистички и што врло мало води рачуна о суштини. Међутим, процесно право и поступак дубоко задиру у интересе странака, пошто се нико не парници форме ради, већ зато што друкчије није могло да буде.

Рокови у поступку имају за циљ да обезбеде брзо остварење права. То је начело кога се сви заинтересовани заједно са судијом морају придржавати. Странке могу повратити изгубљено право пропуштањем рокова, нарочитом одлуком судије, пошто

претходно утврде, да су биле спречене важним узроком, да у остављеном року поступе. Али права стечена у корист трећих лица услед истека рокова или њиховог пропуштања у сваком случају ће се поштовати.

Сви су рокови слободни, дакле продуживи, непреклузивни, сем кад закон шта друкчије наређује.

Судске доставе начелно врше се путем поште затвореним и препорученим писмом. Хитни позиви могу се упутити и телеграфским путем. Ово све извршује писарница под надзором и ауторитетом судије.

Али, пресуда се по главној ствари не може изрећи у отсуству парничара, пре него што је отсутна странка позвата, да поднесе суду своју одбрану. Овај ће се позив упутити преко каквог јавног органа кога судија одреди. На исти начин доставиће се и све пресуде донете у отсуству парничара. За сваку је похвалу што предлог тражи нарочите обезбеде у погледу позива отсутног парничара. Потребно је пре свега утврдити, и то на најаутентичнији начин, да ли је отсутни парничар уредно позван. Без тога, не може бити речи о пресуди због изостанка или пропуштања.

Извршење судских одлука врши се преко суда.

Суд коме је спор поднет на суђење, остаје надлежан и за све екцепције. Али је признато право суду да одлучи, да у случају постојања кривичног спора о односу који се грађанско-правним путем суди, да се сачека претходно резултат кривичног суда, после чега тек може приступити одлучивању по главној ствари. Међутим, суд може претходно питање и сам расправити путем алтернативне или условне одлуке, ако је то интерес парничара. У сваком случају, надлежан суд по главној ствари, решава и по претходним питањима. Иначе, ако је расправа претходног питања пренета у надлежност кога другог суда, онда ће о резултату одлуке овога другог суда, бити обавештен суд редовно надлежан по главној ствари.

Ако је одлука алтернативна или условно донета од суда по главној ствари, претседник оног судског одељења које је донело ову одлуку или његов заменик саобразиће алтернативну или условну пресуду према донетој пресуди или одлуци по претходном питању од стране другог суда, и тада ће тек ова судска одлука, алтернативна или условна, постати извршна.

Претходна питања, која су веома често спречавала судију да донесе пресуду по главној ствари, на овај начин су најцелисходније уклоњена, тако да неће бити више сметње суду, да суди по главној ствари, макар путем условне или алтернативне одлуке. Решење веома просто, којим се доводи у склад оцена претходних питања са оценом главне ствари као претежнијом, без непотребног одлагања и штете по суђење.

У завршном делу Претпредлога, налази се неколико одредаба о рачунању рокова, о начину позива пред суд, о јавном објављивању пресуда путем плаката, о времену када се могу саопштења чинити и т. д. Сва су питања веома правилно решена с погледом на намену поступка које пре свега има да обезбеди брзо суђење.

Није потребно правити паралелу између нашег гр. п. п. и француског Претпредлога, па утврдити, да је питање општих начела парничног, ванпарничног и извршног поступка у Претпредлогу боље решено, са више система и целисходности него код нас, а нарочито, да је обезбеђена већа брзина поступка. У место да судије, адвокати и парничари траже општа начела по целом поступку, где су врло често непотпуно или инцидентно изложена, много је боље, да ова начела налазе на уводном месту законика са којим суде или траже да им се суди. Француски законодавац кроз француске адвокате осетио је потребу да почне своја излагања у процесном, ванпарничном и извршном поступку општим начелима, добро систематисаним, исто онако како то чини законодавац када доноси законике и законе из области материјално-правне. У томе очигледно није се угледао много на стране изворе, па је концепција по себи веома оригинална и за сваку похвалу. Иначе, сам Претпредлог, у даљим својим одредбама, приликом разраде основних начела, са свом потребном доследношћу, представља прави правни монумент, који може корисно послужити и нашем будућем законодавцу када буде преузео неопходну реформу нашег рђаво преведеног и још рђавије адаптираног наших приликама аустриског законодавства. Од увек и појединац и држава и законодавац као преставници општих интереса, тежили су да створе оно што је најбоље и што је најсавршеније када су доносили опште прописе. У томе напору не треба занемарити ниједи туђ напор, нарочито, када је он овако сјајно уродио плодом, као што је напор француских адвоката, да својој земљи и своме народу, пруже добар законик о грађанском судском поступку, па нема никаквог разлога не препоручити нашем законодавцу, да напусти угледање на аустријске изворе, и да узме у обзир при доношењу закона и друге законодавне напоре достојне поштовања, као што је овај француских адвоката.

Наша излагања мислимо да нисмо могли боље завршити с погледом и на велику правничку фигуру г. проф. Перића, коме ове редове посвећујемо, а који је се целога свога живота борно за оно што је најбоље и најузвишеније без обзира чије је.

Др. Адам П. Лазаревић, судија Окружног суда за град Београд.

Право на тужбу и парнична легитимација у материјалном и формалном смислу*)

Грађански парнични поступак садржи скуп обавезних правила о начину и облику судске заштите повређених или оспорених приватних права. Али, ту заштиту могу тражити и добити само она лица, чија су права баш у даноме случају повређена или оспорена, и то само под одређеним законским условима и претпостав-

*) Овај је рад један део наше обимније студије о парничној легитимацији.

кама. Ти су услови и претпоставке делимично предвиђени у материјалном, делимично у формалном или процесном праву, а међу њима се, поред осталих, налази и установа позната под именом парничне или стварне легитимације.

Парнична легитимација се у судској пракси врло често помиње и истиче, нарочито у вези са приговорима чије је изношење предвиђено на т.зв. првом рочишту. При томе се та установа углавном двојако третира и схвата, а наиме: час као право на тужбу, час као посебна врста страначке способности. Међутим, мада установа парничне легитимације има стварно доста сличности и са правом на тужбу и са страначком способношћу, она се ипак од ових у многоме разликује. Тако, на пример, право на тужбу је више једнострано и тиче се само активне странке у једноме правном спору; т.ј. то право редовно има у виду само оно лице, које је позвано и овлашћено да тражи правну заштиту, а не и оно, против којег се та заштита у даноме случају има да оствари; док је парнична легитимација, на против, већ и по самоме свом појму, двостранога карактера и тиче се обеју парничних странака, и тужиоца и туженика. Отуда имамо две врсте или два облика парничне легитимације: активну — на страни тужиоца, и пасивну — на страни туженика. А од страначке способности се парнична легитимација разликује нарочито по томе: што је страначка способност, у суштини својој, субјективне природе и тиче се личнога својства одн. личних квалитета и способности парничних странака; док је парнична легитимација, на против, више објективне природе и тиче се односа извесних лица према одређеној правној ствари, т.ј. према спорноме предмету, — који однос та лица чини овлашћеним и дужним *resp.* активно и пасивно легитимисаним, да се појаве као парнична странка, у својству тужиоца или туженика, у једноме одређеном правном спору.

Према томе, парнична легитимација је једна посебна правна установа, која се, по своме појму и значају, тиче подједнако и материјалног и процесног права. Ту установу наш Грађански парнични поступак изрично нигде не предвиђа, мада у њему има извесних прописа, који се стварно на њу односе; а у теорији процеснога права парнична се легитимација обично дефинише као *овлашћење на подизање тужбе због извесног правног захтева као права и истинита странка (активна легитимација), противу друге праве и истините странке (пасивна легитимација)*¹⁾. Иначе, ова је установа више позната под именом т.зв. *стварне легитимације (Sachlegitimation)*, у коме бисмо је облику могли назвати правом на тужбу у материјалном смислу, за разлику од њенога другог, мање познатог облика, који се у правној теорији и литератури, нарочито аустријској, појављује под стручним именом: *Prozessstandschaft*²⁾. Овај последњи облик парничне легитимације ми овде

¹⁾ Тако *Dr. Драгољуб Аранђеловић*, Грађанско процесно право Краљевине Југославије, Београд 1932, књига прва, стр. 118.

²⁾ В. о свему овоме опширније у нашој расправи: О појму парничне легитимације, Архив за правне и друштвене науке, свеска за 1938, с обзиром и на тамо наведену литературу.

називамо правом на тужбу у формалном или техничком смислу, коју ћемо разлику доднјије примерима ближе објаснити.

Значај парничне легитимације. — Према дефиницији коју смо горе укратко изложили, значај парничне легитимације долази стварно до изражаја у два различита правца: у материјално-правном и процесно-правном. У материјално-правном погледу тај се значај састоји нарочито у томе: што постоје извесна приватна права, која су везана за личност њихових непосредних правних субјеката, тако да само тим правним субјектима припада право на њихово остварење и заштиту судским путем. Другим речима, из извесних правних аката и чињеница настају и ничу одређена права и правна овлашћења само у корист индивидуално одређених лица, као њихових искључивих титулара. И због тога су та лица једино и овлашћена, да могу предузимати правну акцију, т. ј. да могу подизати тужбу за заштиту речених права, и у томе циљу појављивати се пред судом као парничне странке. Ту пре свега спадају сва лична или статусна права (породична, наследна и др.), као и сва непреносива и неотуђива права уопште, па и када су иначе, т. ј. по својој садржини и функцији, имовинске природе (на пр. личне службености). Таква права и овлашћења постоје и у нашем позитивном законодавству и тичу се посебних правних установа и односа. Што се пак тиче значаја парничне легитимације у процесно-правном погледу, тај се значај састоји углавном у томе: што се само између активно и пасивно легитимисаних лица један спор може коначно и пуноважно расправити. — Ми ћемо прво овде навести неколико изразитијих примера, да бисмо помоћу њих могли показати смисао и значај парничне легитимације са гледишта материјалног геср. грађанског права, као и извесну, бар делимичну, истоветност или подударност те установе са познатом установом права на тужбу. Затим ћемо такође изложити и извесне примере, који се више тичу страначке способности, у једном или другом облику, с обзиром и на значај парничне легитимације у области процесног права.

1

1. *Право на тужбу односно право активне легитимације у спорима о признавању или оспоравању законитости рођења деце.* — Овде је на првом месту реч о деци чији се презумптивни родитељи налазе у законитом браку, али су рођења у року од 180 дана од дана закључења брака геср. венчања, рачунајући и тај дан, односно после 300 дана од развода или уопште коначног престанка једнога пуноважног брака (§ 113 грађ. зак.). За ту децу, у овоме погледу, важи пропис § 128 грађ. зак., по коме се она сматрају за ванбрачну, мада су рођена „од материце венчане у браку...“ Од тога се изузима само случај, ако је дотично дете „недоношче, или је од оца за своје признато, или отац за 3 месеца дана судски одрекао се њега није“. По једноме схватању, право на тужбу одн. право активне легитимације у таквоме случају припада само презумптивном оцу. Тужба се пак мора подићи у року од 3 месеца од дана сазнања да је дете ро-

ђено; или се пак, у недостатку формалне тужбе, у истоме року мора учинити протест одн. формална изјава о одрицању законитости рођења или брачности таквога детета пред надлежним старатељским геср. среским судом³⁾. Но, ако се отац у означеноме року не би користио тим својим правом на тужбу, или би у истоме року умро или постао неспособан за предузимање правних послова; затим, ако би се дете родило после смрти очеве, а у означеноме року, — онда, по реченоме схватању, очеви наследници, односно законски заступници (родитељи, старатељи, скрбници његове заоставштине) не би могли по својој иницијативи, па ни по одобрењу старатељског одн. среског суда, подизати такву тужбу, нити уопште чинити пуноважне изјаве о одрицању брачности детета у смислу § 128 грађ. зак. Јер, ако се узме, да је право одрицања законитости рођења одн. брачности детета једно чисто лично право мужа одн. оца, онда би оно, заиста, престало смрћу овога и не би прелазило на наследнике (§§ 33 и 394 грађ. зак.)⁴⁾. На против, и наследницима дотичнога детета, зачетог ван брака, а рођеног у браку, припада право, да путем спора добијају очеву изјаву о одрицању брачности, ако би се то тицало њихових интереса⁵⁾. Али би, исто тако, наследници очеви, после његове смрти, могли пуноважно продужити већ поведени спор са дететом одн. наследницима детињим; затим би и сами могли покренути посебни спор, на који би били упућени одлуком надлежног суда, донетом на основу изјаве очеве о одрицању очинства, ако би отац у међувремену умро. Ако би пак отац умро у току формално покренутог спора за одрицање законитости рођења детета, тада би се право његових наследника на ступање у спор и преузимање поступка имало ценити по одредбама §§ 219—221 гр.п.п. У сваком случају, т.ј. било да је право на тужбу, о коме је овде реч, једно чисто лично право очево, било пак да то право у ствари припада и другим непосредно интересованим лицима, — за живота очевог одн. детињег само су они активно и пасивно легитимисани за подизање речене тужбе, односно за покретање и вођење спорова у смислу § 128 грађ. зак., као праве парничне странке (*die richtige Parteien*). Овом тужбом отац одн. муж има да добије познату правну претпоставку из § 113 грађ. зак., по којој су, иначе, а priori брачна сва она деца, која су у законитом браку рођена (*pater est is quem nuptiae demonstrant*)⁶⁾.

³⁾ Раније, т.ј. пре установљења среских и окружних судова, то је чињено пред судијом за неспорна и старатељска дела код надлежнога првостепеног суда.

⁴⁾ В. о томе опширније: *Dr. Драгољуб Аранђеловић*, Правне расправе, Београд 1921, расправа под насловом: Објашњење § 128 грађ. законика. Г. Аранђеловић налази, да то није чисто лично право оца одн. мужа, те зато сматра: ако муж умре пре истека тромесечног рока по сазнању за рођење, а не оспори законитост детета, или пре него што за рођење сазна, онда његови наследници могу, за преостатак непотеклог рока или од дана њиховог сазнања о рођењу детета, путем тужбе нападати законитост рођења детета (стр. 11). Рок тече од дана сазнања за рођење.

⁵⁾ Тако и *Dr. Лазар Марковић*, Породично право, Београд 1920, стр. 174 и 175.

⁶⁾ По аустријском праву, само је отац овлашћен на подизање ове тужбе (§ 159 аустр. грађ. зак.). То је, како каже г. Аранђеловић, прописано у интересу брачног мира. — За ове тужбе одн. спорове, према тач. 1 § 46 гр. п. п., стварно је надлежан окружни суд.

2. — Право на тужбу одн. право активне легитимације у споровима за истраживање очинства, уколико је то по закону (§ 130 г. з.) уопште могуће и дозвољено, припада само ванбрачној мајци и детету, јер су само они „заинтересована лица“ код таквих спорова, у правноме смислу речи. Друга пак лица немају право на т.зв. патернитетску тужбу (Paternitätsklage), ма колико да су иначе и њихови интереси тим фактом стварно тангирани, т.ј. ма колико да би утврђивање патернитета њима могло бити од користи (на пр. што би та друга лица, преко дотичног ванбрачног детета, могла прибавити извесно наследство, извесан поклон или легат.) Ово стога, што за постојање права активне, па и пасивне парничне легитимације, по правилу, није довољна посредна или фактична заинтересованост, већ је за то потребно, да постоји важан, и то непосредни правни интерес дотичних лица у томе: како ће један конкретни спор бити расправљен. Као тужена странка по оваквим тужбама једино би се могао појавити означени отац; т.ј. други нико не би био пасивно легитимисан, ни у стварном ни у формалном погледу, изузев онога лица за које се тврди да је отац ванбрачног детета. Затим, логично је да се у оваквим споровима као парнична странка могу појавити само физичка, а не и т.зв. правна или јуристичка лица, — да, дакле, правна лица, у споровима ове врсте, не могу уопште бити парнично легитимисана; док пасивни субјекти спора могу, што се само по себе разуме, бити само лица мушкога пола, пошто је увек реч о истраживању оца, а не и мајке (*mater semper vera est...*).

На овоме се примеру већ јасно испољава значај установе о којој је овде реч, не само у процесном, већ и у материјално-правном погледу; јер је за њено правилно разумевање и тачно дефинисање потребна једна прецизна анализа чињеница и тачно разграничење круга права и интереса или т.зв. правне сфере свакога правног субјекта, са исто тако тачним детерминисањем његових природних и правних својстава, као носиоца или титулара права. Ови су спорови код нас, на подручју Касац. суда у Београду, иначе врло ретки, пошто је истраживање очинства по § 130 нашега грађ. законика дозвољено само изузетно, и то: ако је по среди случај одвођења (§ 278 крив. зак.) или силовања (§ 269 крив. зак.), и ако се при томе време зачећа подудара са временом одвођења или силовања⁷⁾. Ово пак питање о „подударању“, узгред буди речено, могло би, у току спора по тужби за утврђење очинства, да буде предмет посебне расправе, по т.зв. *међуупредлогу странака за утврђивање*, стављеном сходно § 331 гр.п.п., на основу које би се расправе имала да донесе и посебна, прејудицијелна или претходна пресуда, која се стручно зове *међупресудом* (одељак II § 489 гр.п.п.). Осим тога, исто би питање, као и само питање о патернитету, могло бити и предмет посебне *тужбе за утврђивање* (*Feststellungsklage*), па и посебне коначне пресуде (§ 486 гр.п.п.), којом би се оно мериторно расправило. Тужбом за утврђивање, која је предвиђена у § 323 гр.п.п., могло би се тражити, т.ј. тражило би се само то, да суд утврди (установи, констатује),

⁷⁾ В. о томе опширније у цит. делу *Dr. Лазара Марковића*, стр. 207 ислед.

да је туженик отац дегињи. Потом би се, засебно, т.зв. конде-
наторном тужбом тражиле законске санкције тога, претходно утвр-
ђеног, факта ванбрачног очинства, т.ј. осуда ванбрачног оца на
давање издржавања или алиментације ванбрачној матери и детету.
Овој пак деоби тужаба одн. тужбених захтева имаће места само
у случају, ако раније поменути подударност не би била прав-
носнажно утврђена већ у кривичноме спору. А иначе ће се ре-
довно, како то у судској пракси понајчешће и бива, подизати
потпуна тужба, са истовременим захтевом у оба правца: и за утвр-
ђивање факта ванбрачног очинства и за осуду на плаћање али-
ментације, — па било да је ванбрачно очинство последица каквога
кривичног дела, сходно § 130 г. з., било да је по среди случај
уопште дозвољеног истраживања патернитета⁸⁾. Овде само треба
напоменути и нагласити још и то, да би за подношење тужбе за
утврђивање по § 323 гр.п.п., у оваквом случају, поред ванбрачне
мајке и детета, био стварно овлашћен или легитимисан и сам
означени ванбрачни отац, пошто би и он, ван сваке сумње, могао
да има „одређени правни интерес“, да се што пре судском од-
луком утврди, да тај ванбрачни правни одношај, који се против
њега истиче, у ствари не постоји. Тим пре, што тај правни интерес,
који је једна битна претпоставка за могућност подизања тужбе
по § 323 гр.п.п., не мора бити имовинско-правни, па чак ни при-
ватно-правни уопште, већ свој разлог и основ „може да има и
у другим односима, на пр. у опасности од кривичног гоњења“⁹⁾.
То би био случај т.зв. негативне тужбе да утврђивање, која од-
говара познатој изазивачкој тужби одн. парници по ношем ра-
нијем Грађанском судском поступку (§§ 346—350)¹⁰⁾.

3. — Право на тужбу одн. право активне легитимације за
опозивање поклона, због неблагодарности поклонопримца или са
других разлога за то предвиђених у § 567 грађ. зак., припада
само поклонодавцу лично, а не и његовим наследницима¹¹⁾. Ови
би наследници, као такви, могли само прихватити већ подигнуту
тужбу, т.ј. могли би продужити спор, који је сам дародавац за
живота био покренуо. Али би се ова тужба са успехом могла
подићи како против поклонопримца, тако и против његових на-
следника; дакле, и наследници би такође по оваквој тужби били
пасивно легитимисани. — По француском праву (art. 957 code civ.)

⁸⁾ Спорови о очинству ванбрачног детета и о обавезама, које по закону
има ванбрачни отац према ванбрачној матери и детету, спадају у надлежност
среских судова, без обзира на вредност спорног предмета (§ 44 гр.п.п.).

⁹⁾ Тако *Dr. Георг Нојман*, Коментар грађанског парничког поступка, превод
Dr. Саве Греговића, књига II. стр. 778.

¹⁰⁾ Видети наш приказ из судске праксе под насловом: О тужби за утвр-
ђење, Архив, свеска за април 1936.

¹¹⁾ Овако је гледиште, изгледа нам, заступљено и у нашој судској пракси.
Овде ћемо навести једну одлуку Касац суда од 21 марта 1882 год. Бр. 4151,
наведену у књизи г. *Гојка Никетића*: Грађански законик Краљевине Србије,
III допуњено издање, Београд 1922, код § 567, а која гласи: „из речи „дародавац
може поклон порећи“ употребљених у § 567 грађ. зак., као и из речи „ко мисли
да има право... поклон порећи“ у § 937 грађ. зак., јасно излази да се тим правом
не могу користити и наследници дародавчеви, све и да има законских услова за
порицање поклона.“

ова тужба може бити подигнута само против поклонопримца (*le donataire*) лично, а не и против његових наследника. Зато би се право на тужбу угасило, ако би поклонопримац случајно умро пре него што би поклонодавац поднео тужбу суду. Ово пак, по мишљењу *Планиола*, долази отуда, што је мотив опозивања или ревокације поклона у ствари једна казна, намењена незахвалном поклонопримцу, који због своје смрти том казном више не може бити лично погођен. А на питање: да ли се овакви спорови, ако су били покренути за живота обдаренога лица, могу после продужити и противу његових наследника, — *Планиол* даје потврдан одговор. Но, при оцени овога питања и њему сличних треба имати у виду факат, да се овакве тужбе односно спорови тичу више моралних консидација или обзира и да претпостављају оцену једнога чисто субјективног елемента; те због тога стварно само дародавац, који се је при обдаривању такође руководио неким својим личним разлозима, може бити и позван да цени: да ли се је обдарени стварно показао неблагодарним. Тако се, на пример, у чл. 1166 *code civil*-а каже, да су тужбе из наведенога правног основа искључиво везане за личност (*exclusivement attachées à la personne*)¹²⁾. Исти принципи и разлози несумњиво су од значаја и за наше право¹³⁾.

4. — Овде ћемо под истим бројем навести неколико примера само из области наследнога права. Наиме: а) Право на тужбу за оглашење наследника за недостојног да наследи извесног оставиоца, са разлога изнетих у §§ 419 и 420 грађ. зак., противу таквог наследника, односно, ако је он умро, противу његових наследника, има онај, чији би се наследно-правни положај уклањањем недостојнога лица поправио. Ту наиме спадају: санаследник недостојнога лица; даљи сродници оставиочеви, који би овога могли наследити, поклонопримац и легатар, којима би недостојни наследник могао смањити (опозивањом или редукијом) поклон или легат, кад му се овима крњи закони део наслеђа (§ 565), па и сама држава, којој би наслеђе припало, кад би недостојни наследник био отклоњен¹⁴⁾. — б) Тужба за редукију тестаментa (*action en réduction*), ради намирења или допуне законог дела наслеђа, припада т.зв. нужним законским наследницима (§ 477 г. з.) и има карактер личне тужбе. Ова пак тужба може бити подигнута само против тестаменталних наследника, а не и противу других лица, која су корисници по тестаменту, али нису наследници у правој смислу речи (на пр. легатари или налогопримци). Дакле, код ове тужбе активно су легитимисана директно само она лица, којима припада право на т.зв. нужни или закони део наслеђа, а пасивну легитимацију имају првенствено

¹²⁾ В. о томе опширније у делу: *Marcel Planiol, Traité élémentaire de droit civil, 9ème édition, Paris 1924, № 2647, p. 665 et suiv.*

¹³⁾ Треба напоменути, да би тужбу за поништај или за редукију поклона са разлога предвиђених у § 565 грађ. зак., могла подићи тамо означена лице (законски наследници, повериоци поклонодавчеви) или њихови наследници, и то против поклонопримца или његових наследника. — Тако *Dr. Драгољуб Аранђеловић*, Наследно право, Београд 1925, стр. 165 и след.

¹⁴⁾ Тако *Dr. Аранђеловић*, Наследно право, стр. 12.

тестаментални наследници; но с тим, да се тужба, наравно, може распрострајти и на саме легатаре или налогпримце, па и на друга тестаментом погодована лица, ако би то за потпуно намирење законом дела наслеђа било нужно¹⁵⁾. — в) Наследничка тужба позната под именом тужбе о наследству (Erbchaftsklage, hereditatis petitio) може се подићи од лица, које за себе тврди да је наследник, а против онога, кога је судија, по завршеној оставинској расправи, прогласио за наследника и предао му заоставштину сходно § 136 Вп.; или пак против онога, који је без судске расправе заузео заоставштину и држи је као наследник, — који, дакле, неће да изда тужиоцу спорне ствари зато што себе сматра наследником. Али се ова тужба не би могла подићи противу онога лица, које, истина, и само полаже право на исте ствари, само то не чини по основу наслеђа, већ по каквоме било другом правном основу. Јер се овом тужбом тражи, да суд утврди да постоји тужиочево наследно право и да се туженик истовремено осуди, да тужиоцу преда спорно наследство (hereditatis vindicatio)¹⁶⁾.

5. — Поред ових примера, које смо до сада изнели, а који углавном припадају области породичног и наследног права, могли бисмо навести и велики број других, који би се тицали и осталих делова грађанског одн. приватног права. Наиме, многе тужбе, које су, у погледу њихових легитимационих особености, сличне горе поменутим, припадају домену чисто имовинских права — стварних или тражбених. Тако, на пример, код тужби за заштиту права стварних службености (actio confessoria vel negatoria) парнично су легитимисани — активно или пасивно — само власници или уживаоци повласног и послужног добра (§ 368 грађ. зак.); право на тужбу код личних службености (usus, ususfructus, habitatio) припада само њиховим носиоцима одн. лицима у чију су корист те службености, законом или вољним актом, конституисане; за подношење државинских тужби легитимисан је дотадањи држалац ствари (§ 208 грађ. зак.); за спорове одн. тужбе о деоби (actio communi dividundo, actio familiae erciscunde) активно и пасивно су легитимисани само лица, која су била у извесној заједници живота или имања (ортаци, смесничари, задругари); за подизање тужбе због сметања поседа (државне ствари или права, у смислу § 588 гр.п.п., легитимисан је онај који је био ометан у поседу, па и ако врши посед преко трећег лица (парабиоца, управитеља и т.д.), као и универзални сукцесор ометаног (активна легитимација). Тужба се пак има поднети противу онога

¹⁵⁾ В. о томе: *Dr. Аранђеловић*, Наследно право, стр. 163 и след.

¹⁶⁾ Тако *Dr. Аранђеловић*, Наследно право, стр. 118; а *Dr. Лазар Марковић*, Наследно право, Београд 1930, стр. 384 и след., говорећи о заштити наследног права и о наследним тужбама као сретству за остварење те заштите, каже и ово: Наследна тужба (petitio hereditatis) је једна стварна тужба, која се подиже противу оних који фактички држе заоставштину, целу или један део њен, у својим рукама, тврдећи да су они наследници. Наследној тужби има места само против таквих држалаца заоставштине, који и сами истичу право наслеђа као основ своје државине. Ако би један тужени држалац заоставштине или којег објекта њеног истицао други неки основ у прилог својега права на државину, као на пр. куповину или поклон, против таквог држаоца има се подићи обична својинска тужба, ако су испуњени услови за успех те тужбе, а не наследна тужба.

ко смета посед, било да је то лице радњу, којом се посед смета, извршило само или преко заступника (пасивна легитимација)¹⁷⁾.

II

Досадањи примери, које смо горе изнели, показују, да право парничне легитимације, нарочито активне, редовно припада оним лицима, која су носиоци и самога тужбеног захтева одн. предмета спора, т.ј. лицима чији су важни правни интереси покренутим спором непосредно тангирани. Тако се та лица појављују не само као субјекти или носиоци спора, већ и као власници саме спорне ствари, са којом по правилу могу неограничено располагати. Та лица, дакле, врше своје лично право на тужбу, те се, на тај начин, појам парничне или стварне легитимације подудара у ствари са самим правом на тужбу. И то је у право стварна легитимација (*Sachlegitimation*) или парнична легитимација у ужем смислу. Али, има случајева када субјекти спора одн. парничари нису истовремено и субјекти самога спорног односа *resp.* предмета спора, те се та два својства не морају увек подударати¹⁸⁾. Може се, наиме, десити, да стварна одн. парнична легитимација почива на праву управљања са туђим добрима, или пак да је та легитимација, на који други начин, учињена самосталном и независном од самога правног или фактичног односа, који претставља даљи или ближи основ или предмет конкретног спора; тако да лица, која се у даноме случају појављују као парничне странке, воде тада спор, истина, у своје лично име, али о туђим правима и дужностима. То су уопште случајеви, у којима је извесним лицима законом дато право на вршење туђега права на тужбу; т.ј. право и дужност тих лица, да воде спорове и да се у одређеним правним споровима формално појављују као парничне странке, заснива се, по правилу, непосредно на закону, док т.зв. стварна легитимација, или парнична легитимација у ужем смислу, најчешће потиче из уговора или некога другог правног акта или догађаја. И то је стварно једна од ближих и важних карактеристика парничне легитимације у формалном или техничком смислу (т.зв. *Prozessstandschaft*) за разлику од стварне. — Ми ћемо овде и за такве случајеве навести неколико примера, који нам, — с погледом на то, да се њима, у истоме циљу, такође служе и истакнути правни аутори, чија смо дела већ цитирали, — изгледају нарочито подесни за објашњење појма формалне легитимације, односно права на тужбу у формалној смислу. Наиме:

1. — Муж је по сили свога права управљања или администрације жениним имањем (§ 771 гр. з.), активно и пасивно легитимисан за вођење свију спорова, који би отуда проистекли. Ово без обзира на околност: да ли се ствар тиче миразних или

¹⁷⁾ Специјално о легитимацији за ову тужбу због сметања посета, видети опширније излагање у цит. делу *Dr. Hojmana*, књ. II, стр. 1214 и след., где су наведени и интересантни примери из праксе аустријских судова.

¹⁸⁾ *Dr. Hans Sperl*, *Lehrbuch der Bürgerlichen Rechtspflege*, 1^e Band 2 Teil, Wien, 1928, S. 163.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
В
Л
И
О
Т
Е
К
А

WWW.UNI...R.R.

т.зв. параферналних добара жениних, т.ј. оних, која мужу нису донета у мираз. Уопште, право мужа као управитеља или администратора жениних добара — уколико му је оно уопште признато — било би заиста илузорно, ако му се истовремено не би признало и право да води спорове, који се тичу тога права, односно који би настали при његовоме вршењу. То је, како лепо каже Хелвиг,¹⁹ једно процесуално право мужа (ein prozessuales Recht), које је у ствари један нужан реквизит мужевљевих материјално-правних овлашћења према имовини жениној. На пример, за вођење спорова, који би се тицали отказа заједничког стана мужа и жене (т.зв. порабни спорови), без обзира на то, да ли се закупнина плаћа од жениних или пак од мужевљевих прихода, и не водећи, по правилу, рачуна о томе, на чије име уговор о закупу гласи, — активно и пасивно је легитимисан само муж, а не и жена. То пак важи и за отказ уговора о закупу имања, које је заједничка својина мужа и жене.²⁰ — Иначе су за отказ закупних односа, према пропису § 656 гр. п. п., овлашћени одн. легитимисани: порабодавац и порабилац, као и њихови законски заступници: геср. принудни управитељи закупног добра (управитељ стечајне масе, извршилац тестамена, стараоци пупилних маса одн. штитници и скрбници и др.), па затим и она лица, којима су купац или куподавац уступили своја права из уговора о закупу (пазакупци и слични корисници закупног добра).²¹ Муж би, дакле, по сили свога права управљања или администрације, могао издавати под закуп и давати на послугу миразна и друга добра женина, па са својим саговорачима водити самостално и спорове, који би отуда проистекли; и то не само оне спорове, који би се тицали отказа, а о којима је мало пре било говора, већ и оне по редовном поступку, који би имали за предмет: раскид таквих уговора, наплату дужне закупнине, захтев за накнаду причињене штете због неизвршења или противуговорног извршења таквих уговора, и томе слично. Исто тако, могао би муж у своје име подизати тужбе и покретати спорове противу оних лица, која би каквом својом недозвољеном радњом (деликтом или квазиделиктом) проузроковала извесно оштећење на жениној имовини. У погледу пак спорова, који се тичу оних миразних добара, на

¹⁹ Dr. Konrad Hellwig, System des Deutschen Zivilprozessrechts, Leipzig 1912, Erster Teil, S. 162.

²⁰ В. о томе: Нојман, цит. дело, стр. 1479, коментар код § 656. — Ове ће, дакле, спорове муж формално водити у своје име; т.ј. као парнична странка у таквим споровима појављиваће се само муж, а не и жена, без обзира на њихов унутарњи међусобни однос према дотичноме уговору. Уопште, установа парничне легитимације има у области брачних имовинских односа свој нарочити теоријски и практични значај, било да се схвати на један, било на други начин, т.ј. како у материјално-правном, тако и у формално-правном смислу.

²¹ У случају да на једној или другој страни има више саговорача, т.ј. више куподаваца или купаца, онда се питање о легитимацији за отказ уговора о закупу има ценити и расправљати по одредбама о сувласништву (§ 215 грађ. зак.) или ортаклуку (§§ 723, 732 и 733 грађ. зак.), те би за пуноважно вршење отказа био потребан пристапак већине сувласника одн. ортака, уколико у даном случају не би уговором било другачије предвиђено. Редовно су пак за отказ пом. уговора у ствари легитимисана (активно и пасивно) она лица, на чије име дотични уговор гласи, односно лица између којих је уговор био закључен.

којима муж, по § 766 гр. з., стиче право својине (готови новци и потраживања и друге заменљиве и потрошне ствари одн. потраживања таквих ствари), — муж је легитимисан и *стварно*, у горе реченом смислу, а не само *формално*, јер он са тим и таквим стварима може и располагати, а не само управљати.

Поставља се пак несумњиво важно и интересантно питање: да ли би све овде наведене и сличне правне спорове могла водити и сама жена по одобрењу мужа? По нашем мишљењу, на ово би питање требало дати потврдан одговор. Осим тога, жена би могла сама бити тужилац или туженик и у оним споровима, који би се тицали питања о томе: да ли извесно добро припада жени уопште или по основу мираза. На пример, жена би била пасивно легитимисана као парнична странка по поднетој тужби, у којој би био истакнут захтев или тврђење, да означено право или правно добро није женина својина одн. да јој није дато у мираз, приликом њене удаје. То је што се тиче пасивне легитимације. А такође за подизање тужбе којом би се тражило признање права на мираз, није активно легитимисан муж, већ само жена. Осим ако би, на пример, мираз био обећан мужу лично, од некога сродника жениног или од кога другог лица, па би о томе са њиме био закључен евентуално и посебан споразум (брачни уговор). Но, право на тужбу за тражење мираза према родитељима жениним и наследницима ових припада уопште само жени, те је, дакле, по таквим споровима једино жена активно легитимисана.²² Исто тако, жена би могла, самостално и у своје име, без икаквога садејства мужа, као „права парнична странка“, водити све спорове (активне и пасивне), који би се односили на радњу, коју жена води по одобрењу мужа. По себи се пак разуме, да жена може сама водити спорове и са мужем, због једнога свог личног или имовинског права, према мужу, те јој за такве спорове, ма какве природе они иначе били, није потребно ничије садејство, нити пак какво посебно судско одобрење. Ту, дакле, не би био потребан ни т.зв. старатељ одн. тотор *ad hoc*, као у случају сукоба интереса малолетне деце са интересима њихових родитеља, мада се удата жена као таква, по својој пословној, па, следствено томе, и парничној способности, уподобљава малолетницима.

Све су ово закључци и мишљења, која се, тумачењем одговарајућих одредаба нашега Грађ. законика, могу са сигурношћу извести и усвојити, мада о самоме праву на тужбу мужа или жене, у оваквим случајевима, у закону нема изричних одредаба. Међутим, у новијим грађ. законикима о томе постоје и специјална на-

²² В. о томе опширније у књизи: *Dr. Лазар Марковић*, Породично право, стр. 137 и след. — Реч је, дакле, овде само о праву на тужбу, а не о самоме праву на мираз као таквом. Иначе, за спорове који би се тицали права располагања са добрима жениним, миразним и параферналним, једино би — активно и пасивно — била легитимисана жена; те би муж, у сваком случају, такве спорове могао водити само по изричном одобрењу женином, т. ј. као њен уговорни пуномоћник, а не као законски заступник. Оне пак спорове, који би се тицали Мужевљевога права уживања жениног мираза (§ 766 гр. зак.), или његовог права управљања са жениним параферналним добрима (§ 771 гр. зак.), муж би могао водити и у своје лично име и без икаквог нарочитог одобрења жениног.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

ређења. Тако је на пр. у немачком грађ. законнику од 1896 год. прописано, да муж може у своје лично име (*im eigenen Namen*) судским путем доказивати права, која припадају миразном добру одн. која чине саставни део миразног добра. А уколико је муж овлашћен да с таквим правима распомаже без жениног одобрења, утолико пресуда, која би у таквим споровима била донета, производи такође своје дејство и за и против жене (§ 1380). Затим је муж по § 1443 такође овлашћен да води у своје лично име и оне спорове, који би се тicali заједничких добара његових и жениних (*Gesamtgut*), на случај да је између супруга брачним уговором заснован режим опште заједнице добра (*allgemeine Gütergemeinschaft*), и то: не само као тужилац, већ и као туженик (§ 1443). Дакле, муж је, по немачком праву, у погледу таквих спорова, који би се тicali миразних и заједничких добара, легитимисан и активно и пасивно. Ово одговара и једном општем правилу немачкога материјалног и процесног права, по коме онај коме припада право да управља извесним правним добрима, треба истовремено да има право и дужност, да води и спорове, који се односе на та добра.²³ А са престанком права управљања, престаје такође, потпуно или делимично, и само право одн. дужност на вођење дотичних спорова као парнична странка (парнична легитимација). Све ово пак без сумње важи и за наше право, нарочито што се тиче овде изнетога општег правила о парничној легитимацији мужа.

2. — И овај ћемо други пример формалне парничне легитимације изнети такође с погледом на немачко позитивно право. Он се тиче парничне легитимације наследника и извршиоца тестаментa, у међувремену од отварања наслеђа по основу једнога тестаментa, па до окончања оставинске расправе и предаје заоставштине одређеноме универзалном наследнику. Тако, наследник није овлашћен да води спорове, који се тичу заоставштине, ако је ради управљања са овом наменован извршилац тестаментa (*Testamentsvollstrecker*). На против, активна и пасивна легитимација у таквим споровима припада само извршиоцу тестаментa као таквом, но с тим, да пресуда ипак стиче правну снагу и према самој заоставштини и према наследнику, како у погледу наслеђене, тако и у погледу његове личне имовине. Али, ако извршилац тестаментa води спор о масеном имању у своје лично име, он се мора и формално легитимисати као такав. Наиме, из тужбе и пресуде мора се јасно видети његов правни положај према спорној ствари, т.ј. мора бити очигледно, да он води спор, истина, у своје лично име, али, у ствари, за рачун дотичне имовинске масе, чије му је управљање поверено. Иначе би извршилац тестаментa морао лично одговарати за парничне трошкове, у случају да тужба буде одбијена као неуредна. Но, ако је извршиоцу тестаментa дато и право управљања заоставштином, онда се права, која спадају под ту управу, могу судским путем доказивати и остваривати само од његове стране (§ 2212). Другим

²³) Тако *Dr. Leo Rosenberg*, *Lehrbuch des Deutschen Zivilprozessrechts*, Dritte Auflage, Berlin 1931, S. 131.

речима, само је извршилац тестаментa овлашћен да води те т.зв. активне спорове (Aktivprozesse), који имају за предмет извесно право или ствар из поверене му заоставштине. Што се пак тиче т.зв. пасивних спорова (Passivprozesse), т.ј. оних правних захтева, који су управљени против оставинске масе (den Nachlass), они се могу покретати и водити, како против извршиоца тестаментa, тако и противу самих наследника. Ово једино, дакле, у случају ако извршиоцу тестаментa припада и право да управља са заоставштином; а у противном, тужба се, у погледу оставинских ствари, пуноважно може подићи само противу наследника. Али тужбе, којима би се остваривало право на закони део (Pflichtsteilanspruch), могу бити подигнуте само противу наследника, а не и противу извршиоца тестаментa, и то без обзира на то: да ли је овоме дато и право управљања заоставштином или није.²⁴ Иначе, у немачком праву постоји пропис (§ 1958 г. з.), по коме се никакав правни захтев (Anspruch), који би се тицао заоставштине, не може судским путем остварити (gerichtlich geltend gemacht werden) противу наследника, све док наследник не да изјаву о пријему наслеђа. Мада наследник, и по немачком наследном праву, стиче заоставштину у наслеђе у самој моменту смрти оставиоце.

Све би се пак ово у главноме могло усвојити и да наше право, које има врло мало прописа о установи извршиоца тестаментa и његовим правним функцијама, те нам наведени прописи и принципи немачког права могу утолико бити још кориснији. Наравно, наследник би се увек, да би заштитио своја евентуално угрожена права и интересе, могао умешати у спор, који се води од стране или против извршиоца тестаментa, као споредни или пак главни умешач (интервениент), ако би за то постојали и други потребни законски услови (§§ 117—121 гр.п.п.). Али се то већ тиче питања о праву или овлашћењу одређених трећих лица на учешће у једноме спору, који већ води о извесној правној ствари, на коме се питању овде не можемо дуже задржавати, мада је оно са питањем о постојању и значају непостојања парничне легитимације у непосредној и тесној вези. Јер је, на пример, баш у ономе скупу прописа Законика о судском поступку у грађанским парницама, у коме је реч о главном и споредном мешању у спор, дата једна тачна дефиниција појма парничне легитимације, и то углавном онаква, какву смо је и ми овде до сада већ изложили и описали (детерминисали). Ту се наиме, поред осталог, каже: ко има *правног интереса*, да у парници, која тече међу другим лицима, једна од странака победи, може се придружити тој парничној странци (§ 118 гр.п.п.). А тај „правни интерес“, као што смо из досадањег излагања могли видети, и јесте баш онај карактеристични и нужни елеменат, којим се установа парничне легитимације одликује и по коме се најлакше може разликовати од других јој сродних установа. Од сличног је

²⁴) В. о свему томе опширније у делу: *Dr. Theodor Kipp, Lehrbuch des Bürgerlichen Rechts, Das Erbrecht, Marburg 1923, S. 395 ff.* — У нашем правосуђу усвојена је пракса, да се у таквим случајевима као парнична странка (активна или пасивна) увек означаје сама дотична маса, са додатком да је претставља или заступа одређени извршилац тестаментa.

значаја за правилно и тачно схватање и разумевање исте установе и т.зв. обавештење трећег лица о парници (§ 122 гр.п.п.), а нарочито пак установа мменовања правног претходника или ауктора (§ 123 гр.п.п.), у чију се ближу анализу, у вези са предметом ове наше расправе, овде не можемо упуштати²⁵).

3. — Један нарочити случај формалне или техничке парничне легитимације тиче се парница, које воде поједина државна надлештва и установе, које немају карактер посебне правне личности. Наиме, и таква државна надлештва одн. установе могу формално бити тужена и подизати тужбе, али она то стварно чине у име и за рачун државе, а не за себе, те је у таквим случајевима парничар сама држава, а не дотично надлештво. У овоме смислу, на пример, у судској пракси врло се често појављује као парнична странка Дирекција државних железница. Она води спорове у своје име, а за рачун државе, мада није правно лице, те нема ни способности да буде парнична странка, нити јој је та способност призната одредбама којјега посебног закона, сходно § 102 гр.п.п. Сматра се, да овакав начин третирања пом. Дирекције као парничне странке налази ослоња и у пропису § 106 гр.п.п., по коме: све оно што закон наређује за парничне странке, вреди и за њихове законске заступнике, у колико законик о гр.п.п. не чини разлику у томе погледу, а никаква пак разлика о томе у пом. законiku није предвиђена. Парнични положај Дирекције, као заступника државе, у процесном погледу идентичан је са положајем парничне странке. Она предузима парничне радње самостално, одлуке судске изричу се формално према њој, — али све те парничне радње и судске одлуке не производе своје дејство према Дирекцији, која није носилац спорних права и обавеза, већ према државу. Дирекција, дакле, води спорове, у таквим случајевима, у своје лично име, али о туђим, а не о својим сопственим правима и обавезама, које сама не може ни имати. Зато она и није *стварно*, већ *само формално* легитимисана за вођење оваквих спорова. Али, то питање ни у судској пракси још није коначно прецишћено, те судови не поступају једнообразно, мада за сада има више одлука, којима се пом. Дирекцији признаје страначка способност одн. парнична легитимација, под горе изложеним ограничењима²⁶).

4. — Сличан случај формалне парничне легитимације имамо и у споровима, у којима се као парнична странка појављује неко јавно трговачко друштво (трговачки ортаклук). Наиме, та су друштва, као таква, овлашћена за вођење свију спорова, који се

²⁵) В. о свему томе опширније у цит. делу *Др. Нојмана*, књ. I, стр. 279 и след.

²⁶) В. у томе смислу закључак II већа Касац. суда у Београду од 13 марта 1936 год. Рек. бр. 8, у саопштењу г. *Јована Д. Смиљанића*, *Правни живот*, свеска за јули 1936, бр. 13—14; затим, закључак Касац. суда Рек. бр. 76/36, приказан од г. *Др. Бор. Д. Пешировића*, *Архив*, свеска за јули 1936. — Ови се закључци, поред наведених законских прописа, заснивају, по нахођењу Касац. суда, на § 128 гр.п.п. у вези чл. 8 Уводног закона за гр. п. п., и на § 10 зак. о држ. правобраништву. По овоме пак последњем зак. пропису, она државна надлештва, где постоје шефови правних отсека и правни референти, ови могу државу заступати у споровима који долазе у надлежност средских судова, а иначе државу заступа Државни правобранилац. Из ових одлука се види и то, да се парн. легитимација често меша са парн. способношћу.

тичу ортакче имовине њихових чланова, мада она, према владајућем мишљењу, немају карактер правне личности; те због тога та друштва, сама за себе, нису ни носиоци друштвених, нити каквих других права и обавеза²⁷⁾. Сва права и обавезе припадају самим јавним ортацима лично, те се јавна трговачка друштва, уколико се третирају као парничне странке, појављују, у извесном смислу, као законски заступници јавних ортака. У нашој пак судској пракси, таква се друштва, истина, означају формално као парничне странке, али се поред њиховог друштвеног имена стављају и имена њихових чланова, који се означају као „правни претставници“ дотичног друштва. Према томе, у колико би се ствар тицала друштвених права и обавеза, као предмета извесног спора, потпуну и самосталну страначку способност, односно формалну и стварну парничну легитимацију немају ни сами јавни ортаци, посебице или сви скупа, нити пак само јавно трговачко друштво без њих. У сваком случају, јавно трговачко друштво мора у свима споровима, који га се непосредно тичу, бити претстављено и заступљено тако, да његови правни претставници, који су као такви означени у тужби, могу пуноважно располагати са предметом спора, па, по правилу, и са другом друштвеном имовином. Како је пак јавни ортаклук у ствари увек нека трговачка фирма, то као њени овлашћени правни претставници одн. заступници у споровима долазе у обзир лица, која, према акту о протоколацији такве фирме, могу ову пуноважно потписивати и задуживати. Отуда се, ваљда, у оваквим случајевима, парнична легитимација често и идентификује са парничном способношћу, мада то ниуколико нису идентични појмови. — Ако би се пак узело, да је јавно трговачко друштво један посебни правни субјект, различит од његових чланова, онда би у споровима, који се тичу друштвене имовине, једино било легитимисано друштво — активно и пасивно. Те тада у ствари не би било ни потребно, да се поједини чланови јавног трговачког друштва означају као његови правни претставници. Међутим, треба истаћи, да се на основу извршног наслова (егзекуционог титулуса), који гласи против јавног трговачког или командитног друштва, може непосредно дозволити извршење и на имовини појединог другара, ако се изводом из трговачког регистра докаже, да онај, против кога се тражи извршење, још припада друштву као лично одговорни другар (§ 16 И. п.). Ова се пак одредба извршног поступка заснива на схватању, да јавно и командитно трговачко друштво нису никаква посебна правна личност, него једна засебна имовина, која припада јавним другарима и за коју они неограничено одговарају.²⁸⁾

5. — Напослетку, у ову групу можемо убројати и још не-

²⁷⁾ В. о томе врло интересантна излагања универзитетског доцента *Др. Ђорђа Мирковића*, у његовој исцрпној расправи: Јавно трговачко друштво као правно лице, с нарочитим освртом на српско законодавство, Београд 1934, стр. 84. *Г. Мирковић* заступа мишљење, да је јавно трговачко друштво правно лице, а то мишљење готово више и одговара савременој правној и животној стварности.

²⁸⁾ Тако *Др. Срећко Цуља*, Грађанско процесно право Краљевине Југославије, II свеска, Ванпарнични поступци, Београд 1938, стр. 11 и след.

коliko интересантних случајева из других правних области. На пример, управитељ стечајне масе може водити све спорове, који се тичу стечајне имовине, у своје име, као тужилац или туженик, мада та имовина односно предмет спора не припада њему, већ стечајној маси (§§ 88 и 112 стеч. зак.). Прокура индосатар могао би, према § 17 мен. зак., водити самостално, т.ј. у своје име, као активна или пасивна странка, све спорове из једне менице (ради наплате меничне суме, регреса или неправедног обogaћења), мада он лично није носилац меничних права по дотичној меници; јер је у наведеноме законском пропису предвиђено, да ималац менице одн. прокура индосатар може вршити сва права која истичу из менице, па, дакле, и право на тужбу. Често пута пак, од постојања или непостојања права на тужбу одн. права активне легитимације, у корист одређеног лица, зависи и сама права природа и квалификација дотичнога материјално-правног овлашћења или интереса, који треба тужбом да се заштити. Тако се, на пример, разлика између легата (*legatum, Vermächtnis*) и налога (*modus, Auflage*) углавном састоји у томе: што код налога не постоји једно одређено лице, које би било овлашћено *resp.* легитимисано, да његово извршење тражи судским путем; јер, ако би твстатор овластио некоје лице, да у своју корист може тражити извршење налога, он би му тиме у ствари завештао један легат.²⁹⁾

6. — Један нарочити случај формалне парничне легитимације предвиђен је у § 329 гр.п.п. Управо, овај законски пропис предвиђа правило, по коме: отуђење ствари или тражбине, о којој тече парница, нема никаквог утицаја на парницу, те оно лице, које је стекло спорну ствар или тражбину, није овлашћено, без пристанка противниковог, ступити у парницу као главна странка, уколико другим законским прописима није што друго наређено. А то пак значи, да ће отуђивач остати и даље парнична странка одн. субјект дотичнога спора, и ако је, због отуђења, престао да буде и није више и субјект спорнога предмета. Отуђењем је, дакле, прекинут његов материјално-правни однос према спорној ствари или тражбини, али не и однос према самоме спору; јер са променом субјеката спорног односа не наступа аутоматски (*eo ipso*) и промена субјеката спора³⁰⁾. Тако да парничар — отуђивач остаје и даље легитимисан за вођење спора само формално, али не и стварно; те би се прибавила једино, по § 118 гр.п.п., могао без пристанка противниковог умешати у спор на страни свога саговорача. Странка која је отуђила спорну ствар не може, дакле, порицати своју парничну легитимацију, нити је противник може оспоравати.³¹⁾ Но, ипак има извесне разлике између парничног положаја отуђивачевог и осталих лица из ове групе случајева. Та се разлика састоји у томе: што, и поред отуђења спорног предмета и престанка стварне легитимације отуђивачеве, пресуда изречена у дотичноме спору стиче правну снагу и постаје извршива према самоме отуђивачу, а не и према приба-

²⁹⁾ В. о томе опширније у нашој расправи: Налог и легат, Правна мисао, свеска за јуни 1935.

³⁰⁾ *Sperl. op. cit.*, S. 196.

³¹⁾ Дг. Аранђеловић, цит. дело, књ. II, стр. 16.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

виоцу као власнику спорне ствари или тражбине. Истина, таква би се пресуда, под извесним претпоставкама, могла извршити и према правном последнику отуђивачевом, - мада правна снага судске одлуке и њезина извршивост како то лепо каже *Верк*, не прелази и на појединачна (сингуларног) наследника³²). Али је у погледу дејства правноснажности и извршности судских одлука према прибавиоцу спорнога предмета, како у парничном, тако и у извршном поступку, од великог и пресудног значаја чињеница: у коме је моменту одн. процесном стадијуму извршена промена у личности субјеката спорног односа, т.ј. када је речено отуђење извршено. Није, дакле, свеједно: да ли се је та правна промена догодила пре или после формалног почетка спора, односно пре или после доставе тужбе туженику, или је пак то било по његовом правноснажном окончању. У томе се погледу и у теорији процесног права врше извесна правно интересантна и значајна разликовања.

Наиме, ако је отуђење спорнога предмета (на пр. продаја спорне ствари, цесија тражбине), било већ извршено пре почетка дотичне парнице, односно пре доставе тужбе туженику (§ 327 гр.п.п.), онда је то отуђење без значаја за активну или пасивну легитимацију прибавиоца, и у парничном и у извршном поступку. Ово због тога, што отуђивач (продавац или цедент) у моменту када је парница почела тећи, па и доцније, у времену закључења усмене спорне расправе и изрицања пресуде, није више био власник спорнога предмета, него је тај предмет већ био прешао на прибавиоца, кога се не могу типати тужбе и парнице покренуте после отуђења. Јер, каже се, прибавилац као правни последник отуђивачев, може ступити само у постојеће правне односе и ситуације отуђивачеве према дотичноме предмету, на основу акта отуђења, а не и у оне које тек треба да настану. На против, ако је пренос спорне ствари или тражбине извршен после почетка парнице, онда је и право, које је предмет спора и пресуђења, већ било опарничено (*res litigiosa*) и као такво је прешло на другога *гесп.* на прибавиоца; те и парница, коју води преносилац, и пресуда у њој донесена, сходно пропису § 329 гр.п.п., у вези § 29 грађ. зак., везују и сингуларног сукцесора (купца, цесионара), и то без обзира на то: да ли је овај био ступио у парницу као споредни умешач или није, и да ли је о постојању дотичне парнице уопште био обавештен. Напослетку, ако је отуђење извршено и правно последовање наступило тек пошто је изречена пресуда постала правноснажна и извршна, онда је правни последник отуђивачев, односно прибавилац досуђене ствари или тражбине, такође везан пресудом и прибавља ствар у онаквоме правном стању, у каквом је била код његовога правног претходника *гесп.* отуђивача. -- Но, без обзира на горња разликовања временске и процесне природе, пресуда нема и не може имати никаквога дејства — ни у процесном, ни у материјално-правном погледу — према ономе прибавиоцу, који је спорну покретну ствар или тражбину прибавио под околностима и претпоставкама из зна-

³²) *Dr. Hugo Verk*, Теоретско-практични приручник Југословенског грађанског парничног права, први део, свезак први, Загреб, 1932 стр. 74.

чајнога § 221 грађ. зак. Такав ће прибавилац, наиме, остати власник спорне ствари или тражбине, под условом да је био савесан, — што се у таквоме случају и претпоставља, — баш ако је његов правни претходник био правноснажно осуђе на повраћај спорне ствари одн. тражбине³³).

Из примера, које смо овде навели, могло се је увидети: да је парнична легитимација у истини једна посебна правна установа, различита и од права на тужбу и од страначке и парничне способности, са којима се иначе врло често упоређује и доводи у везу. Поред тога, могло се је такође уочити и запазити: да се ова установа, по својој суштини и своме правном значају, подједнако тиче и материјалнога и процеснога права. Из тога пак мешовитог карактера парничне легитимације, потичу бесумње и све тешкоће у вези са њеним научним дефинисањем и практичном оценом и разумевањем.

Никола М. Радовић, адвокат — Београд.

Да ли припадљености државних службеника могу бити предмет цесије

Одредба § 864. грађ. зак. говори о цесији, дакле о уступању права. По овом законском пропису цесија је такав уговор, којим једно лице уступа другом лицу извесно своје право и то за наплату или без наплате. Ова одредба која се налази у другој глави грађ. зак., дакле у глави што говори о преиначењу права и обавеза јавља се као логична последица општега начела израженог у пропису § 28. грађ. зак., који каже:

„Твоје право можеш и другом уступити и то зависи од твоје добре воље...“

Та добра воља којом се појединац руководи при уступању извесног права производи своје правно дејство у оним случајевима, који се не тичу јавног поретка и благодарења—§ 13. грађ. зак. Такав уговор познат у правној науци под именом цесија пуноважан је и има свога значаја за право и правне односе.

Међутим следећа одредба § 865. грађ. зак. чини један изузетак, једно одступање од општег правила израженог у §§ 28. и 864. грађ. зак. Наиме § 865. грађ. зак. вели дословце ово:

„Права за личност чију везана, која с њом престају и исчежавају, другом уступити се не могу.“

Из ове и овакве редакције напред поменутог законског прописа јасно излази да предмет цесије не могу бити лична права, дакле права везана за једну одређену личност, која њеним престанком и исчезнућем, сама се гаси и престаје.

Поставља се питање да ли припадљености државних службеника могу бити предмет цесије дакле предмет драговољног

³³) В. о овоме примеру опширније у нашој расправи: Утицај отуђења спорнога предмета на активну и пасивну легитимацију у парничном и извршном поступку, Архив, свеска за новембар 1937.

уступања и то оног дела принадлежности корисника који није изузет од извршења. Овде се мисли на 1/3 принадлежности државних службеника, у коју не улазе лични и породични додатци.

Пре одговора на то питање треба извести начисто шта су то принадлежности које државни службеници примају за свој рад код државе и њених установа. Дакле треба претходно пречистити шта се подразумева под правним појмом принадлежности.

По својој правној природи те принадлежности претстављају једну награду, која се даје државним службеницима за њихово пословање код државе и државних установа на начин и под условима изложеним у одредбама Закона о чиновницима. Та награда потиче из односа службе, из односа најма, који је регулисан једним специјалним законом познатим за ред ових службеника под именом: Чиновнички закон. Принадлежности које се исплаћују државним службеницима у виду награде за њихово пословање треба да буде еквивалент вредности рада, који службеници обављају за рачун државе.

Право на награду односно пријем тих принадлежности везано је искључиво за личност једног државног службеника. Онога момента када државни службеник умре или пак буде отпуштен из државне службе то његово право на награду, односно пријем принадлежности престаје. Исчезнућем саме личности државног чиновника било физичко услед смрти или пак правно раскидом службеног односа путем отпуста или подношењем оставке, исчезава или боље рећи гаси се и право на награду односно принадлежности, које је право уско везано са дотичном личношћу.

Као што се из напред изложеног види право на награду односно право на пријем принадлежности државних службеника нераздвајно је везано за личност самога службеника. То се право према личности дотичног службеника управља и дужина његовог трајања зависи искључиво од дужине трајања његове личности и правне и физичке.

Према свему овоме што је напред изложено јасно је, да су принадлежности државних службеника односно награда, коју они примају за свој рад од државе једно лично право, које је уско и неразделиво везано за личност државног службеника као таквог.

С обзиром на предње констатације предмет цесије као уговора који треба да одговара у свему условима предвиђеним у одредбама грађ. зак. не могу бити принадлежности државног службеника, јер су оне лична права везана уско и неразделиво за личност државног службеника.

Ово још у толико пре што предмет цесије треба да буде једно јасно и одређено право како у погледу његовог трајања тако и у погледу његовог постојања. Међутим са случајем принадлежности државних службеника када се ове узму за предмет цесије цела ствар изгледа друкчија. Ово с тога што се то уступање чини за једно право које ни сам његов корисник не може временски определити, јер и сам зна да његово постојање неодређено и засновано на неким претпоставкама. Дакле право на награду, односно право на пријем принадлежности државних служ-

беника није једно право чија је егзистенција временски унапред утврђена и јасно опредељена. Најзад смешно би изгледало да један државни службеник цедира извесном лицу било за накнаду било без накнаде један део својих годишњих припадљености, када није извесно да ли ће тај службеник остати у служби државе пуну годину дана или ће пак из исте изаћи првога наредног месеца по закључењу уговора о цесији. У том и таквом случају имали би такав уговор који би био противан одредби § 29. грађ. зак., која овако гласи:

„Што ко сам нема, оно не може ни другоме дати; и тако нико не може више права уступити него колико сам има...“

Случајеви тих и таквих уговора о цесији били би без интереса за право и правне односе, јер се њима не би могло произвести жељено правно дејство.

Када правно ова ствар овако стоји, ми се не би могли сложити са мишљењем оних који заступају гледиште да се право државних службеника на примање плате по основу службеног односа има сматрати као право које се може уступањем (цесијом) пренети и на друго лице.

Ово и овакво гледиште које можда има својих добрих страна практички посматрано, не може да се помири са одредбом § 865. грађ. зак., која изрично забрањује уступање личних права дакле права која престају и исчезавају са самом личношћу.

Г. Др. Драг. Аранђеловић у својој књизи: Основи облигационог права стр. 119, објашњава одредбу § 865. грађ. зак. и наводи случајеве код којих поједине тражбине не могу бити предмет уступања. По њему поред оних тражбина, које се по закону не могу узети у попис за извршење једне судске пресуде, не могу бити предмет цесије ни извесна права као што је право на издржавање, које неко лице има према другом по основу сродничког или брачног односа. У свом даљем објашњењу о тражбини која извире из права издржавања г. Др. Аранђеловић сасвим правилно резонује кад каже, да се могу цедирати односно бити предмет уступљења поједине рате издржавања којима је рок истекао.

Како пак код пријема припадљености државних службеника није такав случај, да њихова исплата следује после законом утврђенога рока, то што је речено за доспеле рате издржавања не може да се односи и на припадљености државних службеника.

Ово и овакво наше гледиште, које овде заступамо резултира из сада важећег позитивног законодавства, дакле законодавства *de lege lata*.

Међутим *de lege ferenda*: ово питање уступљења права или уже схваћено тражбина како је то узето у Предоснови грађ. зак. за Краљевину Југославију, добило је своје потпуније решење у колико се тиче тражбина за личност спојених.

Тако одредба § 1334 Предоснове грађ. зак. гласи:

„Тражбине, које су спојене са лицем, дакле с њим престају, као и права која не могу бити предметом извршења, не могу се уступити. Али могу се уступити поједини захтеви, који произлазе из оваквих права, кад је извршење над овим захтевима допштено...“

Из ове и овакве одредбе јасно излази да поједини захтеви, који нису изузети од извршења могу бити предмет цесије, ма да ти захтеви произлазе из права, која се гасе и престају исчезнућем саме личности.

Како је Законом о извршењу и обезбеђењу допуштено извршење на једну трећину принадлежности државних службеника изузев личног и породичног додатка на скупоћу, то *de lege ferenda* на случај озакоњења одредбе § 1334. Предоснове грађ. законика онакве какве је сада у редакцији, имаће правне могућности да предмет уступљења буде и извесан део принадлежности држав. службеника.

Јакша Радовић, судија Среског суда аа град Београд.

Супарничарство

Кад у једној парници учествује више лица као тужиоци или као тужени зову се супарничари. То је у ствари кумулирање тужаба у субјективном смислу, а које може бити само у законом одређеним случајевима — §§ 112., 113. и 117. у в. § 121. Грађ. п. п. Ако има више супарничара на тужилачкој страни онда је то активно супарничарство, а ако има више лица на туженој страни онда је то пасивно супарничарство. И активно и пасивно супарничарство може се засновати једино једном заједничком тужбом. Спајање више тужаба, поднетих од више лица ради истовременог извиђаја и суђења ради економије поступка не заснива супарничарство.

Према дејству пресуде на парничаре супарничарство може бити просто и јединствено. Просто је супарничарство онда кад из заједничке тужбе може произићи различита пресуда т. ј. са различитим дејством према сваком супарничару; односно пресуда гласи или може да гласи за сваког супарничара. А јединствено је супарничарство онда кад из заједничке тужбе мора произићи пресуда с истим дејством за све супарничаре, т. ј. пресуда мора да има исто дејство за све супарничаре.

Да ли је супарничарство просто или јединствено зависи од природе правнога односа у дотичном спору, или од законских прописа, који тај однос регулишу.

Просто супарничарство

Код простог супарничарства супарничари су према противнику потпуно самостални као да се налазе у засебном спору. Према томе, радње једног супарничара другоме нити користе, нити штете — § 114. гр. п. п. Један супарничар може тужбено тражење признати, или се истога одрећи, према томе на којој се страни налази, а то другога супарничара, који се на истој страни налази не веже. Ако један уредно позвати супарничар не дође на рочиште може бити осуђен због изостанка и ако је други дошао и спор се наставио.

У случају да у току спора један супарничар умре може се

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

по § 252. гр. п. п. према њему наредити одвајање расправе а по том поступак прекинути — § 219. г. п. п. А ако је према умрломе супарничару раније било одвојено расправљано онда се поступак просто прекида и нема никаквог дејства према осталима.

Код овог супарничарства доноси се једна пресуда, која како смо горе видели, може различито гласити за поједине супарничаре, јер су они у својим радњама у спору у коме су супарничари били потпуно самостални и могли за себе стварати засебне и различите правне ситуације. Али ако у једном оваквом спору правна ствар буде зрела за пресуђење према неком или неким супарничарима, а према другим није, може се према првим донети коначна пресуда, док се према другим расправа продужава — §§ 251. 487. гр. п. п. Ова се пресуда може самостално нападати засебним правним леком.

Пресуду треба доставити сваком супарничару појединачно, ако немају заједничког пуномоћника, а ако имају заједничког пуномоћника онда пресуду треба доставити само томе заједничком пуномоћнику.

Супарничари могу бити тужени сваком домаћем суду, код кога један од супарничара има општу месну надлежност, а ако има главних и споредних обвезника онда надлежном суду за једног од главних — § 90. гр. п. п.

Кад треба извести доказ саслушањем странака суд у сваком случају одређује кога ће од супарничара с једне стране саслушати, или да ли ће све саслушати.

Изјављени правни лек од једног супарничара спречава правоснажност пресуде само према њему, а према осталима постаје правноснажна. На заказано рочиште по правном леку пред вишим судом позива се само супарничар, који је правни лек употребио, као и његов противник, а остали се супарничари не позивају.

Сиромашко право признато једном супарничару вреди само за њега, а не и за остале. Поднесци који се морају доставити противнику имају се поднети у онолико примерака, колико на противној страни има супарничара плус један за суд — §§ 180. и 289. гр. п. п.

Трошкове носе сви супарничари по главама а у случају кад је разлика у деловима онда у висини тих делова коју висину суд одређује.

Јединствено супарничарство

Кад се по сили самог закона или по природи спорнога односа један спор мора да расправи јединствено и донесе иста пресуда т. ј. кад пресуда мора да гласи исто за све супарничаре онда је то јединствено супарничарство. Према овоме јединствено супарничарство настаје или по природи правнога спора или по сили самога закона. Јединствено супарничарство није увек нужно, већ може бити и вољно. У случају вољног супарничарства кад је на тужбу имало право више лица, а тужбу поднесе једно од њих таква се тужба неће одбацити из формално процесуалних разлога, нити ће се тражити уклањање тога недостатка, јер се то не може сматрати као недостатак. Али када је супарничарство нужно тужбу морају поднети сва овлашћена лица или бити тужена

сва обавезна лица. Ако тужба не би била поднета од свију овлашћених лица, или неби била тужена сва обавезна лица, тужба се неби одбацила из формалних недостатака, већ би се по истој заказала расправа, па тек на расправи по истакнутом приговору недостатака активне или пасивне легитимације иста би се одбацила. Само о овом недостатку суд не води рачуна по службеној дужности, већ само по предлогу односно приговору странака.

Солидарне обавезе не морају створити безусловно супарничарство.

Код јединственог супарничарства расправа се може одржати ако су сви супарничари уредно и благовремено позвати, те се пресуда због изостанка може донети, само ако су сви тужени супарничари изостали, а уредно су позвати. Сматра се да недошавше заступају дошавши супарничари, те ће се увек одбити предлог да се донесе пресуда због изостанка, ако је само један супарничар дошао, или је суду познато, да је макар један спречен неотклоњивом препреком да дође. Признање или одрицање учињено од једног или од више, али не од свих супарничара не вреди, али се то признање или одрицање може узети у обзир код доношења одлуке. Ово не треба да здачи да су супарничари изгубили самосталност у парници § 116. гр. п. п., већ само то, да један супарничар не може самостално да располаже предметом спора, већ ово располагање могу вршити само сви супарничари заједнички. И код овог супарничарства поједини супарничари могу предузимати парничне радње самостално а ако дођу у колизију са радњама других онда ту колизију отклања суд по слободној оцени доказа.

Изјавом правног лека било само једног од супарничара спречава се правоснажност пресуде према свима, јер употребљени правни лек од једног супарничара има дејство као да је поднет од свију. Овај супарничар од изјављеног правног лека не може сам одустати, односно тај одустанак неби имао никаквог дејства. Ако се по овом правном леку закаже рочиште пред вишим судом на исто се позивају и супарничари који правни лек нису ни изјавили.

Ако један супарничар тражи повраћај у пређашње стање и успе то важи за све супарничаре, као да су сви повраћај тражили, а ако не успе трошкове сноси само супарничар који је повраћај тражио — §§ 148. и 218. гр. п. п.

И код простог и код јединственог супарничарства сваком супарничару припада право да у парници урига убрзање поступка, или да тражи настављање прекинутога поступка ма из којих разлога тај прекид настао.

Поред горњих врста супарничарства постоји још и материјално и формално супарничарство. Материјално супарничарство постоји онда када су супарничари пре заједнички подигнуте тужбе по закону били у правној заједници; а формално супарничарство је оно у које супарничари ступе после подигнуте тужбе т. ј. у току парнице и њихов заједнички однос траје само док траје и сама парница. По § 90. гр. п. п. у случају материјалног супарничарства супарничари могу бити тужени пред сваким домаћим судом, код којег постоји општа месна надлежност за јед-

нога од супарничара, а тај је суд и стварно надлежан за све супарничаре, или се та надлежност по § 101. гр. п. п. може уговорити.

Кад се тужбени захтеви у случају материјалног супарничарства заснивају на истом чињеничном и правном основу § 112. тач. 1. гр. п. п. надлежност суда одређује се по збиру свих тужбених захтева; а ако се једном тужбом утужи више захтева или обавезе исте врсте § 112. тач. 2. гр. п. п. надлежност се одређује према вредности појединог захтева — § 50. гр. п. п.

За супарничарство у формалном смислу тражи се стварна и месна надлежност за свакога супарничара појединачно и скупно, као и могућност исте врсте поступка за све супарничаре §§ 322. и 57. гр. п. п.

На основу саме тужбе мора се оценити да ли супарничарство постоји или не. Па ако супарничарство не постоји и истоме нема места тужба се неће одбацити, већ се гледа, да ли се недостатак може отклонити и поступа се по §§ 183. и 184. гр. п. п. Но ако су недостатци такве природе да се не могу отклонити тужба се одбацује, а ако има супарничара за које се недостатак може отклонити, онда се он отклања и поступак наставља само према њима.

СУДСКА ПРАКСА

Из праксе Касационог суда у Новом Саду

Г. Бранко Јевремовић, апел. судија из Новог Сада доставио нам је следеће одлуке.

Молба за допунску пресуду позивног суда мора се поднети позивном суду а не преко парничног суда првог степена. (Бр. Рек. 87/1937. од 11. фебруара 1938. г. у Н. Саду).

У парници Б. Р. из Н. С. противу У. О. Т. и Ш. О. Апелациони суд у Н. Саду донео је поводом позива тужиоца пресуду Бр. Пл. 135/1935. од 23. окт. 1936. г. којом позив тужитеља делимично уважава, побијану пресуду делимично преиначује и т. д.

За овим је тужена У. О. Т. поднела молбу Апелационом суду која је у истом примљена 25. новембра 1936. г. а првостепеном суду стигла 5. децембра 1936. г. молећи допунску пресуду за трошкове, који јој нису у пом. пресуди досуђени.

По овоме је Апелациони суд донео закључак под бр. Пл. 135./1935. од 6. фебруара 1937. г., којим је молбу за допуну пресуде одбацио, налазећи да је иста поднета након рока од осам дана, пошто је тужена У. О. Т. примила пресуду 18. новембра 1936. г. а молба примљена у првостепеном суду 5. децембра 1936. г.

Ну по рекурсу тужене У. О. Т. Одељење Б. Београдског Касационог суда донело је овај закључак:

„Касациони суд у Н. Саду рекурс уважава закључак Апелационог суда укида и ствар враћа Апелационом суду, да молбу мериторно реши“ а са доле наведених разлога.

Рекурс је основан.

Не стоји да се молба за допуну пресуде мора поднети парничном суду првог степена јер то не нормира установа § 519. гр.п.п., већ се има у року од 8 дана по уручењу пресуде поднети оном парничном суду, који је изрекао пресуду чија се надопуна тражи.

Пошто је тужена првог реда тражила надопуну цитиране пресуде Апелационог суда, то је молба поднета Апелационом суду 7-ми дан од уручења пресуде, дакле благовремено, па стога мора Апел. суд исту у мериторно разматрање узети, и даље по закону поступити.

Оптуђени који се умеша у тучу на страни кога од учесника, па буде доведен у јаку раздраженост нападом убијенога, те изврши дело убиства, одговара за дело из § 167. од. 1. к. з. а не из одељ. последњег § 167. к. з. (Бр. Кре. 105/1927. г. од 29. септембра 1937. год. у Новом Саду).

Окружни суд у П. пресудом својом бр. Кзп. 443./1936. од 15. јануара 1937. г. прогласио је кривим и то: Ј. Р. Т. а) што је 22. октобра 1936. г. око 9 и 1/2 часова у вече у тучи која је настала у дворишту кафане К. П. између две групе младића, у коју се тучу и он умешао, када га је пок. Ц. Ј. у овој тучи ударио по глави гвожђем облик боксера и када је опт. Р. од овог удара пао на колено, опт. Р. извадио већи перорез из свог џепа од капута и њиме из клечећег става замахвао себи иза леђа и у томе овим перорезом ударио у грудни кош пок. Ц. Ј. наневши му повреду 1 и 1/2 см. дугу 3. м. широку, која повреда — рана улази у грудни кош пок. Ц. Ј. продире до срца и отвара срчану десну преткомору за 1—2 сантим. услед чега је наступило унутарње крварење које је проузроковало брзу смрт пок. Ц. Ј. дакле на мах другог убио, доведен без своје кривике у јаку раздраженост нападом од стране убијеног, чиме је извршио злочинство против живота предвиђено и кажњиво по последњем одељку § 167. к. з. б) што је истом приликом по извршеном делу под а) у келнерају кафане ударио ножем оштећеног М. Г., наневши му повреду изнад карличне кости 8 см. удаљене од кичме 1/2 см. дугу, лаке природе, нанео дакле ножем лаку телесну повреду, чиме је учинио преступ против тела предвиђен и кажњив по § 181. од. 2. к. з., II опт. Х. Ј. ради тога што је 24. октобра 1936. год. од 9 и 1/2 у вече у К. у општој тучи ударио ножем С. Ј. наневши му са леве стране леђа између плећке и кичме једну повреду дугу 3—4 см. лаке природе, дакле ножем нанео лаку телесну повреду чиме је учинио преступ против тела предвиђен и кажњив по § 181. од. 2. к. з., III опт. Г. Ј. што је истом приликом у напред поменутој тучи у којој је повређеном Л. Ђ. нанета ножем једна повреда на леђима са леве стране између 10 и 11 ребра лаке природе дакле што је учествовао у тучи у којој је неком учињена повреда, чиме је починио преступ из § 184. од. 3. к. з.

Па их због свих ових дела осуђује и то: Р. Т. због злочина из § 167. од. последњи к. з. и престапа § 181. од. 2. к. з. применом § 71. бр. 4. и § 62. к. з. укупном казном у трајању четири године и петнајест дана затвора и т. д.

Х. Ј. због престапа из § 181. к. з. применом § 71. бр. 4. к. з. на казну затвора у трајању од месец дана.

Г. Ј. због престапа из § 184. од. 3. к. з. применом § 70. к. з. на новчану казну у износу од девет стотина динара и т. д.

Обзиром на доказни поступак проведен на главном претресу, преслушањем оптужених, сведока и читањем списка, прогласио је кривим оптужене за напред наведена дела, па опт. Р. Т. обзиром на олакшице, добро владање и признање и применом напред наведених зак. прописа одмерио казну као у диспозитиву, суд није уважао одбрану опт. Т. да је дело убиства пок. Ц. извршио у нужној одбрани јер да овде нема нужне одбране из § 24. к. з. пошто је учествовао у општој тучи, а напад није био такав да је нож морао употребити, за одбрану, обзиром на нанету му повреду. Према начину извршења дела, што је извршио опт. Т. са умишљајем, јер је при замахвању ножем знао, да се иза њега налази пок. Ц. и предвидео забрањену последицу која може услед тога да наступи, па је њено наступање желео замажујући ножем. Обзиром пак на постојећу свађу и тучу између друштва опт. Р. и Ц. у којој су обојица били умешани и да је пом. приликом опт. Р. дошао у раздражено стање нападно од стране убијеног Ц. који га је ударио гвожђем по глави, па у таквом раздраженом стању вади нож и убија пок. Ц. стоје сви елементи дела из § 167. од. последњи к. з. Опт. Х. Ј. суд је при одмеравању казне признао као олакшицу добро владање а опт. Р. Ј. обзиром на признање и добро владање одмерио им казну као у диспозитиву. Одбрану опт. Х. Ј. као недоказану није уважао.

По овоме је Оделење Б. Београдског Касационог суда у Новом Саду донело ову пресуду.

Касациони суд уважава ревизију државног тужиоца у оном делу, који је изјављен због повреде материјалног закона из § 337. бр. 2. к. п. те пресуду Окружног суда у погледу опт. Т. Р. у колико се тиче квалификације дела из § 167. од. 4. к. з. на основу § 350. бр. 5. к. п. поништава и овог

оптуженог оглашује кривим за злочинство умишљајног лишења живота означено у § 167. од 1. к. з. које је починио на начин описан у пресуди Округног суда али не намах доведен без своје кривице у јаку раздраженост нападом од стране убијеног.

С тим у вези поништава пресуду Окр. суда и у погледу одмеравања казне за опт. Т. Р. те овог оптуженог на основу § 167. од 1. и § 181. од 2. к. з. примененом §§ 62., 71. бр. 3. и 4. и 74. к. з. и § 286. од 1. к. п. осуђује на једну повишену казну робије у трајању четири године и петнајест дана и т. д.

Ревизију држ. тужиоца у осталом делу, као и ревизије опт. Т. Р. и Х. Ј. одбацује.

Призив државног тужиоца изјављен на штету опт. Х. Ј. и Г. Ј. као и призив опт. Х. Ј. не уважава, док на штету опт. Т. Р., као и у погледу призива овог потоњег отклања и т. д. а са доле наведених разлога.

Против пресуде Окр. суда изјавио је држ. тужилац ревизију због повреде формалног закона из § 336. бр. 5. и 6. с. кр. п. и због повреде материјалног закона из § 337. бр. 2. с. к. р. п. те у погледу сва три оптужена призив због благо одмерене казне ради поштрења, док су оптужени Т. Р. и Х. Ј. изјавили ревизију и то првоименовани због повреде материјалног закона из § 337. бр. 2. сл. б) с. кр. п., а потоњи због повреде формалног закона из § 336. бр. 6. и 10. с. кр. п. и због повреде материјалног закона из § 337. бр. 1. сл. а), б), г), и 2. с. кр. п., те најзад оба именована оптужена и призив због строго одмерене казне ради ублажења.

Ревизију у оном делу који је изјављен због повреде формалног закона из § 336. бр. 5. с. кр. п. државни тужилац није оправдао, а ни у самој изјави правног лека није појединце, јасно и одређено навео чињенице које би ту погрешку односно повреду закона садржавале (§ 340. од 1. с. кр. п.) Касациони суд је зато ревизију држ. тужиоца у том делу као недопуштену на темељу § 349. од 2. у вези § 341. бр. 2. с. к. р. п. одбацио.

Из истих разлога одбацио је Касациони суд и ревизију опт. Х. Ј. у оном делу који је изјављен због повреде формалног закона из § 336. бр. 10. с. кр. п.

Повреду формалног закона из § 336. бр. 6. а стим у вези и повреду материјалног закона из § 337. бр. 2. с. кр. п. налази држ. тужилац у томе што је Окр. суд, у супротности са правилно установљеним чињеничним стањем, на дело опт. Т. Р. почињено на штету Ц. Ј. погрешно применено § 167. од. посл. уместо § 167. од 1. К. з.

Овај ревизиски разлог, који се у ствари темељи само на повреди материјалног закона из § 337. бр. 2. с. кр. п., основан је. Окр. суд је, наиме, установио као чињеницу а то је меродавно и за овај Касациони суд — да је опт. Т. Р., када је чуо да се у дворишту туку, изишао из кафане у двориште и сам се умешао у свађу — тучу која је била настала између опт. Г. Ј. и његова друштва с једне стране и оштећ. Л. Г. и његова друштва с друге стране; да се у ту тучу умешао на страни оштећ. Л. Г. и пок. Ц. Ј. и да је овај потоњи у тој општој тучи ударио опт. Т. Р. по плећима гвожђем који има облик боксера услед кога ударца је овај посрнуо и пао на колена те у том положају извадио свој овећи перорез и замахујући њиме иза леђа умишљајно, предвиђајући последицу која је наступила, ударио пок. Ц. Ј. у груди, наневши му повреду услед које је наступило крварење и смрт повређенога. Према тако установљеном чињеничном стању за примену посл. одељка § 167. к. з. недостаје један од битних елемената а то је да би опт. био без своје кривице доведен у јаку раздраженост нападом убијенога недостаје тај елемент зато што је према установљењу Окр. суда и опт. Т. Р. учествовао у тучи, дакле у противправном дељању, па се према томе не може сматрати да је без своје кривице био нападнут од стране убијенога и тиме доведен у јаку раздраженост. И напад пок. Ц. Ј. и противнапад опт. Т. Р. саставни су делови опште туче и два противника табора којима су и они припадали, па се ни за једног учесника туче, дакле ни за опт. Т. Р. не може рећи да је при томе био „без своје кривице“.

Касациони суд је ревизију држ. тужиоца у том делу уважио, пресуду Окр. суда на темељу § 350. бр. 5. с. кр. п. у погледу квалификације поменутог дела а стим у вези и у погледу одмеравања казне, поништио и оптуженог Т. Р. огласио кривим за злочинство умишљајног лишења живота означено у § 167. од 1. к. з. пошто се у његовој радњи стичу сва објективна и субјективна критерија тога дела.

Приликом одмеравања казне, Касациони суд је уважио олакшавне околности установљене од стране Окр. суда као и то да је у тучи и сам оптужени био повређен од стране пок. Ц. Ј. па је применио § 71. бр. 3. к.з. и поступивши по § 62. к. з. и § 286. од. 1. с. к. п. за дело из § 167. од. 1. к.з. одмерно казну робије у трајању од 4 (четири) год., а за дело из § 181. од. 2. к. з. применом § 71. бр. 4. к. з. казну затвора у трајању од један месец дана, те узевши прву казну за основу изрекао једну повишену казну робије као у диспозитиву.

Што се тиче ревизије опт. Т. Р. и Х. Ј., Касациони суд је нашао да су оне неосноване, те их је на темељу § 349. од. 2. с. к. п. одбацио из следећих разлога.

Опт. Т. Р. налази повреду материјалног закона из § 337. бр. 1. сл. б) С. кр. п. у томе што га је Окр. суд огласио кривим за дело из § 167. к. з. и ако је и према установљеном чињеничном стању од стране првостепеног суда то дело починио у нужној одбрани односно у најгорем случају у преокрачењу нужне одбране па да тако стоји околност због које је искључена његова кривична одговорност (§ 24. од. 1. к. з.) односно његова кажњивост (§ 24. од. 3. к. з.).

Ревизија није основана зато што је према установљењу Окр. суда, које је меродавно и за овај Касациони суд, оптужени дело починио — као што је то већ и напред наведено — у тучи, која појмљиво искључује нужну одбрану, јер учесник у тучи се туче т. ј. не дела за то да би одбио истовремени противправни напад противника него да би га повредио у телу. Нетачно је тврђење жалиоца да би у предметном случају било места примени прописа о нужној одбрани зато јер да је он учествовао у тучи само као пасивни објект туче, па да је зато напад од стране пок. Ц. Ј. на његов телесни интегритет био противправан. Нетачно је то тврђење зато што учествовање у тучи увек претставља активну радњу, а не посматрачку или посредничку улогу, без обзира на то да ли је поједини учесник стварно само задобио повреду или их је и другогме нанео. Установљење Окр. суда да је жалилац учествовао у тучи на страни једне од противничких група укључује у себи и установљење да је жалилац при томе био активан, без обзира на то што у пресуди није посебице и изричито наведено да ли је при томе кога од противника повредио пре него је био и сам нападнут од стране покојног Ц. Ј.

Повреду материјалног закона из § 337. бр. 2. с. к. види опет оптуж. Т. Р. у томе што је Окр. суд на дело почињено на штету пок. Ц. Ј., за које је оглашен кривим, погрешно применио § 167. к. з. уместо § 184. к. з., јер када Окр. суд није применио прописе о нужној одбрани да није могао установити да је дело учињено на оном месту на коме је он посрнуо услед ударца који му је задао пок. Ц. Ј. него је мора установити да је овај потоњи задобио смртоносну повреду касније, па да је према томе остало нерасветљено ко је заправо ту повреду задао.

И овај је ревизиски разлог без основа, јер се у њему не износи повреда закона него се у ствари чињеничном стању које је установио Окр. суд супроставља друго чињенично стање, како га жалилац жели да се узме за доказано. Повреда материјалног закона треба пак да произилази из оних чињеница које је утврдио сам Окр. суд, а које су при оцени да ли таква повреда постоји за овај Касациони суд једино меродавне.

Опт. Х. Ј. налази повреду формалног закона из § 336. бр. 6. с. к. п. у томе што Окр. суд није образложио како је дошао до уверења да је он имао нож, када је исказима сведока доказано да нож у опште није имао.

Ревизија није основана, јер је у образложењу нападнуте пресуде изричито наведено да је Окр. суд кривичу жалиоца установио на основу исказа сведока. Б. Н. и С. Ј. којима је поверовао, а од којих је потоњи исказао да је жалилац са ножем у руци пошао према њему и кад га је сустигао убо у леђа.

Повреду материјалног закона из § 337. бр. 1. сл. а), б), в) и 2. с.к.п. види опет опт. Х. Ј. у томе што га је Окр. суд огласио кривим за дело из § 181. од. 2. к. з., и ако није доказано да је оштећ. С. Ј. убо ножем будући, да исказ овог потоњег није вероватан, а за евентуалне повреде голом руком да нема оптужбе односно да се на њих не може применити § 181. од. 2. к. з.

И овај ревизиски разлог је неоснован, јер се у њему не износи повреде

материјалног закона него се у ствари напада судиска оцена на главном претресу изнесених доказа, која је у оквиру §§ 273.—274. с. к. п. слободна и не може бити предмет ревизије.

Узевши потом у разматрање изјављене призиве, Касациони суд је нашао:

да је призив државног тужиоца у оном делу који се односи на опт. Т. Р. као и призив овог потоњег, услед поништења пресуде Окр. суда у погледу одмеравања казне за овог оптуженог постао безпредметан;

да у корист оптуженог Х. Ј. поред олакшице доброг владања коју је установио првостепени суд стоји још и олакшавана околност да је дело починио у међусобној тучи и да је с обзиром на те олакшице као и с обзиром на то да отежице нема, примена § 71. бр. 4. с. к. п. умесна;

да казне које је Х. Ј. и опт. Г. Ј. одмерио Окр. суд одговарале су тежини дела и степену њихове крив. одговорности, —

па призив држав. тужиоца у погледу опт. Х. Ј. и Г. Ј., као и призив опт. Х. Ј. као неосноване на темељу §§ 334. од. 2. и 353. с. к. п. није уважно, док је у погледу призива држ. тужиоца изјављеног на штету опт. Т. Р. као и у погледу призива овог потоњег отклонио решењем и т. д.

Критички поглед на Закон о земљишним књигама од 18. маја 1930. г.

Закон овај сада представља у бившој Краљевини Србији и другим деловима садашње државе Југославије где још нема потпуног извршног катастра ни земљишних уреда — нови систем.

Ниме се у овим крајевима уводи нови модеран систем, на место старог тапијског система заосталог још од Турака. Тај престарео систем а и непотпуно до скорашњих дана владао је у Србији, а можда ће још коју годину владати, док се ови велики припремни послови не сврше.

Код општинских судова водиле су се две књиге:

„А“ и „Б“.

Књига „А“ — водила је списак свих грађана општине, а књига „Б“ звана (буки) списак непокретних имања грађана општине.

На основу тих спискова — књига — убаштињавао се на своја непокретна имања сваки грађанин, који је хтео.

И један и други списак — књиге — бејаху нетачни, а нарочито „Б“, јер су у њу уписивало непокретно имање нетачно и неодређено и стручно непремерено.

Код окружних првостепених судова, где су вршена убаштињења и отуђења, или задужења постојале су две књиге: интабулациони протоколи са регистром и интабулационе књиге. У ове се само убележавало она имања непокретна, куповине и продаје некретнина, хипотеке — прибелешке — залог — за задужења. Но и то је било само од „ока и од прилике“.

Окружни судови нису водили баштинске књиге — и ако се о томе говорило у § 296.—301. грађ. законика, већ се из ових досадашњих књига могло видети само то: ко је коме дужан, колико и на које је делове некретнина стављена интабулација или прибелешка — хипотека.

На основу оваквог стања и пописне општинске књиге „Б“ базирао је и стари порески систем, а земља квалификована од ока.

И зато није чудо, што ни огромна маса сеоског света, па ни сами варошани, нису имали на непокретна имања баштинке — тапије, а и данас огроман број људи по селима, а прилично и по варошима, да немају тапије на непокретна имања. Ни саме општине сеоске, па и варошке, београдска, цркве, манастири, самоуправни тела, па и сама држава на своје домене — непокретна имања немају баштинке.

Публицитет је био непознат, а кредит према оваквом стању никакав.

Овим новим законом уведе се код среских судова „земљишни уреди, земљишне књиге свих чланова државе, — упис власништва некретнина — земљишни улошци — баштински листови у место тапија, заложна права, хипотеке и т. д.

Ствара се јавност — публицитет — земљишних књига — ствара преглед некретнина појединачно, а пореском систему даје се могућност и основа да се пореза праведно и тачно разрезује на некретнине.

Закон ствара преокрет и огромну важност у нашем привредном и

финансијском животу. Пок. Андра Ђорђевић, проф. правног факултета, грађ. права преуморио се, предајући слушаоцима и показујући, да треба напустити стари систем интабулација, већ увести књиге власништва некретности и отворити публикацију — јавност књига због кредита.

Али на жалост, Србија је била мала и сиромашна, а ова нова установа тражила огромне новчане жртве.

У грађанском законнику бив. Краљевине Србије Одељак интабулације од 19 новембра 1854. године, и од §§ 297.—299., била је уредба интабулације у 22. (XXII) у којима се означавало стање интабулационих књига и протокола за убаштињење и задужење.

Закон овај је одлична новина код нас и велики модерни успех има да донесе, кад се потпуно изврши. И зато треба огромних средстава, уз спрему оних, који га извршују и изводе.

Закон је рађен и израђен на брзу руку. У времену политичких тешкоћа у држави, у времену, када се већа пажња обрађала на квантитет него на квалитет закона.

Зато је овај закон у самом свом повоју непотпун, рђаво редигован, одредбе му растурене тако, да се у њему тешко сналазе правници, судије и извршиоци. Па и сам му је назив незгодан, управо скован, нов термин преведен са немачког, а који не садржи оно што треба.

И зато није чудо, да су се у самом почетку његове примене и увођења појавили разни коментари. А, где се појављује много коментара, значи: да закон није срећен, да је непотпун, да су одредбе у контраверзи и даје разна тумачења, на штету и спречавање лаког и брзог увођења у живот.

У даљем излагању појединих одредаба навешћемо, његове непотпуност и незгодну редакцију, без доброг систематског прегледа. И сама терминологија правна, веома је незгодна и незграпна, поред старих српских термина, који су деценијама одомаћени.

Сам назив: „Закон о земљишним књигама“ незгодан је, нема потпуног правног садржаја. Термин је незгодан и неправилни. По оваквом називу закона, и првим параграфима његовим, на први поглед изгледа да су земљишне књиге главна ствар закона, а све остало споредно. Док је то сасвим погрешно.

Земљишне књиге су само у садашњим земљишним или властничким уредима за непокретна имања — инструменат — матрикуле — за увођење властништва некретности и хипотека — залога — по одредбама овог закона. У опште правни термини у овом закону неспретни су, рђаво преведени са немачког језика. Примера ради наводимо:

„Закон о земљишним књигама“ — грундбухс-гезец.

„земљишна књига“ — грундсбух.

„земљишно књижни уложак“ — грундсбухајнлаге.

„земљишно књижни уред“ — грундсбухамт.

„видитељ земљишних књига“ — грундсбухфирер.

Ми смо земљораднички народ и зато све имамо наше оригиналне и одомаћене правне термине, који су и у законодавству од раније стекли правну употребу и те је правне термине требало овде узети, као оригинале, и зато би имали:

„Закон о баштинском уређењу, баштинским књигама и баштинкама“.

„Баштинска књига и баштински лист“.

„Баштинско и књижно одељење“.

„Руководалац баштинских књига“.

Нашто је требало преводити и уносити стране непотпуне термине, кад имамо своје одомаћене (§ 297. грађ. законика). Уверен сам, да су сви правници самно сложни у овом погледу.

Много згоднији и потпунији и правној терминологији прилагодан би био назив „закон о баштинству некретности или закон о баштинском уређењу и баштинкама“.

Или по терминологији Др. В. Божишића „Имовински закон некретности“.

Распоред и сама редакција закона несрећена је, одредбе су растурене и убачене у поглавље, где им није место. Због тога тешко се одржава веза и тешко разумевање.

Тако у самом почетку овог закона „Прво поглавље“ о земљишним књигама у опште од §§ 1.—8. непотпуност је, а главне одредбе, које су

такође непотпуне, растурене у даљим поглављима и тешко им је ухватити везу. Све су ограничене само на књигама и архиви уреда. Исто тако и у другом поглављу о уписима у опште од §§ 8.—26. смешано је све. Одредба од § 8., треба да говори само о уписима некретнина у земљишне књиге, а не да ту помине и залог — хипотеке — обезбеђења, а што треба да дође у посебно поглавље. Уз то је овде још убачен и земљишно књижни поступак, а што спада такође у засебан одељак.

Према оваквој редакцији у самом почетку закона, пало би правнику у очи, да је овом закону главни циљ: обезбеђења — хипотеке, — једино у интересу поверилаца, а не власника некретнина, који треба по овом закону, да се убаштине у место старих тапија. Учињене грешке редакције у почетку, рђава стилизација, донела је збрку и у даљим поглављима закона, тако, да је оно, што је најглавније и што је циљ овог закона изостављено и скучено.

Прво поглавље требало је бити опширније и ставити одредбе:

§ 1.

У покрајинама, где се уводи катастарски премер, установљавају се у место старих тапија и интабулационих књига, земљишне књиге о властништву некретнина — баштинске књиге, — код средских судова, а из њих као матрикула земљишно-књижни улошци — баштински листови, за властнике некретнина. Исто тако ове књиге служиће и за заложно-хипотекарно право у место старих интабулационих протокола и интабулационих књига.

§ 2.

Ове су књиге јавне (публицитет). Преглед без таксе.

§ (3).

Да говори и опредељује: када, где и какав материјал припреми треба да се спреми, време када се суду поднесе, какве земљишне књиге треба да буду и где и како да се чувају.

§ 4.

Да се означе формулари земљишних књига и осталих помоћних књига за властништво, залог — хипотеке, — и књижне улошке — баштинске листове или доказе — изватке залога — хипотека.

§ 5.

За оне власнике некретнина, који ни до сада немају старих тапија већ по старом обичају и обичајном праву држе и уживају имања, или који на основу других приватних исправа дуже година савесно држе и уживају, по ма ком поштену основу: прописати, како ће се убаштинити — увести у књиге — властништва.

§ 6.

Врсте укњижбе власништва некретнина, — треба одренисти врсте укњиженог баштинства — власништва некретнина на име:

власништво укњижбе појединаца, власништво — баштинство — сеоских старих задруга (ако их где и до данас буде било).

Власништво разних корпорација, акционарских установа, самоуправних тела, властништво државе и њених административних делова. Даље, за велике градове и места земљишта, где су већа индустријска предузећа, одредбе: да једна палата, или зграда могу бити тело властништва од више лица на ма колике делове укњижених, на пример: цео један спрат, пола спрата, трећина или четвртина и т. д. на поједине властнике.

И саме цркве, манастири, такође су врста властништва некретнина, као и политичке општине.

Све ове врсте властништва некретнина од појединаца до саме целине — државе — треба укњижити у баштинске књиге. Уз то треба назначити: да ли је земља са зградама, шума, ливада, воћњак, ориџина, утрина за испашу, башта, виноград, камењар — мајдан — пут, река, воденица, поточара и т. д. — Да ли је земља од општине дата у деонице појединим грађанима, који нису имали довољно земље на уживању.

Право заложно — хипотеке.

Засебан одељак, где треба да се поређају разбацана наређења овог закона и то: §§ 8., 11., 16., 13., 14., 15., 16., 17., 18., 19., 25. и 35. и даље оде-

WWW.UNILIB.RS

љак предбележја — §§ 42.—81., и 5. одељак заједничке хипотеке — §§ 116—147. пом. закона.

Све ове одредбе о залогима треба да буду на своме месту и са правим и пуним славенским терминима.

Поступак по овом Закону код судова.

И сама наређења поступка у овом закону разбачана су, у разним одељцима закона, да им се не може ухватити краја. Овде у овом поступку треба, да се прикупе све растурене одредбе појединих параграфа, у одељцима овог закона, а на име: §§ 26.—147. Уз овај одељак треба да уђе и Упутство бр. 70760 од 19. јула 1930. год.

Поступак треба, да је кратак, јасан и прецизан. Да обухвата све унутарње послове суда и помоћних установа.

Процедура око спорова треба да буде што краћа и простија. Уређење књига и формулара сасвим прегледно.

А и сам допуни закон од 18. маја 1930. год. о унутрашњем уређењу земљишних књига и исправљању земљишних књига, да се у главним одредбама прикључи поступку.

Према свему наведеном, као што је у почетку наглашено, и поред свих ових формалних мана и грешака, овај је закон ипак модерна установа, јер има ове циљеве и задатке:

Прокламује модерно тачно властништво некретнина. Уређује тачне баштинске—властничке књиге. Прокламује јавност књига: властништва—некретнина,—ствара кредит, побољшава финансијско привредно стање у народу.

Спречава доскорашње огромне криминалитете око имања, смањује грађанске спорове око имања и ситница. Олакшава размену и саобраћај ових добара без великих трошкова и такса.

Надајмо се, да ће надлежни увидети све наведене грешке овог закона, као и његову важност, и што пре закон поправити. А потребно је у прелазном наређењу рећи: да се овим законом укидају одредбе § 297.—301. грађ. закона српског од 1844. и уредба о интабулацијама од 19. новембра 1854. год. Но 1148 и С 1182 у крајевима, где је већ овај закон уведен, а где још није потпуно, докле ће још старе уредбе вредети. Ово треба у толико пре учинити, кад су извесни постарали се у прелазном наређењу, да нагласе, да се одредбе старог аустријског рескрипта не укидају и остају у важности за нека имања око Сплита и других островских домена.

Стев. Грубић,
адвокат.

Примена Правилника о адвокатским наградама пред судом.

Претседништво Апелационог суда у Сплиту на тражење Адвокатске коморе у Сплиту упутило је под Су10454/37. од 8. септембра 1937. год. свим судовима на својој територији окружницу, која гласи:

„Одбор Адвокатске Коморе у Сплиту својим дописом од 4/9 тг. Бр. 715/37. жали се да се код судова у подручју овог Апелационог суда неправилно и непотпуно примењују прописи Правилника о висини награда за адвокатске послове од 6./2 1936. и приложене му Тарифе. То да особито важи за прописе из ТБр. 4., 5. и 8. те 7., 10. и 11. у вези ст. 2. чл. 18. и за напомене бр. 1., 2. и 4. уз ТБр. 2., те најзад за одредбу гледе дужег трајања уз ТБр. 3.

При томе Одбор Адвокатске Коморе истиче да у многим случајевима право рекурса против погрешних решења не може да помогне ради одредбе друге реченице чл. 13. Правилника, према којој улагач рекурса спрам свог противника има само захтев за накнаду канцеларијских пристојби и издатака у готову, док адвокатов труд и губитак времена остају ненаграђени, односно сноси их његова странка ни крива ни дужна.

Ово се доноси до знања свим судовима у подручју са препоруком, да темељито и правилно примењују односне прописе Правилника и Тарифе, на начин да се избегну сличне жалбе адвокатског реда“.

Препоручљиво је, да се при саставу пописа трошкова тачно примењују сви они прописи и ставке Тарифе, који у сваком конкретном случају долазе у обзир.

Адвоката народног посланика не штити посланички имунитет за дисциплинске кривице. (Решење Дисциплинског сената Стола седморице, одељења Б. у Загребу — Дс 7/24.-1. од 29. јула 1937.).

Дисциплински сенат Стола седморице одељења Б. у Загребу, на притужбу прокуратора коморе против закључка дисциплинског вијећа далматинских комора у Сплиту од 10. јуна 1924. Д 18/24., којим је ријешено да се не узме у рад а досједно обуставља дисциплинско поступање против адвоката Др. Н. Н. посланика у Народној Скупштини док он буде уживао заштиту посланичког имунитета, саслушавши врховно државно одвјетништво, донио је ово:

р и ј е ш е њ е :

Удовољава се притужби, поништава се побијани закључак, те се наређује дисциплинском вијећу далматинских адвокатских комора у Сплиту да, одуставши од разлога наведеног у том закључку, узме у рад дојаву садржану у допису 7. јуна 1924, прес 3881/46/24. вишег земаљског суда у Сплиту.

Р а з л о з и :

Појам кривице у смислу члана 88. Видовданског Устава не обухвата дисциплинску кривицу. Ријеч „кривица“ узета је у Устав из србијанске правне терминологије, гдје она значи кривично дјело т. ј. дјело кажњиво по казненом закону (види Живановић: Основи кривичног права. Општи део, издање 1922. г. стр. 55). У том смислу сам Видовдански Устав употребљава ту ријеч и на другим мјестима н. пр. у члановима 9., 13., 50. (гдје се за исти појам каже и кривично дело) и 121. Према томе, мора се казати, да се адвокат, и ако је народни посланик, може као сваки његов друг који није посланик за дисциплинске повреде узети на одговор без овлашћења Народне Скупштине. То овлашћење по члану 108. пословника Народне Скупштине од 2. марта 1922. није потребно ни за изрицање и извршење новчаних казни против народних посланика у току судског поступка, а то су на правном подручју овог Одељења такођер дисциплинске казне (види § 236. к. з. §§ 86. ст. 2. и 200. гр. п. и § 85. зак. о устројству судова). Истина је што се истиче у побијаном закључку, да дисциплинске казне могу у извјесним случајевима имати кобних последица од казни по казненом закону, али посланички имунитет чланова Народне Скупштине није дан у њиховом личном интересу, они се имунитета шта више не могу нити одрећи, већ је имунитет дан у интересу саме Скупштине да њени чланови не буду спријечавани тенденциозним оптужбама у вршењу своје дужности (види Слободан Јовановић: Уставно право Краљевине СХС 1924. г. стр. 180 и 184), а тај разлог, очито не постоји када се ради о сталешким повредама адвоката ради којих они не могу ни у којем случају да буду лишени слободе.

На основу ових посматрања донесено је горње ријешење.

Рад. Стоиловић,
адвокат.

Новац нађен у аутобусу, од стране возара, није изгубљена ствар и возар нема права на награду по § 244. грађ. зак. (Пресуда Касационог суда у Београду од 27. маја 1937. год. Рев. 507).

У правној ствари тужиоца Б. К. противу туженика Б. С., због награде, Срески суд у Ђ. пресудом од 5. новембра 1935 год. П-11/35., осудио је туженика на плаћање награде, са разлога:

„Тужитељ излаже стање ствари овако:

Дана 4. јула 1935. год. возио је пошту од П. преко Призрена до У. Кад је био у Призрену код „Шедрвана“ нашао је један новчаник у коме је било дин. 35.000 у комадиња од по дин. 1000. Пошто је морао продужити пут за У., није могао нађени новац предати полицијској власти у П., већ га је предао жандармериском поднареднику Б. М., којег је нашао на улици и замолио га да новац у његово име преда среском начелству у П. Поднаредник Б. није поступио по његовој молби, већ је новац предао туженику С. Б., који се јавио као власник изгубљеног новца.

На основу оваквог стања ствари тужитељ предлаже, да суд пресуди, да му је тужени дужан платити 20% од нађеног новца као награду находнику т.ј. дин. 7.000.

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Туженик признаје да му је означеног дана у аутобусу испао из џепа новчаник у којем је било 35.000 дин., али наводи да му је овај новац повратио тужитељ у присуству поднаредника Б. и то након 10 минута по изласку из аутобуса, којим је шоферирао тужитељ, приметно је, да је новикизгубио у аутобуској станици, када је хтео купити билет и одмах се вратио до аутобуса, али га је срео тужитељ и предао му новац.

Саслушани су сведоци Б. М. и Р. Ђ., на које се је тужитељ у доказ својих тврдња позвао, па је сведок Б. изјавио: означеног дана био на дужности као позорник на Шедрвану и око 8.30 часова дошао је аутобус из Ђ. и путници су се искрцали на Шедрвану. Потом је тужитељ, који је са овим аутобусом шоферирао, пошао са аутобусом на пошту да преда пошту и вратио се у 8.45 са аутобусом на Ш. После неколико минута тужитељ је пошао у аутобус унутра где седе путници и нашао тамо новчаник са новцем, који је предао њему без да је новац пребројио. Он — сведок је новац пребројио, и нашао да у њему има 35.000 динара, а сем новца ништа друго у новчанику није приметио. Након 10 минута појавио се тужени и како је исти изјавио да је новац његов то му га је и предао у присуству Р. Ђ., власника аутобуског предузећа. О овоме известио је начелника среза Шарпл. према наређењу жандармериског потпуковника Н. И., који је био присутан када је тужитељ њему новчаник са новцем предао.

Сведок П. Ђ. изјавио је: означеног дана био је у својој канцеларији, која се налази на Ш. и приметио је када је тужитељ дао жанд. поднареднику неки новац. Б. је овај новац донео у његову — сведокову — канцеларију и ту је у присуству његовом и жанд. потпуков. И. новац пребројао. У новчанику сем новца ништа друго није било. Мало затим појавио се туженик и новац затражио, а поднаредник Б. му је исти предао.

На основу исказа ових сведока, којима суд обзиром на њихову сагласност и незаинтересованост поклања потпуну веру, суд сматра доказаним, да је тужитељ по изласку путника из аутобуса у П. и предаје поште придр. пошти, при спремању аутобуса, којим је шоферирао за продужење пута, нашао новчаник са 35.000 динара, и незнајући чији је, пошто у новчанику ништа друго није било сем новца, исти заједно са новцем предао жанд. поднаред. Б. М. дежурном позорнику у непосредној близини аутобуске станице у П., који је овај новац са новчаником предао туженику, пошто се овај јавио као власник новца и новац затражио, а о овоме известио начелника среза шарпланин. према наређењу потпуков. И., који је био присутан приликом предаје новчаника са новцем од стране тужитеља поднареднику Б.

Према томе, туженику је у аутобусу, дакле на месту приступачном свету, испао новчаник са новцем, а да је овај изгубио туженик је приметно тек после извесног времена по изласку из аутобуса, за које се време новчаник са новцем није налазио у његовој фактичкој власти. Овај новчаник са новцем, као изгубљена туђа ствар нађена је од стране тужитеља у аутобусу, која му ствар као шоферу аутобуса није била поверена на чување, и тужитељ, незнајући коме иста припада, предао ју је најближој полицијској власти — дежурном нареднику на улици, коме је био, с обзиром на своју службу, у могућности да је једино и преда, а који је позорник овај новац био дужан предати Среском начелнику, што овај није учинио, већ је новац предао појављеном власнику-туженику, не дајући наодходнику никакву награду, а среско начелство у П. само о овоме известио.

Како је према томе тужитељ нашао изгубљену ствар и исту предао полицијској власти, то је тиме поступио по §§ 242 и 243 грађ. зак. и овим стекао право на 20% награде од нађене суме која му по § 244 г. з. као наодходнику припада, те је зато тужбеном захтеву удовољено.

По призиву туженика, Окружни суд у П. пресудом од 29. маја 1936. год. Пл. 1, преиначио је пресуду среског суда и тужиоца одбио од тужбеног захтева, са разлога:

„Првостепени је суд у својој пресуди на основу резултата расправе и доказивања правилно нашао доказаним: да је тужилац по изласку путника из аутобуса у П. а по предаји поште признској пошти при спремању аутобуса којим је шофирао нашао новчаник са 35.000 динара у аутобусу и незнајући чији је, пошто у новчанику ништа друго није било сем новца, исти заједно са новцем предао жанд. поднареднику Б. М., дежурном позорнику у непосредној близини аутобуске станице у П. који је но-

вац са новчаником предао туженику, пошто се је овај јавно као власник новца и новац затражио, — коју пресуду првостепеног суда позивни суд узима за основ своје пресуде, јер резултат није измењен позивним поступком — § 592. грпп., а није нашао за потребно, да се докази изведени пред првостепеним судом понове — § 585. грпп. Према овоме неоснован је навод позива да је поступак непотпун, зато што је првостепени суд пропустио да донесе закључак о тужиоцевом предлогу у тужби да се тужени саслуша под заклетвом о околности: да се тужилац обрати туженом за исплату провизије 20% као налазачу али да је тужени то одбио, јер и ако је првостепени суд био дужан да по §-у 371. грпп. изрично одбије извођење доказа које не сматра важним за одлуку, недостатак закључка о томе одбијању без важности је када странка о повреди горњег прописа није одмах учинила замерку у смислу § 260. грпп.

Тужени С. побија пресуду и због неправилне примене материјалног закона у томе што је првостепени суд применено на овај случај § 244. грађ. зак. Позив туженога у томе погледу је основан. Тужилац је нашао новчаник у аутобусу у коме је поред осталих путника возио и туженога коме је у том аутобусу новчаник из џепа испао. Налажењем овог новчаника тужилац није стекао право на находничку награду 20% вредности, јер није нашао изгубљену туђу ствар. Тужилац је возар и пријемом путника и ствари на превоз он је у смислу §-а 69. трг. закона одговоран за њихову сигурност. Проналаском у возу и враћањем изгубљене или заборављене ствари путнику возар врши само своју обавезу која из уговора о превозу произилази и нема права специјалне награде за то коју предвиђа § 244. грађ. зак. за находника“.

По ревизији тужиоца, Касациони суд у Београду, пресудом од 27. Маја 1937. год. Рев. 507 потврдио је пресуду окружног суда, са разлога:

„Тужилац у ревизији наводи да је позивни суд погрешно извео правне закључке из утврђених чињеница и тужиоца одбио од тражења находничке награде која му по § 244. грађ. зак. припада, пошто тужилац није стручно лице у аутобусу, већ је као шофер изгубљену ствар нашао.

Касациони суд налази да је овај навод ревизије неоснован. Правилно је позивни суд нашао да тужилац нема право на награду из § 244. грађ. зак., јер се за изгубљену ствар у см. § 242. грађ. зак. сматра она ствар чија је државина према сопственику прекинута, и иста се ствар не налази ни у чијој државини.

Међутим чињеничним стањем утврђено је, да је новац који је туженик изгубио из његове државине остао и нађен у аутобусу којим је руковао тужилац, те према томе исти није изгубљена ствар и тужиоцу не припада право награде у см. § 244. грађ. зак.“

По § 494. грађ. парн. пост., тужилац може ставити предлог за доношење пресуде због пропуштања и на првом наредном рочишту, а не одмах пошто је одговор на тужбу предат. (Пресуда Касационог суда у Београду од 4. новембра 1937. год. Рев. 1183).

У правној ствари тужиоца Ђ. Л. противу туженика М. Л., због раскида уговора, Окружни суд за град Београд, донео је 23. октобра 1936. год. По-254/35. пресуду због пропуштања по којој је туженик осуђен да врати у својину и државину тужиоцу спорни плац, са разлога:

„Суд је по одржаној усменој јавној расправи на дан 9. априла 1935. год. закључком од истог датума наложио туженоме да у року од четири недеље рачунајући од напред поменутог дана, поднесе одговор на тужбу.

Тужени је поднео одговор на тужбу, преко поште, и то не у одређеном му року, већ тек 10. маја 1936. год. т.ј. три дана после истеклог рока од четири недеље, те је тужилац на усменој спорној расправи од 30. децембра 1935. год. предложио суду да противу туженика донесе пресуду због пропуштања — § 494. гр. п. п.

Па како је тужилац небаговремено поднео одговор на тужбу а наводе тужиоца ничим није оповргао, то је суд имајући у виду §§ 338., 339. и 494 грпп. и донео одлуку као у диспозитиву“.

По позиву тужене стране, Апелациони суд у Београду пресудом од 23. априла 1937. год. Пл. 1916, потврдио је пресуду Окружног суда, са разлога:

„По § 494. гр. п. п. предвиђене су последице, ако туженик не преда

на време одговор на тужбу. Из акта овог предмета види се, да је окр. суд по одржаној усменој расправи на дан 9. априла 1935. год. закључком наложио туженој страни да поднесе одговор на тужбу у року од 4 недеље, рачунајући од 9. априла 1935. год. Међутим тужени је поднео одговор преко поште 10. маја 1935. год. дакле после означеног рока од 4. недеље.

Како је тужилац на усменој спорној расправи од 30. децембра 1935. год. предложио да се противу туженика донесе пресуда због пропуштања а наводи тужиоца нису оповргнути доказима који су пред судом, то је окр. суд правилно поступио, када је донео побијану пресуду.

Призивни навод под 1. да је тужени имао права да одговори на тужбу чак до дана рочишта а то је 30. децембра 1935. год. када је и предлог за доношење пресуде због пропуштања истакнут те да му је одговор благовремен, неумесан је са разлога, јер се рок за одговор рачуна од дана када му је и наложен без обзира на датум одређеног рочишта и предлога тужиоца да се донесе пресуда због пропуштања.

Призивни навод под 2) неумесан је, јер ни једним законским прописом не ставља се у дужност тужилачкој страни, да стави предлог за изрицање пресуде због пропуштања одмах пошто је одговор на тужбу поднет. Напротив тужилачка страна може свој предлог за доношење пресуде због пропуштања да стави на првом наредном рочишту као што је тужилачка страна и учинила а може то учинити и доцније чак до доношења пресуде на основу извијања.

Призивни навод под 3. да се у погледу пропуштања рока за одговор на тужбу има применити пропис § 209. одељ. II гр. п. п. неумесан је јер је тужена страна дужна да се стриктно придржава одређеног рока за подношење одговора на тужбу који је преклузиван, те према томе истицање призиваоца, да је он поднео одговор на тужбу пре предлога за доношење пресуде због пропуштања али после означеног рока, без икаквог је правног значаја за конкретни случај.

Призивни навод под 4. и 5., са изнетих разлога неумесни су. Призивни навод под 6. неумесан је, јер ће суд по § 492. грађ. п. п. донети пресуду због пропуштања и сматра ће се истинито оно што је тужилачка страна навела, у колико ти наводи нису оповргнути доказима који су већ пред судом.

Па како је тужилац у тужби навео, да је са туженим закључио уговор, по коме је тужилац своје непокретно добро плац у величини од 298 кв. метара са зградом, која се налази у Београду у Н. ул. бр. 11 у вредности 45,000.— дин. уступио у својину туженику, а туженик је у накнаду за то примио на себе обавезу да тужиоца пристojно издржава, да му даје стан и огрев и осветљење, да га храни, одева и обува и да му даје сваког месеца по 50 дин. за ситне трошкове. Да тужиоцевој кћери Види исплати 10.000.— дин. да плати дуг Пиљар. задрузи у 2.800.— дин. и дуг тужиоцев код Пенз. фонда у износу од дин. 300. Међутим тужени своју обавезу није испунио. Према изложеном наводи тужилачке стране нису оповргнути доказима који су пред судом т.ј. ничим није утврђено да је тужени, који иначе признаје уговор и услове у истом предвиђене, са своје стране обавезу према тужиоцу испунио како се и обавезао. Па како тужена страна није поднела ни одговор на тужбу у означеном року то има места примени § 494. гр. п. п.“

По ревизији туженика, Касациони суд у Београду пресудом од 4. новембра 1937. год. Рев. 1183, потврдио је пресуду Апелационог суда са разлога:

„Неоснован је ревизијски навод под I, да је Апелациони суд погрешно, што је својом пресудом одобрио пресуду првог суда, донету због пропуштања јер је призивни суд правилно поступио, када је потврђујући пресуду првог суда, нашао да је тужена страна одговор на тужбу неблаговремено суду поднела. Примени § 209. т. 2. грпп. на конкретан случај нема места, јер је рок за одговор на тужбу преклузиван, а рачуна се од дана када је парничној страни одлука суда саопштена. У конкретном случају рачуна се рок за подношење одговора на тужбу од 9. априла 1935 год., јер је тога дана туженику првостепени суд закључком наложио да поднесе одговор на тужбу.

2) Неоснован је и ревизијски навод под II, да тужилац није на време тражио пресуду због пропуштања, већ је то тражио тек на рочишту одре-

беном после датог одговора, и ако је знао да одговор на тужбу није дат на време, — јер је правилно позивни суд нашао, да се ни једним законским прописом не ставља у дужност тужилачкој страни, да стави предлог за изрицање пресуде због пропуштања одмах, пошто је одговор на тужбу поднет, већ тужилачка страна може овај предлог за доношење пресуде због пропуштања да стави на првом наредном рочишту, као што је тужилачка страна и учинила — § 494. гр. п. п.

3) Навод под III да се по § 210. грађ. парн. пост. ако странка није извршила једну парничну радњу везану за рок, а тиме је проузроковано пропуштање имало за странку штетну последицу, што је искључена од те парничне радње, онда ће се тој странци дозволити у колико закон друкчије не наређује, повраћај у пређашње стање по предлогу те странке, а да се тај предлог има одбити по § 211. грпп. ако би се пропуштена радња могла предузети по § 209. тач. 2. грпп. — такође су неосновани а ово зато, што, као што је напред наведено, нема места примени § 209. ст. 2. г.п.п. на конкретан случај, јер се по § 339. гр. п. п., кад није на време предан одговор на тужбу, има по службеној дужности одбацити доцкан предани одговор на тужбу, пошто се по § 339. гр. п. п. одговор на тужбу може узети у поступак само кад је на време суду предат.

4) Неосновани су и ревизиони наводи под IV и V да је пресудом првога суда По-254/35.-6. од 30. децембра 1935. год. коју је пресуду први суд најпре изрекао, апсолутно правична и то како у првом делу, који говори о одбијању предлога тужилачке стране, да се донесе пресуда због пропуштања, тако и у осталим деловима, и да први и други суд у нападнутој пресуди нису могли да суде у меритуму, кад је закључак Апелационог суда од 29. маја 1936. год. Пл. 466/36. имао намеру, да се претходно расправи питање оправданости предлога тужиоцевог о доношењу пресуде због пропуштања, — јер је позивни суд правилно поступио, кад је нападнутом пресудом расправљао и о меритуму а с обзиром на то, да се према § 492. гр. п. п. сматра за истинито оно што је тужилачка страна навела, у колико ти наводи нису оповргнути доказима, који су већ пред судом.

5) И наводи под VI и VII, да је први суд провео целокупно извиђање и да је први суд у првој пресуди од 30. децембра 1935. год. утврдио тачно чињеничко стање и изнашао материјалну истину, и суд је стекао своје убеђење, да тужилачка страна није имала никаква права, и о том чињеничком стању и први и други суд имали су да воде рачуна, јер је пресуда првог суда, коју је апелациони суд нападнутом пресудом потврдио, контрадикторна са чињеничким стањем, утврђеним у првој пресуди првог суда, и да за то нападнута пресуда апелационог суда не може остати, а ово тим пре, што су наводи и докази из тужбе оповргнути, — посве су неосновани, јер је први суд доношењем своје пресуде због пропуштања од 23. октобра 1936. год. а коју је пресуду Апелациони суд нападнутом својом пресудом потврдио, а према чињеничком стању, изнетом у нападнутој пресуди другог суда, тачно поступио по § 492. гр. п. п. и своју одлуку засновао на оно чињеничко стање, које је пред судом било пре извођења доказа на другом рочишту, одржаном после доцкан предатог одговора на тужбу, а које рочиште први суд није могао ни одржати по § 339. у вези § 494 гр. п. п. пошто овде није случај из става 2. § 494. гр. п. п., те се зато не може рећи, да је контрадикторна пресуда првог и другог суда са чињеничким стањем, утврђеним на другом рочишту, које суд није смео одржати, нити узети у обзир оно, што је на том рочишту извиђано, после датог одговора на тужбу“.

Приговор противу меничног платног налога и одговор на тужбу нису идентични, те се преиначење тужбе може тражити и после поднетог приговора. (Закључак Касационог суда у Београду од 12. новембра 1937. год. Рек. 385).

У правној ствари тужиоца В. Ц. Б. противу туженика Н. Ж. и осталих, због дуга, Окружни суд у Врању пресудом од 9. новембра 1936. год. По 91. одбио је предлог тужиоца о преиначењу меничне тужбе и укинуо менични платни налог у целости, са разлога:

„По тражењу тужилачке банке издат је менични платни налог противу туженика.

Туженици противу овог налога приговорили су да је менична оба-

веза прма њима застарела и молили су да се исти укине.

На усменој расправи, тужилачка страна је навела, да у случају ако суд уважи приговоре, мења тужбу и моли да се тужени осуде по основу неправедног обогаћења из § 85. мен. закона.

Тужени су остали при приговору.

По саслушању пуномоћника обеју парничних страна на данашњој усменој расправи и размотрењу списка суд је нашао да су у см. § 78 т. 1. и 2. мен. зак. туженици Ж. и Д. и С. испали из меничне обавезе према имаоцу менице тужилачкој В. Ц. банци, јер по поменутом зак. пропису ставу I сви менично правни захтеви против акцептанта застаревају за три године рачунајући од доспелости, а по ставу II истог прописа против индосаната и трасаната застаревају за годину дана, рачунајући од дана благовремено подигнутог протеста, а ако се у меници налази напомена „без трошкова“ онда од доспелости. Како је утужена меница издата 1. јула 1932. год. са роком за три месеца од дана издања, дакле дан доспећа је 1. октобра 1932. год. а ималац исте тужилачка В. Ц. банка ову меницу је утужила тек. 2. октобра 1936. год. — четири године после доспелости, то су приговори туженика у приговорним писменима о застарелости ове меничне тражбине у смислу наведеног законског прописа и с обзиром да се на утуженој меници налази напомена „без протеста“ која је индентична са напоменом „без трошкова“ умесни и на закону основани, те их је с тога суд уважио и менични платни налог издат од овога суда 3.-X.-1936. год. у целисти укида.

Предлог пуномоћника тужилачке банке о преиначењу ове меничне тужбе и захтев да се по тако преиначеној тужби расправља и туженици осуде на плаћање овог дуга тужилачкој банци на основу неправедног обогаћења из § 85. мен. зак. у вези прописа грађ. зак. суд је одбио као неумесан са разлога што је ово тражење на закону неосновано. Меничном тужбом се тражило путем издања меничног платног налога остварење меничног правног захтева и расправа се поводом изјављених приговора противу меничног платног налога има кретати у границама првобитно постављеног меничног правног захтева и навода из приговора у циљу утврђења, да ли је основан тужбом постављен менично правни захтев или пак није, према чему и пресуда има гласити јер се њиме у смислу § 647. ал. 1. у в. § 654. гр. п. п. има изрећи, да ли се издати платни налог одржава у снази, или се и у колико укида.

Захтев тужилачке стране о претварању меничне тужбе у грађанску и да се по тако преиначеној тужби данас расправља било пред већ формираним трговачким већем или пред редовним већем овога суда претставља предлог за преиначење основа тужбе, јер и ако обавеза туженика истиче из утужене менице она се више не оснива на тој меници, већ на неправедном обогаћењу туженика, која се оснивала на меници, угасила — § 85. мен. зак. и § 392. гр. зак. а за тужбу по основу неправедног обогаћења у смислу § 321. гр. п. п. потребни су докази којима би тужилачка страна могла утврдити да су се приговорачи туженици неправедно обогатили на штету имаоца менице и у том правцу треба да буде тужба конституисана.

Овакво преиначење основа тужбе није допуштено без пристанка противне стране а како се противна страна изрично противила овом предлогу тужилачке стране то се овај предлог не може уважити. У толико пре што би у овом случају усвајање предлога тужилачке стране изазвало промену надлежности суда, јер би суд на расправи по једном трговачком спору пренео расправу по грађанском спору §§ 46. и 47. од. I тач. 4. гр. п. п. и § 17. тач. 3. зак. о уст. трг. суда и што би тема доказивања у основи била друга и не би се више доказивало постојање меничне обавезе, већ постојање неправедног обогаћења туженика.

Најзад суд налази, да је овај захтев тужилачке стране о преиначењу меничне тужбе и расправљању по преиначеној тужби неумесан и са тог разлога што § 654. гр. п. п. у овом случају искључује примену § 647. ст. 2. гр. п. п. који прописује да се има поступити по пропису § 648. гр. п. п. т.ј. у колико је тужба погодна да се по њој одреди рочиште за усмену расправу поступиће се по односним прописима, када нађе да нису оправдани приговори, да нису постојали законски услови за издати менични платни налог.

Предлог тужилачке стране да се ово питање о преиначењу тужбе расправи особеним закључком, који да јој се у отправку достави ради употреб правног лека, а не пресудом, неоснован је пошто се о овом питању —

предлогу расправљало у вези са главном ствари и пошто је донета одлука којом се овај предлог одбија то је исту у смислу § 365. ал. 1. гр. п. п. ваљало унети у одлуку о главној ствари, како је у диспозитиву учињено“.

По призиву тужиоца, Апелациони суд у Скопљу закључком од 22. марта 1937. год. Пл. 1911 укинуо је пресуду Окружног суда, са разлога:

„Неосновано је разлагање првога суда којим је одбијен предлог тужиоца о преиначењу тужбе — а ово са разлога:

По § 330/1 гр. п. п. тужилац је властан да преиначи тужбу све док парница не почне тећи.

По § 327. гр. п. п. парница тече од момента доставе тужбе туженику на одговор.

Приговори противу платног налога, које су туженици поднели, као што је овде случај, по својој садржини приближује се одговору на тужбу и правном леку, али по својој суштини нису ни једно ни друго те као такви, пошто нису исто што и одговор на тужбу, по нахођењу овога суда, ни сметња да тужилац, сходно §§ 330/1 и 327. гр. п. п. тужбу преиначи, без обзира на то, да ли туженик пристаје или се преиначењу противи.

Према томе, погрешно је први суд што је предлог тужиоца о преиначењу тужбе одбио, већ је био дужан, да у смислу §§ 647. и 648. гр. п. п. одреди редован поступак у колико је тужба уредна. У противном да поступи по §§ 175., 178. и 346. гр. п. п. и позове тужиоца да преиначену тужбу допуни и даље по закону поступи“.

По ревизији тужиоца и туженика, Касациони суд у Београду закључком од 12. новембра 1937. год. Рек. 385 потврдио је закључак Апелационог суда, са разлога:

„Навод рекурса тужничевог да је погрешно призивни суд у I делу свога закључка што пресуду призивног суда није као ништавну укинуо, како у томе што први суд питање о допуштености преиначења тужбе није расправио посебним закључком већ пресудом и у томе што по предлогу тужилачке стране није донела делимичну пресуду према туженом С. постоји ништавост из §§ 571. и 565. гр. п. п. неоснован је, јер правилно призивни суд налази да ови наводи тужничеви не чине ништавост из § 571. гр. п. п. у коме су разлози ништавости побројани, а где наведени разлози које тужилац истиче нису предвиђени.

Стога Касациони суд није уважио рекурс тужничев.

Узимајући у оцену рекурсне наводе туженика, Касациони суд је нашао:

Туженик у ревизији наводи да је призивни суд погрешно расправио питање о допуштености преиначења тужбе, налазећи да приговор против главног налаза није исто што и одговор на тужбу, те да је стога у смислу § 330. од I гр. п. п. допуштено преиначење тужбе и без престанка тужене стране. Сматра да је овакво резонување призивног суда погрешно стога што је приговор против платног налога идентичан одговору на тужбу, те да после подношења приговора не може бити преиначења тужбе без престанка тужене стране, а сем тога налази да је одлука призивног суда противна и пропису § 654. гр. п. п. по коме код меничног платног налога нема места примени § 647. од II и III гр. п. п.

Ценећи изнете наводе рекурса Касациони суд налази да су исти неосновани, јер правилно призивни суд налази да приговор на платни налог није исто што и одговор на тужбу у редовном поступку, пошто се и у случају кад приговор на платни налог постоји, ако платни налог буде укинут и наступи случај из § 648. гр. п. п. по тужби одређује прво рочиште у смислу § 334. гр. п. п. и тужени позива да донесе одговор на тужбу, што значи да приговор против платног налога и одговор на тужбу нису идентични.

Исто тако не стоји навод ревизије да је одлука призивног суда у противности са прописом § 654. гр. п. п. јер овај законски пропис код меничног налога не искључује примену § 648. гр. п. п.“.

Јован Д. Смиљанић,
секретар Касац. суда

WWW.UNILIB. Над прививалац не поступи по наредби суда да uklони недостатке у призиву — § 561. т. 1. и 5. гр. п. п., онда је дужан, да такав призив одбаци првостепени а не призивни суд. (Закључак Апелационог суда у Београду Р.367/38. од 21. фебруара 1938. г.).

У правној ствари Д. З. противу Д. Ђ. због отказа стана, тужена Д. на пресуду Среског суда за град Београд П.2318/37. изјавила је благовремено призив. Како призив није био потписан одадвоката то је Срески суд закључком позвао тужену Д. да у року од пет дана приведе адвоката да потпише призив — §§ 561. т. 5. гр. п. п. у в. § 184. гр. п. п.

Тужена у означеном року није привела адвоката па је суд све списе доставио призивном суду.

Окружни суд за град Београд закључком Пл. 1044/37. од 11. новембра 1937. г. одбацио је призив тужене као недопуштен са следећих разлога: „испитујући призивне списе у см. § 564. гр. п. п., призивни суд је нашао: Срески суд за град Београд је закључком својом од 15. октобра 1937. год. на основу § 184. гр. п. п. наложио призиваоцу — туженој да у року од 5 дана приведе суду адвоката ради потписа призивног писмена. Тужена је овај закључак по гласу доставнице примила на дан 23. октобра 1937. год., али по истом није поступила. Па како по § 561. т. 5. гр. п. п. призивно писмено мора бити потписано од адвоката да би било ваљано и призив допуштен, и како прививалац — тужена није поступила по поменутом закључку Среског суда, односно није призивно писмено снабдела потписом адвоката, то је призивни суд на основу §§ 565. т. 2. и 557 од II. гр. п. п. и донео одлуку као у диспозитиву“.

У овом случају видимо да су оба суда стала на исто становиште а наиме да призив не потписан од адвоката има да одбаци као недопуштен и то призивни суд а не првостепени суд.

Међутим, у овом другом случају који доле износимо Окружни суд за град Београд није остао при овом свом ранијем гледишту, већ је достављене списе парнице П. 6218/37. вратио Среском суду под бројем Пл. 183/38. да овај оцени да ли се такав призив може доставити призивном суду с обзиром на прописе §§ 183. и 184. гр. п. п. у в. § 60. Уредбе о судском пословнику.

Срески суд за град Београд изазвао је сукоб надлежности па је Апелациони суд у Београду решавајући о појављеноме сукобу донео закључак Р.Бр. 367/38. од 21. фебруара 1938. г. да је за доношење одлуке о овом спорном питању — о одбацивању призива надлежни Срески суд а не призивни суд. Образложила је следеће: „По размотрењу акта спора, а поводом појављеног сукоба надлежности Апелациони суд нашао је: да се у овом сукобу надлежности појавило спорно питање између Среског суда као првостепеног и окружног као призивног о томе, који је суд надлежан за доношење одлуке, када прививалац по наредби суда да uklони недостатке у призиву није поступио, срески као првостепени, коме је призив и достављен и који је у см. § 183. гр. п. п. позвао туженог, да призив саобрази пропису § 561. гр. п. п. или окружни као призивни упуштајући се у оцену овог појављеног сукоба надлежности, Апелациони суд налази, да је за доношење одлуке по овом питању надлежан Срески суд за град Београд, са разлога: када је прописом § 183 гр. п. п. суд сваког степена овлашћен да оцени да ли писмено, које му се подноси, има формалних недостатака и када је срески суд у опште по службеној дужности позван да позове странку, да ове недостатке uklони — § 184 гр. п. п. — онда је срески суд као прималац писмена правилно поступио када је наредбом позвао, да свој призив допуни у толико што ће исти бити потписан од стране адвоката. Па како тужени по овој наредби суда није поступио, срески суд, као издавалац наредбе, био је дужан да донесе ондуку о томе, какве ће правне последице за туженог наступити услед неодржавања овој наредби суда, а не да непотпун призив шаље окружном суду као призивном на одлучивање, што је противно наведеним законским прописима и § 60 уредбе о суд. послов. Зато је Апелациони суд донео одлуку као у диспозитиву § 42 гр. п. п.“.

Драг. Д. Герасимовић,
судија Среског суда за град Београд.

Пречи је у праву наплате раније обезбеђени интабулисани повелич тестаменталног наследника из заоставштине декујуса од доцније интабулацијом обезбеђеног легатара оставиоца, пошто је потраживање по легату тражено право легатара према тестаменталном наследнику, а не стварно право.

Н. Н. тужбом својом преставио је да је Извршни одељак У. Г. Б. на дан 20. марта 1933. год. продао на јавној лицитацији имања дужника М. Ђ., која је овај наследио од пок. Ј. С. и добивен суму на име купо-продајне цене послао Окружном суду за град Београд.

Да је тужилац Н. Н. закључком Окружног суда за град Београд Р-5760/34. упућен на редовну грађанску парницу противу туженика М. Р. с налогом да докаже прече право наплате свога интабулисаног потраживача на продатом имању од потраживача туженика М. Р. као легатара-поверилаца масе пок. Ј. С.

Да тужилац Н. Н. има интабулисано заложно право на продатом имању из кога потиче депозит према поднетим доказима те је према томе он пречи у праву наплате из депозита добивеног продајом имања с погледом на прописе §§ 34., 52., 304., 306., 312., 320., 327. и 394. грађ. зак.

За доказ поднео је: распоредно решење МБр. 87893/33. из кога се види да је пок. Ј. С. имање продато на јавној лицитацији, из кога потиче овај депозит, оставио М. Ђ. као своме тестаменталном наследнику, под теретом исплате легата туженој М. Р.; затим решење о упуту на спор као и извршна решења за своју тражбину.

Тужена М. Р. у своме одговору на тужбу оспоравајући у основи првенство тужиоцу навела је, да је тужиоцев дужник М. Ђ. тестаментални наследник Ј. С. под теретом исплате остављеног јој легата од стране Ј. С. из продатог имања на јавној лицитацији. Па како тестаментални наследник М. Ђ. дужник тужиоца Н. Н. није извршио тестаментално исплатом остављеног јој легата нити платио наследну таксу, то није ни постао наследником у см. чл. 116. и 126. неспор. правила. Сем овога, тужилац Н. Н. је поверилац наследника М. Ђ., док је тужена поверилац заоставштине Ј. С. и као таква има прече право наплате од свих поверилаца наследникових. Поред привилегије коју легат по закону ужива тужена се је за своју тражбину обезбедила и прибелешком на продатом имању.

Окружни суд за град Београд пресудом својом По-251 од 6. фебруара 1937. год. одбио је тужиоца Н. Н. од тражења са разлога:

„Међу странкама је неоспорно да тужилац тражи прече право наплате из спорне суме по основу дуга који потиче од тестаменталног наследника, а из наслеђене имовине, док међутим тужена странка тражи прече право наплате по основу легата из имовине коју је дужник тужилачке стране наследио под теретом исплате и овога легата.

Из решења Среског суда, које је приложено уз тужбу види се да је тужилачком Н. Н. одобрена прибелешка за спорно потраживање на дан 26. априла 1932. године, док се из решења Среског суда за град Београд приложеног у одговору на тужбу види да је за обезбеду потраживача тужене М. Р. одобрена интабулација на дан 14. новембра 1932. године. Према овоме тужилац је стекао обезбеђење пре тужене и када би прече право наплате било зависно од тога која је страна пре стекла обезбеђење, онда би у овом случају тужилац био у праву. Међутим нахођењу суда у овом случају није од утицаја питање ко је од парничара раније стекао право обезбеђења, већ је од утицаја питање ко се има сматрати за дужника тужилачке стране, а ко тужене стране, као и то: из каквих основа проистичу ова потраживања.

Међу странкама је неоспорно да се наплата потраживања и тужилачке и тужене стране из имовине пок. Ј. С., коју је наследио М. Ђ. Међу странкама је неоспорно и то: да потраживање тужилачке стране потиче од дуга М. Ђ., док међутим потраживање тужене стране потиче од легата, који је туженој оставио Ј. С. и који је легат према решењу о наслеђу, наследник М. Ђ. дужан да исплати.

Па како потраживање тужилачке стране потиче од дуга наследника М. Ђ., а потраживање тужене од легата који је оставио Ј. С. и како је М. Ђ. оглашен за наследника имовине пок. Ј. С. под теретом исплате и овога легата, то суд налази да наследник М. Ђ., према чл. 116.—126. неспорних правила није ни стекао право да располаже са наслеђеном имо-

WWW.ВАННОМ.ПРОШТО НИЈЕ ИСПУНИО ОБАВЕЗЕ ПРИМЉЕНЕ ПО ТЕСТАМЕНТУ, ПА ПРЕМА ТОМЕ да ни тужилачка страна није стекла права да се наплаћује за своје потраживање из наслеђене имовине — § 29. грађ. зак., а нарочито не може се наплатити пре исплате легата, који је М. Ђ. дужан да исплати по решењу о наслеђу.

Према овоме суд налази да тужилачка страна није преча у праву наплате од тужене стране, па се стога има одбити од тражења...“

По изјављеном призиву тужилачке стране Апелациони суд у Београду као призивни суд пресудом својом П.618 од 13. септембра 1937. год. потврдио је побијану првостепену пресуду и призив тужиоца није уважио са разлога:

„Призивни разлог, да се суд погрешно позива на прописе §§ 116.—126. неспор. правила, — неоснован је, јер ће ти прописи у ствари оснивају на прописима материјалног права.

По пропису § 490. г. з. наследници наслеђују само ону имовину односно заоставштину, која остане по исплати дугова умрлог, а по § 471. г.з. наследник је дужан да из таквог наслеђеног имања изда легат односно да изврши вољу завештаоца. Из ових прописа јасно произилази, да су само повериоци оставиоца пречи у наплати из заоставштине од легатара, а легатари су пречи у наплати из те заоставштине од повериоца наследникових без обзира на то, да ли су повериоци обезбеђени или не.

Исто тако и призивни разлог, да су права легатара иста као и права обичног повериоца наследниковог не стоји. Разлика између наследниковог повериоца и легатара постоји. Наследник и ако је у обавези према легатару, у ствари извршује само последњу вољу оставиоца. За тумачење тестамена односно и одредаба о легатима меродавна је воља тестатора. Из прописа, пак, који говоре о садржају, смислу и тумачењу тестамена види се, да се законодавац нарочито стара о тој последњој вољи односно да тестамент буде извршен онако како је завешталац хтео. У конкретном случају, из садржине тестамена приложеног у тужби, види се да је завешталац Ј. С. нарочито истакао да легати у питању имају да падну на терет наслеђеног имања.

Гледиште првог суда да се после исплате дугова завештаоца имају издвојити легати пре обезбеђених поверилаца наследникових, потврђује се поред наведеног, и прописом § 470. г. з., по коме у случају када завешталац остави легат санаследнику, наследник добија преко свога наследног дела и завештани легат. Према овоме пропису мора се прво издвојити легат, који има да припадне једном санаследнику, па се тек онда одређивати наследни делови с обзиром на број санаследника.

Исто тако, неосновано је и резонување призиваоца, да је због природе обавезе која се састоји из давања одређене суме новца легатару М. Р., пречи у праву наплате тужилац, јер је реч о већ приспелим ратама и будућим ратама које имају да падну на терет наслеђеног имања.“

По изјављеној ревизији тужиоца Касациони суд пресудом својом Рев-2179/37.—1 од 28. фебруара 1938. год. уважавајући ревизију тужиоца, првеначио је призивну пресуду наставши да је тужилац Н. Н. као интабулисани поверилац тестаменталног наследника М. Ђ., пречи у праву наплате из спорног депозита од легатара тужене М. Р. са разлога:

„Тужилац у своје ревизијском писмену наводи, да је пресуда призивнога суда заснована на погрешној правној оцени у томе, што су како први тако и призивни суд погрешно стали на гледиште, да су за оцену овог правног случаја меродавни и од важности чл. 116.—126. неспор. правила као формалног права у вези са прописима §§ 34., 52., 394., 470., 471. и 490. грађ. зак., а који прописи немају никакве везе са спорним питањем — пречим правом наплате из депозита.

Ценећи овај ревизијски навод Касациони суд налази, да је исти основан са разлога: што су како први тако и призивни суд погрешили, када су нашли, да у конкретном случају није од важности првенство стеченог обезбеђења, већ да је од утицаја питање, ко се има сматрати за дужника тужилачке а ко тужене стране, као и то, из каквих правних основа потичу ова потраживања.

Међутим, по оцени Касационог суда за расправу овог правног случаја од првобитне важности је карактер и правна природа легата, као основа потраживања тужене стране.

По прописима материјалног закона легатар из легата непосредно не стиче никакво стварно право, већ само тражбено право, према наследнику, на основу кога може да тражи да му се преда легатом завештана ствар — § 471. грађ. зак.

Према овој погрешно је налажење позивног суда, да легатари за своје легате имају право првенства према повериоцима наследника. Ово првенство они, као и покојникови повериоци, имају само кад се у смислу т. 7. чл. 53. неспорних прав. добије одвајање добара (сепарацио бонорум) пре него што је наследнику предата заоставштина. Како ово одвајање није тражено, то тужена, као легатарка, не може истицати неко своје право првенства према тужиоцу као хипотекарном повериоцу наследниковом.

Јер, када је потраживање из легата тражбено право, онда оно као такво без изричног законског прописа не може имати ма какву привилегију према осталим повериоцима наследниковим, па је и за питање права првенства наплате од важности ранг стечене залог.

Та привилегија првенственог измирења не може се извести ни из одредаба чл. 116. — 126. неспорних правила. Ови прописи, као одредбе формалног права, не конституишу никакву привилегију у корист легатара или којих других поверилаца заоставштине на заоставштини предатој наследнику, већ само прописују поступак суда при предаји заоставштине наследнику. Истина у чл. 116. несп. правила прописано је, да ће се наследнику предати заоставштина кад поднесе уверење, „да је према околностима потпуно испунио све обавезе, које су му законом или завештањем умрлог наложене“. Али та одредба не значи да наследник тек од тог момента постаје сопственик заоставштине пошто по § 394. грађ. зак. на наследника прелази заоставштина покојникова смрћу оставиоца, како њена актива тако и пасива. У осталом, ако би се овој одредби и дао онај значај, који јој придају првенствени и позивни суд, ипак они се не би могли применити на тужену као легатарку, јер чл. 122. несп. правила прописује, да се наследнику не може предати заоставштина пре него што легатари не буду завештени о легату, дакле не тражи се извршење легата, па да би се заоставштина предала наследнику.

Најзад то се првенство не може извести ни из §§ 470., 471. и 490. грађ. зак., јер ниједан од ових законских прописа не говори о том првенству, нити се њима конституише ма каква привилегија у корист легатара. Одредба пак § 490. грађ. зак. и не односи се на легатара већ само на повериоце оставиоцeve у које не долазе легатари.

С обзиром на напред наведено без утицаја је и образложење позивног суда о правној природи права легатара и права обичног повериоца наследника, као и наведена околност, да према вољи оставиоца легати у питању имају да падну на терет наслеђеног имања, пошто је у ствари ово обавеза траженог карактера.

Па како је према горе наведеном утврђено, да је потраживање тужене стране по легату само тражбено право према наследнику, и да као такво нема никакве бенефиције нити ма какве привилегије у односу према осталим повериоцима наследниковим, то за расправу пречег права наплате из депозита у питању има првенствено право наплате тужилац као раније обезбеђени поверилац — § 330. грађ. зак., пошто је његово потраживање обезбеђено прибелешком И.Бр. 863/32., докле је интабулација тужене под И.Бр. 2540/32. стављена доцније.

С тога је Касациони суд а на основу § 604. гр. п. п. уважавајући ревиизију тужиоца као основану, одлучио као у диспозитиву.

Радмила Ј. Маринковић,

секретар при Касационом суду у Београду

Примена закона у пракси наших судова.

Има судија који не дозвољавају адвокатском приправнику да на расправи по грађанским споровима замењује адвоката код кога је на вежби без посебног пуномоћија, којим адвокат овлашћује адвокатског приправника да га у дотичном спору заступа. Легитимација Адвокатске Коморе, којом адвокатски приправник доказује да је на вежби код адвоката за кога се јавља у спору, по мишљењу тих судија, није довољна.

Конкретно постављено питање изгледало би овако:

Да ли је адвокатском приправнику потребно посебно пуномоћије издато од стране адвоката код кога је на вежби за замењивање на расправама у грађанским споровима у којима је адвокат овлашћен на заступање или је за ово довољно уверење одбора Адвокатске Коморе као доказ, да је адвокатски приправник на вежби код адвоката кога хоће да замењује у конкретном спору.

По Закону о адвокатима¹⁾ и по Закону о суд. пост. у грађ. парницама,²⁾ адвокатски приправник нема права самосталног заступања у грађанским парницама. Или боље, адвокатски приправник нема права непосредног заступања странака.³⁾ То право има само адвокат. Он то право стиче уписом у именик Адвокатске Коморе, а пуномоћије које му је потребно за сваки конкретни случај, служи му само као легитимација, да је заиста на заступање овлашћен.

Оно пак што адвокатски приправник има то није право да заступа, то је само право замењивања адвоката код кога је на вежби. И то је разумљиво, кад се има на уму да је адвокатски приправник још и сам на вежби код адвоката. Законодавац стога и не даје адвокатском приправнику неко друго и неко веће право од права замењивања адвоката код кога је на вежби. Законодавац то изрично подвлачи како у пропису § 26. Зак. о адвокатима тако и у пропису § 133. грпп. А то ништа друго не значи него то, да закон забрањује адвокатском приправнику самостално вођење спорова.

Међутим, кад се адвокатски приправник јавља по посебном пуномоћију адвоката код кога је на вежби, он тада не замењује адвоката. Он тада ради самостално: он не замењује, он заступа непосредно. Он тада употребљава једно право које му закон не даје. И стога, кад адвокат издаје адвокатском приправнику посебно пуномоћије да га заступа у једном грађанском спору, он му тиме даје више права него што му то по закону припада. Један адвокатски приправник који је на вежби код адвоката обавља истина послове адвокатске канцеларије свога шефа, али он то не чини самостално и у своје име него у име овога. Кад пак адвокатски приправник ради по посебном пуномоћију, он не замењује, он ради исто онако као што то чини сваки други пуномоћник. То је разумљиво, јер у том случају адвокат преноси на њега сва она права која он има по пуномоћију добивеном од странке у конкретном спору. Адвокатски приправник, дакле, није тада само заменик адвоката код кога је на вежби. Он је и пуномоћник његов. Тиме се ствара једна и нелогична и немогућа ситуација. С једне стране адвокатски приправник не може да води спорове самостално, већ и њих као и све друге послове канцеларије, води у име адвоката код кога је на вежби. С друге стране опет, суд, кад захтева посебно пуномоћије, омогућава адвокатском приправнику, да у своје име и потпуно независно од адвоката код кога је на вежби врши правне послове. Као што је речено, закон не даје ово право адвокатском приправнику: адвокатски приправник је само заменик адвоката код кога је на вежби — §§ 26. З. о адв. и 133. грпп. и као такав приступа расправи. Што њему треба као заменику адвоката овлашћеног потребним пуномоћијем, то није посебно овлашћење адвоката код кога је на вежби. Што њему треба за ово замењивање, то је само и једино легитимација Адвокатске Коморе као доказ да је заиста на вежби код адвоката кога хоће да замењује у конкретном спору. Само дакле ова легитимација Адвокатске Коморе (уверење) довољна је да адвокатском приправнику омогући приступ на расправу. Парнично пуномоћије из-

1) § 26. I од. Зак. о адвокатима гласи: У расправама пред судовима, другим државним и самоуправним властима и јавноправним телима адвоката може заменити и адвокатски приправник који је код њега на вежби, а који се има легитимисати уверењем одбора Адвокатске Коморе, уколико други законски прописи друкчије не наређују.

2) § 133. грпп. гласи: Адвокатски приправник који је уписан у именику адвокатских приправника, може заменити адвоката код којег је на вежби кад се легитимише уверењем одбора Адвокатске Коморе, но код апелационог и управног суда само, ако је положио адвокатски испит (§ 26. Закона о адвокатима).

3) Одвјетник бр. 4.—5. за 1937. г. стр. 100.

дато адвокату за вођење дотичног спора вреди и за његовог адвокатског приправника — §§ 132., 133. и 136. грп. без посебног неког још пуномоћја од стране адвоката.

И стога кад суд захтева и посебно пуномоћје адвоката издато адвокатском приправнику за заступање адвоката код кога је на вежби, он захтева једно пуномоћје које је не само непотребно него и по закону недопуштено.

Братислав М. Белошевић,
адв.

Упоређење рукописа у смислу § 410. гр. п. п. не може сам суд извршити кад од исхода тог упоређења зависи спорно право.

Тужилац Г. П. представио је суду да је туженик М. С. као претплатник трошио његову електричну струју за означено време у тужби и да је од тога остао дужан тужбено потраживање. Поред осталог позвао се и ни пријаву за претплату струје наводећи да је на истој стављен оригинални потпис туженика.

Туженик је оспорио тужбено тражење и истакао да се он у опште није претплаћивао на струју јер за то није имао потребе будући да је само келнер по занимању а не кафеџија како то тужба наводи. Поред тога оспорио је и потпис на поднетој пријави.

С обзиром да је оспорен потпис на поднетој пријави Суд је наредио упоређење рукописа туженика са рукописом на пријави, да би утврдио истинитост потписа, па је ово упоређење сам извео а одбио је предлог туженика да се рукопис вештачи. По изведеном овом доказу суд је нашао да су рукописи идентични и на основу тога тужиоца осудио да плати тужбено потраживање а с обзиром на карактер слова није могао поклонити веру туженом да због тога што није имао кафану у Београду да није потписао пријаву. Ово у толико пре што је туженик сам признао да је радио као келнер те се професија поклапа са датом професијом у пријави.

Противу ове пресуде Среског суда за град Београд П. Бр. 6244/35 туженик је уложио призив наводећи да у овој пресуди има недостатака у томе што првостепени суд није испитао истинитост потписа на поднетој пријави путем вештака у смислу § 447. гр. п. п. како би се дошло до тачне констатације, како је то туженик и предложио, већ је овај доказ сам суд извео па је ово спречило да се спорна ствар исцрпно претресе и темељно оцени.

По горњем призиву Окружни суд за град Београд закључком својим Пл. бр. 762/37. укинуо је пресуду Првостепеног суда и ствар истом вратио на поновно расправљање и одлуку и то са разлога:

„Побијана пресуда је неправилна и по закону не може опстати, јер у поступку првостепеног суда има битних недостатака, који су спречили да се спорна ствар исцрпно претресе и темељно оцени. Први је суд, по нахођењу призивног суда, погрешно, кад је сам извршио упоређење рукописа — уместо да то учини путем вештака — стручњака сходно пропису § 447. гр. п. п. Ово у толико пре, што од чињенице да ли је спорни потпис тужеников или није зависи у основи тужиочево право истакнуто у тужбеном захтеву. Према томе први суд је био дужан да оспорени потпис испита путем вештака—стручњака ради правилније одлуке по главној ствари.“

После овог закључка Окружног суда, Срески суд је извео доказ вештачењем потписа од стране вештака—стручњака, који је нашао да рукописи нису идентични те је суд на основу овог вештачења донео пресуду и тужиоца Г. П. одбио од тражења. Ова пресуда није побијена.

Тумачећи пропис § 410. у вези § 411. гр. п. п. изгледа неоспорно да је суд изрично овлашћен да у конкретном случају сам изведе упоређење рукописа. Истина у § 411. гр. п. п. стоји да у случају сумње суд може затражити мишљење вештака али је ово свакако остављено на слободну оцену у смислу § 368. гр. п. п.

Код овакве ситуације пресуда донешена на основу упоређивања рукописа од стране првостепеног суда не може се с обзиром на горње, строго узев, ни побијати.

Истина према једној одлуци Касационог суда пресуде доношене при оцени доказа код питања да ли извесна чињеница постоји или не у смислу § 368. гр. п. п. могу се побијати али се не сме заобићи начело непосредности и изведени докази морају се поново и непосредно извести од стране суде-

ћег суда да би се стекло супротно уверење од онога што је засновао први суд.

У овом случају Окружни суд није се ни упуштао у оцену доказа већ је нашао, као што сам навео, да је првостепени суд требао извести ово упоређење од стране вештака стручњака а не да то сам суд ради.

Заиста, као што се из изнетог види, услед овог стручног вештачења дошло се је до супротне одлуке па иста даје за право онима који су замерили одредби слободног судијског уверења у Гр. п. п. и истицали поред осталог, да оно води деспотизму и бојазни од злоупотребе истог.

Војимир З. Радовић,
адв. приправник.

ПРИКАЗИ

Др. Видан О. Благојевић: Истраживање материјалне истине у грађанском парничном и ванпарничном поступку. — Београд 1938. Стр. 76. Издање Геце Кона (Приступно предавање писца као приватног доцента на Београд. прав. факултету допуњено опширним напоменама уз текст).

Овом студијом писац је, како сам у уводу каже, желео да испољи свој став према једном начелу за које се верује да представља основу данашњег парничног и ванпарничног законодавства. Његов став није ни мало двосмислен. Он отворено каже да ће бити врло задовољан ако код читаоца пробуди оно неповерење према начелу истраживања материјалне истине у грађанском пар. поступку које сам има, и ако „поколеба веру у непогрешност овога начела, која је у њему у највећем степену поколебана“. Практично он жели да овим радом „да нашем законодавству потребне упуте за евентуалне измене, допуне и укидања извесних законских прописа у смислу прилагођавања народним потребама и упрошћавања непотребних форми и компликованих формула“. Писац дакле према начелу истраживања материјалне истине заузима један отворено непријатељски став, и књига би са пуно права могла да носи наслов „Против истраживања материјалне истине у Грпп.“.

Због чега је писац против истраживања материјалне истине у грађанском поступку? Вредност једнога начела, вели он, не може се ценити по томе што је оно избачено као крилатица у науци једне нама стране и несредне средине, и што се оно сматра модерним. Начело у питању не сматра се пре свега већ давно савременим, а затим оно не одговара нашим потребама. Због тога при пријему начела треба заузети један критички став. Ако се тако учини види се да начело нема онај значај и вредност који му се приписује. И ако се спроведе ово начело кроз законодавство, и остави судији слободна оцена доказа, не долази се до материјалне истине, нити до апсолутне, божанске правде. Тешкоће леже делом у ограниченом људском сазнању, делом у многобројним ограничењима истраживања материјалне истине која је сам законодавац унео у законски текст, да задовољи потребе практичног живота. Смисао и осећање за практичан живот нагнали су законодавца да нанесе тежак удар оном истом начелу које је увео у грађ. парн. пост. Чим странци остаје на вољу да покреће и обуставља поступак, од истраживања материјалне истине нема ништа, а законодавац не само што је ово отступање учинио већ и многа друга исто тако значајна (писац у трећем одељку књиге наводи многе примере за то). И поред принципијалног увођења начела истраживања материјалне истине, ми у поступку у ствари имамо само нешто савременији облик формалне истине. Па и таква, од законодавца многострука ограничења и материјална истина има крупне недостатке. То се најбоље види ако се покуша дати одговор на питање: Зашто је законодавац најслабије доказно средство — сведока — изједначио и чак претпоставио, најсигурнијем доказном средству — исправи. Законодавац је то учинио да омогући истраживање материјалне истине, а то је једна тешка погрешка, јер сведок никада не може имати ону поузданост коју има исправа. Напоре г. г. Перића и Аранђеловића у циљу да се спречи неограничено доказивање сведоцима, писац сматра у ствари борбом да се спречи једна велика заблуда и наш народ

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
В
Л
И
О
Т
Е
К
А

спасе од једног тешког разочарења. Њихову аргументацију писац потпуно усваја и каже да она има снагу догме.

Изложивши тако све оно што сматра недостатцима материјалне истине, писац долази до закључка да је „најбоље ослободити се заблуде о истраживању материјалне истине у грађ. парн. и ванпарничном поступку, заблуде која се манифестује сваког часа у свакој судској радњи, јер оно што нам суд пружа, кад у грађанском спору после много форми дође до краја, није материјална истина. То је само, релативно говорећи, савршенији облик формалне истине“.

Наше ново законодавство (сем кривичног и меничног) је много критиковано. То је разумљиво. Када се једно законодавство у целини, онако како стоји, пренесе из једне средине у другу, битно различну, мора бити разлога за критику. Али оно што ову критику одликује, то је да она долази касно. У доба диктатуре, када је највећи број наших закона донет, закони су рађени иза затворених врата. За њих смо по правилу сазнавали како изгледају тек по обнародовању. Критика пројеката била је ако не немогућа, оно свакако јако отежана. Међутим, скоро код свих тих закона постојао је један дуг период времена од обнародовања до увођења у живот. Критика је тада била могућа, исправке су се могле учинити, али критике није нигде било. Тек онда када би механизам закона почео да ради, и странка на својим леђима да осећа све његове добре и рђаве стране, критика се појављивала. Тако је било и са начелом истраживања материјалне истине у грпп. Оно уопште није било ни нападано. Пре ступања на снагу грпп. ми смо имали борбу противу увођења неограниченог доказивања сведоцима, али то никако није и борба противу истраживања материјалне истине. Неограничено доказивање сведоцима и слободна судијска оцена доказа су једно од средстава за истраживање материјалне истине, и борба против једног од многобројних средстава за њено истраживање није у исто време и борба против саме материјалне истине у грпп. То су две потпуно одвојене ствари. Према томе критика начела истраживања материјалне истине је потпуно нова. Питање је да ли од те критике може бити користи, под претпоставком да се покаже основаном. Могло би се рећи да добра критика никада није закаснила. У ствари ми мислимо да није тако. Корист од такве критике може да буде врло мала, и само у случају ако се предлажу измене у мало важним појединостима (самим тим и корист је неминовно мала). Из једног живог организма као што је законик који је већ ступио у дејство, истргнути једно основно начело којим је натопљен сваки закониконски пропис — ствар је врло тешка и много тежа но што изгледа. Учинили се то, у осакћаеном систему законика увек нешто шкрипи, увек нешто није јасно и потпуно, увек се јављају компликације и нерешљиве тешкоће, пракса се увек саплиће код тих измењених прописа. Ако погледамо наше старе законике видећемо да је највећа збрка контрадикторних одлука баш код измењених законских прописа, и прописа са њима у вези. Дакле и када би укидање овога начела било теоријски оправдано, ми би из разлога опортунитета требали добро да промислимо да ли да га укинемо.

Питање је, колико су разлози које је г. Благојевић изнео против истраживања материјалне истине, оправдани. Пут којим је он дошао до закључка да је ово начело непотребно и штетно био је овај: Пошавши од поставке коју су заступали г. г. Перић, Аранђеловић и Несторовић са дубоким убеђењем и великом убедљивошћу, да исправа као доказ мора да иде испред сведока, и да исказ сведока а још мање странке, не сме да обеснажи доказну моћ исправе, он је видео да се ова теза може одбранити најлакше тако, ако се из поступка избаци начело слободне судијске оцене доказа. Док је оцена доказа слободна, једном доказном средством (исправом) не може се у напред и у сваком случају дати већа доказна вредност него другом доказном средством (сведоцима). Како се пак слободна оцена доказа појављује као једно од средстава за истраживање материјалне истине, он је заузео неповољан став и према истраживању материјалне истине, управо он ова два појма идентификује.

Исправност гледишта г. Благојевића узетог као целине, зависи од исправности полазне тачке. Нама изгледа да та полазна тачка није исправна. Са гледишта чисте логике аргументација г. г. Перића и Аранђеловића против неограничене употребе сведока, била је без замерке, докле год смо

WWW.UNILIB.RS

Усе налазили у области претпоставки о томе како ће неограничено доказивање сведоцима функционисати. Када је доказни систем почео да ради, показало се да предвиђања уважених професора нису била тачна. Нови грађански поступак је на снази већ неколико година. Очекивани вапај из народа против сведочких злоупотреба се не чује. Предвиђања г. г. П. и А. се нису испунила не због тога што би сведоцима сведока имала већи значај и сигурност но што су они тврдили. Сведоци су збиља онакви каквим су их они замишљали. Њихово закључивање је непотпуно, због тога и нетачно, што у обзир нису узета два врло важна чиниоца: да и исправа има својих врло великих недостатака и да је народ од њих тешко патио за време владе старог поступка, и затим, да судија не прибира само доказе него их и цени. Ово друго је било од нарочитог значаја. Јер докле су сведоци били тачно онакви како су их противници насликали, судије су се показале интелигентније и обазривије но што се очекивало. Када постоји исправа о правном послу и сведоци против исте, судија тражи убедљиве, сигурне, јаке доказе да није онако како у исправи пише. Нема ли тога он верује исправи. На филтеру судијске оцене остане многи сведочки исказ. Због тога се код нас поред све непоузданости, сведоци нису показали опасни и због тога очекиваних протеста нема. Нема протеста ни против могућности доказивања сведоцима против садржине исправе, јер је народ ту дозволу осећао као неопходну потребу. Од рата па надаље, у доба економске кризе нарочито, ми смо били преплављени исправама које су садржавале фиктивне послове, које су упропашћивале своје издаваоце или трећа лица, исправа где је било очигледно да се ради о симулираном правном послу, а против којих није могло да се докажује. Судија је судио по закону али није био у могућности да суди по савести. Новим поступком он се држи и једног и другог. Нема данас више пресуда где су деца у пркос прописима о законом делу остајала без ичега, јер је отац фиктивном исправом у дугу датом својој наложници омогућио овој да притисне целокупно имање хипотеком, и ако је цео свет знао да она нити је имала новаца да даје на зајам нити је покојник имао потребе да узима. Не грабе више зеленашке банке имања својих дужника на основу тапија које су ради гаранције при давању зајмова преносене на њих, па после употребљене као да је извршен прави пренос својине, итд. Лепа аргументација г. г. П. и А. показала се у пракси као нетачна и ту нема шта више да се расправља. — Тврђење г. Благојевића да није ни мало искључена могућност, да у току времена напустимо начело истраживања материјалне истине и опет ограничимо доказивање сведоцима, сасвим је вероватно. Можда ћемо ми једнога дана бити принуђени да дамо исправи првенствено доказну моћ, али не са разлога који г. Б. узима: што истраживање материјалне истине не вреди, већ због тога што живот тражи брзо правосуђе па макар и мање правично. Та брзина већ данас тера парничаре на сталне сталешке изабране судове, који су у ствари врста преких грађанских судова.

Г. Благојевић има потпуно право када каже да начело истраживања материјалне истине није спроведено кроз грпп. до крајних граница. Али ми налазимо да је то једна врлина законодавца. Једно начело треба оживотворити до оне мере до које се показује практички корисно. Консеквентно спровођење једнога начела из разлога теориске ортодоксије, дотле да се претвори у апсурд није за препоруку, и наш законодавац се тога срећно сачувао. Да ли је начело због тога толико изгубило у својој чистоти да се може с правом звати само савршенијим обликом формалне истине, није важно. Важно је да је оно савршеније од онога што је било и да му се у колико је остварено не могу чинити замерке на против да треба тражити његово проширење, што г. Б. прећутно и чини када се бори против контумационих пресуда и многобројних преклузија у закону. Тачно је да се материјална истина не може добити ни данас увек и у сваком случају и да су странке, ако су на то сагласне, у стању да спрече њено истраживање било признањем које не одговара стварном стању, било одустанком од тужбеног захтева или тужбе итд. али је велики напредак у садашњем законодавству, што данас ако макар једна страна хоће да се истина нађе, суд је тражи, докле је у старом доказном поступку то било немогуће. Данас странка једну неистиниту исправу **може** признати истинитом и тиме обуставити свако даље истраживање. У старом поступку њој је било **забрањено** да доказује да исправа садржи материјалне неистините чињенице. Та је

разлика огромна. Ни данашње пресуде не садрже чисту материјалну истину, али су, ако бар једна странка то жели, много ближе њој.

Најзад критиковати нешто значи изнети све добре и рђаве стране. На добре стране истраживања материјалне истине г. Б. није указао, а њих има. Колико је, на начелу материјалне истине базирани, доказ саслушањем странака савршенији, и правичнији од доказа главном закљетвом из формалистичког старог поступка, где је најчеститији човек морао да нуди главном закљетвом најгору протуву и тако исход спора ставља у његове не много чисте руке. А колико других корисних новина основаних на овом начину има.

Ја се бојим да г. Благојевићу нисам учинио неправду. Разликујући се у основној идеји од њега ја сам се у мало чему кроз целу књигу могао сложити са њиме. Али ја сигурно знам да постоји знатан круг људи који дели мишљење г. Б. За њих ће ова књига бити драгоцене. Она је исцрпела сву литературу по овоме питању, изнела је многе нове до сада непознате моменте из рада законодавне комисије за грпп. Она има све особине писања и стила г. Живојина Перића (богатство напомена, склоност за философским медитацијама у тексту, смелост да се оно што се сматра истином отворено каже без обзира како ће бити примљено). Господин Перић је радо читан. Ја желим да то буде и са књигом господина Благојевића.

Др. Тихомир Васиљевић,
судија Окружног суда у Смедереву.

Овај приказ г. Др. Васиљевића утврђује нас у уверењу, да нисмо грешили када смо веровали у његову објективност. Драго нам је што је и њега заинтересовао проблем који смо изучавали и који ће остати актуелан све док се буде судило по новом гр.п.п.

После овог приказа, на коме смо захвални г. Др. Васиљевићу, остајемо још чвршће убеђени да нисмо грешили када смо онако писали о истраживању материјалне истине. У праву нас никад није могла да заведе крупна реч, а најмање у процесном праву. Ми смо гледали стварност онакву каква је, кроз призму објективности и критицизма, а та стварност далеко је од оне какву је замишљају приврженици новог гр.п.п. Материјална истина и њено утврђење у грађанском спору остају само лепе жеље оних који у њу верују. Ми који гледамо стварност сваког часа у животу, пред судом и ван суда тврдимо, не бојећи се да будемо демантовани, да је при данашњем несавршенству човека и његових творевина од којих у најгрубље спада законодавство, немогуће у грађанском спору утврдити материјалну истину. Може бити речи само о више или мање савршеној формалној истини, па мислимо да смо о томе у нашој студији дали довољно доказа. Нас не вежу обзир ни према коме, а најмање према аустриском законодавству, чији припадник ни ученик никад нисмо били, па смо с тога у пуној слободи и објективности изнели наше мишљење, готови увек да га бранимо. Ако смо у томе што научили од наших великих учитеља а нарочито од великог правника г. проф. Перића, кога и г. Др. Васиљевић наводи, ми смо задовољни, без обзира што наша излагања многим неће бити по вољи.

Др. Видан О. Благојевић,
адвокат.

Александар Маклецов, ред. проф. универзитета: Типологија злочинцев, Љубљана 1938. стр. 45.

Од уваженога аутора, који заједно са г. проф. Др. М. Доленцом, држи катедру кривичног права и поступка (напосе криминалну политику) на правном факултету у Љубљани добили смо на поклон овај, један од најновијих његових радова. Кажемо један од најновијих са разлога, што г. проф. Маклецов неуморно обрађује кривично право и нашој правној литератури стално даје нове радове. Ми смо у више махова доносили приказе његових радова, који се редовно одликују својом занимљивошћу и темељитим познавањем питања, која обрађује. Ради тога се баш његови радови читају са највећим задовољством утолико пре, што строга стручност тих радова ни мало не квари лакоћу његових научних излагања. Не треба напосе наглашавати да све те одлике носи на себи и ово његово дело.

У почетку аутор истиче, да је типологија злочинаца један од основ-

WWW.UNILIB.RS

них проблема најновије криминалогије, који има не само чисто теоретско него и велико практично значење. Упознавање типова злочинаца служи законодавцу као ослонац при одређивању сретстава за сузбијање криминалитета. Типологија се дели на ециолошку, криминално-политичку и — да је тако назовемо — спојну (комбинована ециолошка и криминално политичка). Ециолошка типологија разврстава злочинце према факторима или тачије да рекемо према узроцима криминалитета. Криминално-политичка опет проучава способност злочинаца за поправку и сретства (превентивна и репресивна) потребна за постизавање одговарајућих циљева. Спојна према томе, као што јој и име каже, комбинује проучавање једних и других околности споменутих у прве две под врсте типологије. К овима долазе још и типологија, која произилази из раздеобе кривичних делања, па у неким случајевима ствара посебне типове злочинаца и криминално-полицијска, која првенствено служи практичним потребама и циљевима истраге. После тога писац даје преглед старих доктрина по овом питању. Систематско проучавање типова злочинаца почиње тек у другој половини 19. столећа. Ту су Ломброзо, Фери, Лист, Ашафенбург, Сауер, психоаналитичари и остали. Фери разликује 5 врста злочинаца (разуме се, то су основни типови): рођени, умоболни, из навике, случајни и из страсти. Листова раздеоба базира на различности спољних и индивидуалних узрока, на основу чега дели злочинце на акутне и кроничне, тренутне и злочинце по стању (Zustandsverbrecher). Међу кроничним разликује поправљиве и непоправљиве. Даље аутор излаже гледишта Ашафенбурга, Сауера, психоаналитичара Гарофала, Хафтера и ост.

Ломброзово учење о рођеном злочинцу није се могло одржати и критиковано је са свих страна. Исто то важи, иако у мањој мери, и за Феријево схватање, да су сви злочинци у већој или мањој мери абнормална бића. Како су Ломброзо и Фери сами увидели, да се под њихов „антрополошки тип злочинца“ не могу стрпати сва лица, која дођу у сукоб са кривичним законом, почели су разликовати праве и неправе (псеудо) злочинце. Међутим обележја „рођеног злочинца“ имала су и лица, која уопште нису учинила никакво кривично дело и то би онда били „потенциални“ (будући) злочинци. Тако су се Ломброзо и Фери сасма заплели у својој теорији о рођеном злочинцу, па је Фери чак тврдио, да „рођени злочинац може и кроз цео живот да не учини ни једно кривично дело ако само живи у повољним животним приликама“.

Криминално-антрополошка типологија је статична, т.ј. она проучава злочинца као једно готово стање, које се даље не развија и не може изменити. Супрот томе дошла је нова динамичка концепција, чији је главни претставник Мезгер. Та концепција објашњава процес постанка и формирања злочиначких типова. Једно те исто лице у разним периодима свога живота може прећи и разне фазе злочина. Тако професионални злочинац свакако је првенствено био злочинац-почетник, па се постепено формирао у злочина од заната. Коначно аутор изводи закључке, у којима каже, да нису апстрактне теорије него потребе живота дале потстрек за типизирање злочинаца. Модерна криминалогија разликује злочинце ексогенике и ендогенике, акутне и хроничне, поправљиве и непоправљиве (тешко поправљиве). Критериј за разликовање прве скупине углавном је ециолошког значења. Ексогеници долазе у сукоб се крив. зак. већином услед спољних узрока, док ендогеници услед унутарњих разлога, укорењених у њиховој природи, која инклинира ка вршењу злочина. Писац затим анализира поједине скупине горе означених типова злочинаца и на концу констатује, да свагдањи живот ствара најразноврсније типове, тако да је просто немогуће све злочинце у целисти класифицирати. Свако типизирање злочинаца може имати само своје релативно значење и важност. Делу је додат и један резиме на француском језику, како је то уобичајено код свих чланака, који излазе у „Зборнику знанствених расправа Правног факултета у Лубљани“.

Др. Ј. Кулаш,
адвокат.

Raymond Aron: „La Sociologie allemande contemporaine“, Paris 1938.

Рејмон Арон покушао је да у овом свом одличном делу објасни новију немачку Социологију и њен значај. Под речју „савремена“ писац разуме стремљења последних деценија. Социологија је у Енглеској и Фран-

цуској стекла већ дуже завичајно право. Немачка Социологија произлази историјски и геополитички нарочито из односа с једне стране са идеалистичком философском традицијом а с друге стране са науком западноевропске цивилизације.

Немачки покушаји појављују се у тако много облика и противречно као и сама немачка душа у својој трагичној проблематици. Тако је н. пр. Наука о друштву за Вилхелма Јерузалема и Вилхелма Вунга „Философија људског друштва“. Алфред Фиркант тражи у смислу Хусерлове феноменолошке школе последња априорна чињенична стања „прафеномена“ социјалног живота. „Разумљива социологија“ Макса Вебера хоће наговештајем да разуме социјално дељење. Паул Барт изједначује Историју философије са Социологијом. Макс Шелер поставља једну „Социологију знања“.

Арон расправља у три опширна поглавља „Систематску социологију“, „Историјску социологију“ и у трећем најопсежнијем „Социологију Макса Вебера“, кога он сматра за највећег немачког социолога и истинског синтетичара. Он за њега изрично каже „да се његово дело намеће као узор историјске и систематске Социологије одједном“. Ова оцена би се могла и оспорити баш према писању немачких критичара о Максу Веберу. Јер и у животном делу Макса Вебера наилазимо на нагомиланање из економских, правних и богословских наука. Његово дело је један труп без главе, али ипак његов дубоки скептицизам даје његовој моралној величини једну трагичну примесу.

Задатак, вредност и границе Ароновог дела опредељују се таквом поделом и смештањем једне обимне литературе на релативно узан простор. Критичко продубљавање морала је стога да уступи место једном претежно дескриптивном излагању. Недостаје између осталог оцена Социологије од Макса Шелера, Фрајера, Сандера, идеја Шпенглера и Фробенијуса, као и критичко излагање марксистичке Социологије. Писац то зна и сам признаје у своме делу.

Аронова књига се завршава са списком од седамдесет главних дела, којима се служио, и може да буде драгоцен потсетник како за француског тако и немачког читаоца.

Милорад Аншоновић,
адвокат.

НЕКРОЛОГ

Др. Рудолф Штамлер.

— Оснивач модерне правне филозофије —

Крајем прошлог месеца умро је у Вернигероде у Немачкој у 82 години велики правни философ и тајни правни саветник др. Рудолф Штамлер, професор права на Берлинском универзитету, оснивач немачке идеалистичке правне филозофије и модерне правне филозофије уопште. Рођен у Хесену 19 фебруара 1856, после одлично свршених правних наука постао је доцент за Римско право на Лајпцишком универзитету, потом изванредан професор за Грађанско право на универзитету у Гетингену, три године доцније редован професор у Халу, где је плодно деловао три деценије и одакле је због својих великих научних заслуга 1916 год. позван као редован професор на универзитет у Берлину.

У модерној филозофији о држави и правној филозофији, идеја о идентичности државе и права, може се рећи, постали су заједничко добро У времену цветања државнофилософског историзма с једне стране и најбезживотнијег правног позитивизма с друге стране, Рудолф Штамлер је извршио одлучан преокрет у правном мишљењу — ослањајући се на Канта — први пут у готово револуционарној противности опште прихваћеним теоријама о праву као продукту државног организма, признао је и представио право као претпоставку држави. Келзеново методолошко излучивање и пречишћавање правне теорије нашла је у Штамлеру најзначајнијег претечу.

Пошто је правно искуство од самог почетка ослободио окова историско-социолошког начина схватања, усудио се овај велики немачки мислилац и правник, коме су и као наставнику били досуђени сјајни успеси, да учини одлучан корак из основа новом постављању проблема државе.

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

Још је на пољу правне философије владао најповршнији природно-научни емпиризам, када је Штамлер подигао науку о држави на ниво духовних наука, потпуно је изнова оријентисао и отворио јој нове видике схватања. Став Штамлера јасно се истиче већ у његовој критици историјског материјализма, једно духовито, потпуно неполитичко истраживање о унутарњим противностима Марксових концепција. Још као млад доцент Лајпцишког универзитета издао је дело под насловом „Економијата и право по матеђијалистичко-историјском схватању“, које је изазвало сензацију и велику дискусију, а које је нарочито оштро напао познати немачки социолог Макс Вебер, али му ништа није нашкодио, шта више у току времена делу је све већма расла вредност.

У овом свом првом правном теориском делу, које садржи основ његове правне философије, Штамлер је потпуно скренуо од социолошког начина посматрања, увео је у правно разматрање специфично правно мишљење супротно специфично каузалном мишљењу и тако положио камен темељац за модерно нормолошку методу државне и правне науке. Држава као нарочито створени правни поредак у „Теорији правних наука“ указује се у светлости Штамлерове створене методе не као производ права, него као суштина самога права. Наука о држави постаје наука о праву, философија о држави правна философија.

У делу „Наука о истинском праву“, у коме је испољио свој став према проблему правичности, Штамлерово „истинско“ право није ништа друго до „правично“ право, „апсолутно мерило за позитивно право“, његов празор и углед, по коме има да се оријентише државна законодавна политика.

Професор Штамлер, који је био један од највестраније образованих правних учитеља предратне Немачке, дао је највећи број својих одличних дела као професор у Халу, где је најдуже на Правном факултету предавао Римско право, Грађанско право и Правну философију. Тада је написао: „Науку о истинском праву“, која је постала основна тема његовог живота, „Суштину права и правне науке“ и др.

Овај неуморни немачки научник основао је тада и „Часопис за правну философију“, у коме је и сам објавио многобројне чланке. Од 1916 до 1921 год. Штамлер је био професор Берлинског универзитета, где је био веома цењен не само као истакнути мислилац већ и као сјајан приказивач материје, коју је предавао. Из овог и доцнијег периода спомињемо од његових многобројних публикација следећа дела: „Уџбеник правне философије“, „Судија“ и „Правно-философске основе“. Али круну његовог живота претставља дело „Немачки правни живот“, у коме је одлични научник изложио дефинитивно своја истраживања и схватања у правној науци, сјајне резултате свога плодносног живота.

Професор др. Рудолф Штамлер умро је топло ожаљен, као оснивач модерне правне философије, од свих правних кругова не само у његовој отаџбини већ и далеко ван њених граница.

Милорад Анђковић,
адвокат.

САДРЖАЈ ПРАВНИХ ЧАСОПИСА

Бранич ће доносити садржаје свих правних часописа код нас.

Архив за правне и друштвене науке. Орган Београдског правног факултета. Уредник **Др. Михаило Илић**. Садржај бр. 5. књ. XXXVI, за мај 1938. год.: Чланци: Габриел Марти: Изједначење судске праксе путем врховног суда у упоредном праву; Др. Метод Доленц: Неколико примедба у текстацији Законика о суд. крив. поступку; Др. Милан Владисављевић: Покушај класификације држава; Др. Борислав Т. Благојевић: Савремене тенденције приватнога права. — Правна политика од Ђорђа С. Мијића. — Страни правни живот од Љубомира Мирковића. — Економско-финансиска хроника од Др. Тихомира Ж. Марковића. — Административна хроника од Милоша Прокопијевића. — Судска хроника од: Др. Драг. Аранђеловића, Др. Данила Данића, Јована Смиљанића, Драгомира Герасимовића, Петра Вучковића, Митра Томанића и Леона Амара. — Књижевни преглед и т. д.

Југословенски економист. Главни уредник **Др. Душан М. Панџић**. Садржај бр. 5. Год. III. за мај 1938. год.: Владимир Розенберг: Инострано предузеће по новом трговачком закону; Др. Голуб Љ. Марковић:

www.У **Право** задругара на рад по закону о привредним задругама. — Привредни и друштвени живот. — И т. д.

Мјесечни к. гласило Правничког друштва у Загребу. Уредници **Др. Едо Ловрић** и **Др. Иво Политео**. Садржај бр. 4. Година LXIV, за травњ (април) 1938.: Надлежност судова у другом степену у извршном поступку од **Др. Фрање Жилића**; Савремени начезе о постанку и значају двоидобе римскога приватнога процеса од **Др. Маријана Хорвата**; Хофманова или Карпцова метода и „пар кондицио“ § 13.—3. стечај. закона и сл. од **Анте Миличића**; О нелојалној утакмици, давањем испод цијене од **Др. Адолфа Шика**; Да ли намештеници јавних бурза рада који су били у служби преко 10 година, имају право на отпавнину у случајевима, када се разрјешују од дужности ради болести, од **Драга Мађера**; За распуст јеврејске женидбе надлежан је суд последњега заједничког пребивалишта женидбених другова, макар су они склопили и грађанску женидбу од **Др. Марка Лајтнера**. — Оцјене и прикази. — И т. д.

Одвјетник, орган Адвокатске коморе у Загребу. Уредник **Др. Иво Политео**. Садржај Бр. 5. Год. XII, за свибан (мај) 1938. год.: Ни анђели ни солоне; Пребој парбеног трошка у излучним парницама од **Др. М. Брихта**; Правни положај одвјетника у Немачкој; Је ли јавни биљезник овлаштен да брани у крив. поступку?; Цензурирани Цицери; Нови прописи о вјешби адв. приправника; Правилник о вршењу адв. приправне вјешбе; За усавршење јудикатуре; Из сталешке јудикатуре. — Вијести Адв. коморе у Загребу. — Разно.

Правосуђе, часопис за судску праксу и законодавство. Уредник **Стојан Јовановић**. Власници и издавачи: **Др. Иво Матијевић** и **Стојан Јовановић**. Оснивачи: **Др. Иво Матијевић**, **Др. Фердо Чулиновић** и **Стојан Јовановић**. Садржај бр. 5. Год. VII, за мај 1938. год.: **Др. Густав Ходум**: О правосуђу у Белгији; **Живојин М. Перић**: О значају Упореднога Права; **Ненад Ђорђевић**: Закон о извршењу и обезбеђењу — и забране на принадлежности државних службеника по њиховом пристанку; **Др. И. Матијевић**: О забранама на принадлежности државних службеника по њиховом пристанку и нови Закон о извршењу и обезбеђењу; **Стеван Бранковић**: Неурачунљивост као узрок неспособности за тестирање са гледишта терета доказивања. — Белешке. — Преглед књига. — И т. д.

Полиција, часопис за политичко-управну, полициску, судску и самоуправну праксу. Уредник **Васа Лазаревић** са Уређивачким одбором. Садржај бр. 4. Год. XXV, за април 1938. год.: Уредништву „Полиције“ од **Живојина М. Перића**; О основним начелима у формалном делу пројекта Закона о иступима од Секуле Н. Кецојевића; Врсте нехата од **Г. Бугарског-Златића**; О правилнику Савеза лекарских комора и вршењу лекарске хонорарне службе од **Ф.**; Међународна полиција у бури светских политичких догађаја од **Владете Милићевића**; Стање и кретање криминалитета у Југославији према статистичким подацима у 1936. год. од **Сергија Бубељ-Јероцког**; О душевним и телесним способностима тераоца моторних возила од **Др. Г. Боговића**; Француска полиција за време светскога рата од **Т.** — Политичко-управна и управно судска пракса. — Судска пракса. — И т. д.

ПРЕГЛЕД ЗАКОНОДАВСТВА

Објављеног у Службеним новинама од 1. до 29. априла 1938. год.:

Бр. 73.—XXV, од 1. априла 1938. год.: 178) Финансиски закон за 1938/39. годину. — 179) Уредба о стручним школама за деце неговатељице. — 180) Уредба о уређењу летовалишта Калуђерске Баре-Тара. — 181) Правилник уз одредбе о таксама Финансијског закона за 1938/39. годину. — 182) Правилник уз одредбе о непосредним порезима §-а 18. Финансијског закона за буџетску 1938/39. годину као и о изменама и допунама Правилника о непосредним порезима бр. 21.600/III од 1. априла 1938. године. — 183) Правилник о изменама и допунама у Правилнику за извршење Закона о државној трошарини. — 184) Уредба о продужењу рока за измену наплатака на постојећим товарним колима. — 185) Допуна Правилника о регулисању промета девизама и валутама. — 186) Телефонски саобраћај.
Бр. 78.—XXVI, од 7. априла 1938. год.: 187) Указ о премештању се-

диншта Општине Јачинске у село Клечевце. — 188) Правилник о исплатама пензијских припадљивости на терет чиновничког пензионог фонда. — 189) Правилник о пословању Финансијског зборника. — 190) Правилник о контроли семена цвећа и трава за извоз. — 191) Аутентично тумачење става 2. чл. 17. Уредбе о заштити новчаних завода и њихових веровника од 1934. године. — 192) Списак управа јавне службе посредовања рада и јавних берза рада, њихових подружница, експозитура и повереништва. — 193) Преглед државних расхода и прихода за месец фебруар 1938. године и за период април 1937.—фебруар 1938. по буџету за 1937/38. год. — 194) Пренос седишта катастарске управе за Срез посавски, Дринске бановине из Забрeжја у Обреновац. — 195) Приступ Бразилије Конвенцији о теретним линијама. — 196) Приступ Естоније Ваздухопловној конвенцији. — 197) Телефонски саобраћај.

Број 80.—XXVII, од 9. априла 1938. године: 198) Уредба са законском снагом издвајању општина Осјечани и Станич Река из подручја средског суда у Грачаници и др. — 199) Правилник о службеном оделу особља државних саобраћајних установа. — 200) Правилник о стварању и употреби Потпорног фонда за изнемоглост и старост. — 201) Привредне задруге ослобођене плаћања такса. — 202) Упутства за извршење буџета државних расхода и прихода за 1938/39 годину. — 203) Образовање техничких одељака при средским начелствима у Делницама и Крапини. — 204) Допуна Уредбе о организацији Дисциплинског суда Апотекарске коморе. — 205) Промена имена села Влашка Махала у срезу градачачком у Јасеновац. — 206) Одузимање претплатничког телефона по књижи. — 207) Телефонски саобраћај. — 208) Исправка у Прагматици за службенике посредовања рада.

Број 86.—XXVIII, од 16. априла 1938. године: 209) Указ о претварању Градске трговачке академије у Дубровнику у Државну трговачку академију. — 210) Указ о претварању Градске трговачке академије у Сомбору у Државну трговачку академију. — 211) Уредба о обављању мањих зидарских, тесарских и клесарских радња. — 212) Измена у Правилнику о обиму и разграничењу грађевинских радња од 16. марта 1936. — Правила о поступку за извршење притвора извршника који служи у војсци, морнарици, граничној трупи и жандармерији. — 214) Исправка § 15. т. 21. Финансијског закона за 1938/39. г. односно к. Тар. бр. 260 а Закона о таксама. — 215) Исправка Упутства за извршење буџета државних расхода и прихода за 1938/39.

Бр. 89.—XXX, од 20. априла 1938. године: 226) Закон о оснивању нових окружних и средских судова. — 227) Уредба о извршењу Закона о оснивању нових окружних и средских судова. — 228) Правилник о организацији и пословању стручне берзе рада за поморце. — 229) Упутство о исплаћивању разлике у цени и транспортним трошковима купцима домаћег памука из Фонда за памук при Државној хипотекарној банци. — 230) Упутство о враћању и обрачунавању капаре из Фонда за памук.

Број 93. — XXXI, од 27. априла 1938. године: 231) Уредба о размени нота између изванредног посланика и опуномоћеног министра Краљевине Југославије у Анкари и министра иностраних послова Републике Турске на дан 1. марта 1938., по предмету пристанка турске владе да се у листу Б, прикључену Конвенцију о трговини и о пловидби од 28. октобра 1936., унесе контингент од 100 и од 400 тона који Турска одобрава за став 552 Б. — 232) Наредба министра социјалне политике и народног здравља о установљењу таблице опасности.

Број 95.—XXXII, од 29. априла 1938. године: 233) Указ о промени имена Општине Јакобски Дол у Св. Јакоб в Славенских Горицах, среза Марибор—Леви Брег. — 234) Указ о формирању самосталне општине Сарвац, среза осјечког, Савске бановине. — 235) Уредба о територијалној надлежности нових окружних судова из § 1. Закона о оснивању нових окружних и средских судова, као и оних окружних судова чија се територијална надлежност мења оснивањем ових нових судова. — 236) Уредба о хранарини и попутници извршних органа. — 237) Правила о полагању приватних и допунских испита у средњим школама. — 238) Упутство за давање потпора из Фонда за уљано семење. — 239) Допуна чл. 26. Правилника за полагање државних стручних испита у ресору Министарства финансија. — 240) Исправка Дунавско-царинског поступка. — 241) Исправка норме за опеку.

НОВЕ КЊИГЕ

J. M. Péritch: La Société des Nations ou l'anarchie européenne. Издање dalla Giustizia Penale. Città di Castello, 1938 стр. 27.

Raphaël Lemkin: Verso una convenzione internazionale per la prevenzione e la repressione della falsificazione dei passaporti. Издање dalla Giustizia Penale. Città di Castello, 1938 стр. 28. — *Terrorisme (Extrait des Actes de la Conférence).* Paris, 1938. Editions A. Pedone. p. p. 12.

Др. И. Фаденхехи, по случаи 40-годишна професорска и 30-годишна адвокатска дејност. Софија, 1938. Стр. 78. Издање „Правне мисли“.

Др. Драгољуб Аранђеловић: Уговор о посредништву. Посебни отисак из Правосуђа бр. 1.—2. за 1938. Београд, 1938., стр. 11.

Милорад В. Кукољац: Земљишно књижно право. Основни појмови. Издање Француско-српске књижаре А. М. Поповића. Београд, 1938., стр. 114.

Гаешан Пиру: Корпоратизам. Корпоратизам и либерализам — Корпоратизам и етатизам — Корпоратизам и синдикализам. Превео с француског *Дригаш Ђ. Денковић.* У издању Библиотеке Политика и друштво. Св. 16. Београд, 1938. Стр. 49.

Др. Ђура Поповић: Увод у Међународно право. Београд, 1938. стр. 156. Издање Издавачког и књижарског предузећа Геца Кон А. Д.

Др. Чедомир Сребрено-Долински: Пројекат закона о својини спратова и станова. Београд, 1938. стр. 20.

Др. Љубомир С. Дуканац: Порез на промет. Теорије о подели пореза на непосредне и посредне — финансиска теорија пореза на промет — важнији финансиско-правни проблем пореза на промет. Београд, 1938. стр. 277. Издање пишчево.

Милорад Ж. Коњовић: Практичне таблице израчунатих судских такса за парнични и извршни поступак. Београд, 1938.

Закон о издавању тапија на подручју Касационог суда у Београду и Великог суда у Подгорици и Уредбе о интабулацији и о заставним књигама. За штампу припремио *Љуб. Радовановић.* У Збирци закона, св. 33. Издање Издавачког и књижарског предузећа Геца Кон А. Д. Београд. 1938. стр. 96.

Правилници о вршењу приправне вежбе и полагању судијског и адвокатског испита. За штампу припремио *Љуб. Радовановић.* Збирка закона, св. 34. Издање Издавачког и књижарског предузећа Геца Кон А. Д. Београд, 1938. стр. 75.

Власник и издавач Бранича је Адвокатска комора у Београду коју претставља председник **Владимир Св. Симић** адвокат.

За штампарiju „Светлост“ М. Вајзер, Краљице Наталије 88. — Београд.